

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 7 Φεβρουαρίου 2025, με την εξής σύνθεση: Μιχαήλ Πικραμένος, Πρόεδρος, Σπυριδούλα Χρυσικοπούλου, Διομήδης Κυριλλόπουλος, Ηλίας Μάζος, Χρήστος Ντουχάνης, Δημήτριος Εμμανουηλίδης, Αντιπρόεδροι του Συμβουλίου της Επικρατείας, Όλγα Ζύγουρα, Όλγα Παπαδοπούλου, Ιωάννης Σύμπλης, Κωνσταντίνα Κονιδισιώτου, Αγγελική Μίντζια, Χριστίνα Σιταρά, Μαρλένα Τριπολιτισιώτη, Σταυρούλα Κτιστάκη, Φραντζέσκα Γιαννακού, Ευσταθία Σκούρα, Δημήτριος Βασιλειάδης, Κασσιανή Μαρίνου, Μαρίνα-Αλεξάνδρα Τσακάλη, Ελένη Γεωργούτσου, Μαρία Αθανασοπούλου, Μαρία Σταματοπούλου, Χριστιάνα Μπολόφη, Ουρανία Νικολαράκου, Καλλιόπη Κατρά, Ιωάννης Παπαγιάννης, Αθανάσιος Ασημακόπουλος, Σύμβουλοι, Χάιδω Ευαγγελίου, Δήμητρα Μαυροπόδη, Κωνσταντίνα Σκούρα, Πάρεδροι. Από τους ανωτέρω οι Σύμβουλοι Φρ. Γιαννακού και Αθανάσιος Ασημακόπουλος καθώς και η Πάρεδρος Κωνσταντίνα Σκούρα μετέχουν ως αναπληρωματικά μέλη, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 2 του ν. 3719/2008. Γραμματέας η Σταυρούλα Χάρου.

Για να δικάσει την από 10 Σεπτεμβρίου 2024 αίτηση:

του _____ του _____, κατοίκου Αθηνών (_____), ο οποίος παρέστη με τον δικηγόρο Αλέξανδρο Κωνσταντίνου (Α.Μ. 29893), που τον διόρισε στο ακροατήριο και με ψηφιακή εξουσιοδότηση,

κατά του Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου, ο οποίος παρέστη με την Ξανθή Μπασάκου, Νομική Σύμβουλο του Κράτους.

Η πιο πάνω αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατόπιν της από 21 Οκτωβρίου 2024 πράξης της Επιτροπής του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 3900/2010 και της από 19 Νοεμβρίου 2024 πράξης του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω της σπουδαιότητάς της, σύμφωνα με τα άρθρα 14 παρ. 2 εδ. γ' (όπως ισχύει), 20 και 21 του Π.Δ. 18/1989.

Με την αίτηση αυτή ο αιτών επιδιώκει να ακυρωθεί η υπ' αριθμ. ΙΡ/433248/18.7.2024 απόφαση της 3ης Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως της εισηγήτριας, Συμβούλου Όλγας Παπαδοπούλου.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τον πληρεξούσιο του αιτούντος, ο οποίος ανέπτυξε και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους ακυρώσεως και ζήτησε να γίνει δεκτή η αίτηση και την αντιπρόσωπο του Υπουργού, η οποία ζήτησε την απόρριψή της.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου και

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον Νόμο

1. Επειδή, για την άσκηση της υπό κρίση αίτησης καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό πληρωμής _____/2024).

2. Επειδή, με την υπό κρίση αίτηση, η οποία ασκήθηκε στις _____ 2024 ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, ζητείται η ακύρωση της ΙΡ/_____/_____/2024 απόφασης (β' βαθμού) της 3ης

Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου. Με την απόφαση αυτή: (α) απορρίφθηκε η ενδικοφανής προσφυγή του αιτούντος κατά της IP/ / 2023 πράξης του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου [Τμήμα Ανακλήσεων και Αποκλεισμού] που ανακάλεσε το καθεστώς πρόσφυγα του αιτούντος, κατ' επίκληση λόγων εθνικής ασφάλειας, και (β) διατάχθηκε η επιστροφή του αιτούντος, με οικειοθελή αναχώρηση από τη χώρα, εντός προθεσμίας επτά ημερών από την επίδοση της απόφασης της Επιτροπής Προσφυγών.

3. Επειδή, κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010 (Α' 213), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 40 παρ. 1 του ν. 4055/2012 (Α' 51): "Οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή μέσο ενώπιον οποιουδήποτε τακτικού διοικητικού δικαστηρίου μπορεί να εισαχθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας με πράξη τριμελούς Επιτροπής [...] ύστερα από αίτημα ενός των διαδίκων ή του Γενικού Επιτρόπου των διοικητικών δικαστηρίων, όταν με αυτό τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων [...] Μετά την επίλυση του ζητήματος, το Συμβούλιο της Επικρατείας μπορεί να παραπέμψει το ένδικο μέσο ή βοήθημα στο αρμόδιο τακτικό διοικητικό δικαστήριο. Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας δεσμεύει τους διαδίκους της ενώπιόν του δίκης, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι παρεμβάντες". Η κρίσιμη αίτηση εισάγεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας κατόπιν της 18/2024 πράξης της Τριμελούς Επιτροπής, προκειμένου να επιλυθούν τα γενικότερου ενδιαφέροντος ζητήματα που τίθενται στην υπόθεση, και συγκεκριμένα: (α) ενόψει των οριζόμενων στο άρθρο 23 παρ. 1 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, ζητήματα ερμηνείας του άρθρου 76 παρ. 4 του ν. 4939/2022 ως προς την δυνατότητα πρόσβασης υπηκόου τρίτης χώρας σε απόρρητα έγγραφα, όταν η ανακλητική του καθεστώτος πρόσφυγα απόφαση που τον αφορά εκδίδεται επί τη βάση απορρήτων εγγράφων, καθώς και του συμβατού ή μη της εθνικής αυτής διάταξης με το ενωσιακό δίκαιο, (β) ενόψει και των οριζόμενων στο άρθρο 5 της οδηγίας 2008/115/ΕΚ για την τήρηση από τα κράτη μέλη της αρχής της μη επαναπροώθησης, ζητήματα ερμηνείας των διατάξεων του άρθρου 100 παρ. 10 του ν. 4939/2022, στις οποίες προβλέπεται αρμοδιότητα της Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών να εκδίδει απόφαση επιστροφής μετά την απόρριψη της ενδικοφανούς προσφυγής. Η προαναφερθείσα πράξη της Επιτροπής δημοσιεύθηκε σε δύο ημερήσιες εφημερίδες των Αθηνών [ΕΣΤΙΑ και ΤΑ ΝΕΑ, φύλλα της 25.10.2024], σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010.

4. Επειδή, με την από 19.11.2024 πράξη του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, η υπόθεση εισήχθη στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, σύμφωνα με τα άρθρα 14 παρ. 2 εδ. γ', 20 και 21 του π.δ. 18/1989 (Α' 8), λόγω της σπουδαιότητάς της.

5. Επειδή, στις επόμενες σκέψεις: (Α) παρατίθεται το ιστορικό της διαφοράς [σκ. 6-8] και οι προβαλλόμενοι λόγοι ακυρώσεως [σκ. 9], (Β) εξετάζεται το πρώτο προς επίλυση ζήτημα [σκ. 10], ειδικότερα δε, παρατίθενται οι σχετικές διατάξεις της ΣΛΕΕ και του ΧΘΔΕΕ [σκ. 11], οι διατάξεις των οδηγιών 2011/95/ΕΕ και 2013/32/ΕΕ [σκ. 12-14], η νομολογία του ΔΕΕ ως προς τις κρίσιμες διατάξεις του ενωσιακού δικαίου [σκ. 15-21], οι διατάξεις του εθνικού δικαίου [σκ. 23-24], η ερμηνεία των διατάξεων αυτών και η απάντηση στο πρώτο ζήτημα [σκ. 25-27], (Γ) εξετάζεται, στη συνέχεια, το δεύτερο προς επίλυση ζήτημα [σκ. 28], ειδικότερα δε, γίνεται αναφορά στην αρχή της μη επαναπροώθησης κατά τη Σύμβαση της Γενεύης και την ΕΣΔΑ [σκ. 29], παρατίθενται οι κρίσιμες για το προς επίλυση ζήτημα διατάξεις του δικαίου της ΕΕ, και συγκεκριμένα των οδηγιών 2011/95, 2013/32 και 2008/115 [σκ. 30-31], η σχετική νομολογία του ΔΕΕ [σκ. 32-38], οι διατάξεις του εθνικού δικαίου [σκ. 39], η ερμηνεία των διατάξεων αυτών και η απάντηση στο δεύτερο ζήτημα [σκ. 40-41].

6. Επειδή, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής: Ο αιτών, συριακής ιθαγενείας, γεννήθηκε στο Χαλέπι το έτος . Εισήλθε στην Ελλάδα, μέσω της Λέσβου, στις 2016, προερχόμενος από την Τουρκία, και υπέβαλε αίτηση, με την οποία ζήτησε να αναγνωρισθεί ως δικαιούχος διεθνούς προστασίας, δηλώνοντας ότι δεν επιθυμεί να επιστρέψει στη χώρα του, αφενός λόγω του πολέμου και αφετέρου λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού του. Όπως προκύπτει από την αίτηση για άσυλο που υποβλήθηκε στις 2016 και το σχετικό πρακτικό συνέντευξης, το έτος [...] όταν ενημερώθηκε ότι τα σύνορα έκλεισαν οριστικά, υπέβαλε το ως άνω αίτημα για τη χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Στο αρχικό στάδιο, κατόπιν σχετικού αιτήματος της Υπηρεσίας Ασύλου, την εξέταση της αίτησης ανέλαβε η Γαλλία, σύμφωνα με το άρθρο 5 των αποφάσεων του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) 2015/1523 και 2015/1601 [αποφάσεις για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας]. Ειδικότερα, από την πράξη του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου [ΠΓΑ] Αττικής προκύπτει ότι, κατ' εφαρμογή των αποφάσεων του Συμβουλίου της ΕΕ, οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν στις αίτημα προς τις αρχές της Γαλλίας προκειμένου να αναλάβουν την ευθύνη για την ανωτέρω αίτηση χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Η Γαλλία στις αποδέχθηκε το αίτημα να εξετάσει την αίτηση και την ενδεχόμενη

μετεγκατάσταση του αιτούντος στο έδαφός της. Ενόψει τούτου, με την πράξη του ΠΓΑ Αττικής η αίτηση για χορήγηση διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα απορρίφθηκε, με την αιτιολογία ότι “άλλο κράτος μέλος της ΕΕ έχει αναλάβει την ευθύνη εξέτασης της αίτησης”, και αποφασίσθηκε η μεταφορά του αιτούντος στη Γαλλία. Στις οι γαλλικές αρχές απέρριψαν τελικώς το σχετικό αίτημα εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας και, με την πράξη του ΠΓΑ Αττικής, ανακλήθηκε η προηγούμενη πράξη, η δε αίτηση του αιτούντος κατέστη εκ νέου εκκρεμής προς εξέταση ενώπιον των ελληνικών αρχών. Στις διενεργήθηκε συνέντευξη της Υπηρεσίας Ασύλου με τον αιτούντα και στις 25.1.2017 εκδόθηκε η απόφαση του ΠΓΑ Αττικής, με την οποία αναγνωρίσθηκε ως πρόσφυγας και του χορηγήθηκε προσφυγικό καθεστώς. Σύμφωνα με την απόφαση, από τους ισχυρισμούς που ανέπτυξε ο αιτών κατά τη συνέντευξη “προκύπτει ότι έχει βάσιμο φόβο δίωξης στη Συρία λόγω συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα”, ενώ “από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ενδεχόμενο αποκλεισμού του από το καθεστώς του πρόσφυγα, σύμφωνα με το άρθρο 1Δ, Ε και ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης και το άρθρο 12 του π.δ. 141/2013”. Ακολούθως, χορηγήθηκε στον αιτούντα άδεια διαμονής ενιαίου τύπου [ΑΔΕΤ] με αρχική ημερομηνία λήξης η [...] οποία ανανεώθηκε για το χρονικό διάστημα από [...] και, στη συνέχεια, για το χρονικό διάστημα από [...]. Για την τελευταία ανανέωση διατυπώθηκε η σύμφωνη γνώμη του Τμήματος Ανακλήσεων και Αποκλεισμού της Διεύθυνσης Επιστροφών και Ανακλήσεων του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, μετά από σχετικό ερώτημα του ΑΚΑ Δικαιούχων Διεθνούς Προστασίας. Η ανωτέρω σύμφωνη γνώμη παρασχέθηκε, όπως αναφέρεται στο οικείο έγγραφο, “κατόπιν μελέτης όλων των στοιχείων του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης, δεδομένου ότι τα αναφερόμενα σε αυτά δεν πληρούν το σχετικό μέτρο απόδειξης κατά τρόπο ώστε να προκύπτει ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 13 παρ. 4 α΄ του ν. 4939/2022”. Επίσης, στον αιτούντα χορηγήθηκε το ταξιδιωτικό έγγραφο, με έναρξη ισχύς την και ημερομηνία λήξης την . Μετά την ως άνω απόφαση για την ανανέωση μέχρι της άδειας διαμονής ενιαίου τύπου, η Υπηρεσία Ασύλου πληροφορήθηκε τη συνδρομή λόγων για τους οποίους το πρόσωπο του αιτούντος “συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια της χώρας”, από έγγραφο το οποίο χαρακτηρίζεται από τον εκδότη του ως απόρρητο και έλαβε στην Υπηρεσία Ασύλου τον αριθμό πρωτοκόλλου . Κατόπιν τούτου ξεκίνησε η διαδικασία εξέτασης ενδεχόμενης ανάκλησης του χορηγηθέντος στον αιτούντα από τις ελληνικές αρχές καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Ειδικότερα, με την 405309/1.9.2023 πράξη του Αυτοτελούς Κλιμακίου Ασύλου Ταχείας Εξέτασης, ο αιτών ενημερώθηκε για την πρόθεση της Υπηρεσίας να επανεξετάσει το καθεστώς διεθνούς προστασίας που είχε χορηγηθεί, καθόσον θεωρείται ότι συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια της χώρας, κατ’ άρθρο 13 παρ. 4 στοιχ. α΄ του ν. 4939/2022. Ο αιτών κλήθηκε, εντός δεκαπέντε εργάσιμων ημερών από την παραλαβή της πράξης, να εκθέσει εγγράφως τους λόγους για τους οποίους δεν πρέπει να ανακληθεί το καθεστώς, υπέβαλε δε αίτηση με την οποία ζητούσε να χορηγηθούν αντίγραφα του διοικητικού φακέλου, του ως άνω απορρήτου εγγράφου, καθώς και κάθε άλλου σχετικού στοιχείου ή, κατ’ ελάχιστον, να γνωστοποιηθεί σε αυτόν το ουσιώδες περιεχόμενο του [των] εγγράφου[ων] αυτού[αυτών], επικαλούμενος το άρθρο 23 παρ. 1 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, το άρθρο 76 παρ. 4 του ν. 4939/2022 και την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση C-159/21. Επί του αιτήματος εκδόθηκε η πράξη [κατ’ άρθρο 76 παρ. 4 του ν. 4939/2022], με την οποία αποφασίσθηκε η απαγόρευση της γνωστοποίησης του προαναφερθέντος απορρήτου εγγράφου στον αιτούντα και σε κάθε πληρεξούσιο ή αντίκλητό του, αφού ελήφθη υπόψη ότι “ο συντάκτης ... έχει χαρακτηρίσει αυτό ως απόρρητο, καθώς και ότι τα στοιχεία και οι πληροφορίες που εμπεριέχονται σε αυτό, όπως και οι πηγές αυτών, έχουν χαρακτηριστεί διαβαθμισμένες πληροφορίες που σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας”. Στις 15.9.2023, ο αιτών κατέθεσε υπόμνημα, στο οποίο ανέφερε ότι καλείται να εκφράσει εγγράφως τις απόψεις του χωρίς να γνωρίζει ούτε το κρίσιμο έγγραφο ούτε κατ’ ελάχιστον το ουσιώδες περιεχόμενο αυτού, με αποτέλεσμα να είναι ανέφικτη η άσκηση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης και άμυνας και να καθίσταται προσχηματική και αντίθετη προς την αρχή της χρηστής διοίκησης η διαδικασία στο σύνολό της, επισημαίνοντας, ιδίως, τις αποφάσεις του ΔΕΕ επί των υποθέσεων C-300/11 και C-159/21, καθώς και την απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Muhammad και Muhammad κατά Ρουμανίας. Στο ίδιο υπόμνημα ανέφερε ότι ενδεχόμενη ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα και πράξη που διατάσσει την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής, θα συνιστούσαν παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης και θα τον εξέθεταν σε πραγματικό κίνδυνο παραβίασης των άρθρων 2 και 3 της ΕΣΔΑ. Ακολούθως, αφού ελήφθη υπόψη ο διοικητικός φάκελος, καθώς και το προαναφερθέν 25/21.8.2023 απόρρητο έγγραφο, εκδόθηκε η ΙΠ/ απόφαση του Τμήματος Ανακλήσεων και Αποκλεισμού της Διεύθυνσης Επιστροφών και Ανακλήσεων της Υπηρεσίας Ασύλου, με την οποία ανακλήθηκε το προσφυγικό καθεστώς του αιτούντος, διότι κρίθηκε ότι αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια της χώρας. Στην εν λόγω απόφαση διαλαμβάνονται τα εξής: “η πρόσβαση στα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης ρυθμίζεται ειδικά στο άρθρο 76 παρ. 4 του ν. 4939/2022 το οποίο θέτει σαφή περιορισμό για την περίπτωση διαβαθμισμένων πληροφοριών που σχετίζονται με ζητήματα Εθνικής Ασφάλειας [και] επί τη βάση του οποίου εκδόθηκε η [πράξη] ... σε περιπτώσεις, όπως η

προκειμένη, που η ανάκληση ερείδεται επί απόρρητων στοιχείων και χωρεί για λόγους προστασίας της Εθνικής Ασφάλειας, η Διοίκηση δεν υποχρεούται να αναφέρει τα πραγματικά δεδομένα που προκύπτουν από τα απόρρητα αυτά στοιχεία, αρκεί δε η επίκληση της συνδρομής στο πρόσωπο του ενδιαφερόμενου των λόγων τούτων, χωρίς να απαιτείται ειδικότερος προσδιορισμός των πραγματικών δεδομένων που συνιστούν τους λόγους αυτούς, ούτε, επομένως, ειδικότερη αναφορά στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης που θεμελιώνουν αυτά τα πραγματικά δεδομένα ...". Στην ίδια απόφαση, ως προς το ζήτημα του ενδεχομένου παραβίασης του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ σε περίπτωση επιστροφής, αναφέρεται ότι "ο έλεγχος σχετικά με την τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης αποτελεί πλέον αρμοδιότητα των αρμόδιων για την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής αστυνομικών οργάνων".

7. Επειδή, όπως περαιτέρω προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, κατά της ανωτέρω ΙΡ/ / απόφασης ο αιτών άσκησε την υπ' αριθμό πρωτ. ΙΡ/ / προσφυγή ενώπιον της Ανεξάρτητης Αρχής Προσφυγών. Με την προσφυγή προέβαλε τους εξής λόγους: (α) Έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας, παράβαση διαδικαστικών εγγυήσεων, απόλυτος αποκλεισμός/μη κοινοποίηση ουσιαστών λόγων επί των οποίων ερείδεται η ανάκληση, απουσία συνδρομής κινδύνου για την εθνική ασφάλεια, επικαλούμενος, μεταξύ άλλων, τις προαναφερθείσες αποφάσεις του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ. Κατά τους προβληθέντες συναφώς ισχυρισμούς, από τα στοιχεία του ατομικού φακέλου και το σύνολο των περιστάσεων στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορεί βασίμως να υποστηριχθεί ότι η ατομική του συμπεριφορά συνιστούσε "πραγματική, ενεστώσα και αρκούντως σοβαρή απειλή κατά της εθνικής ασφάλειας", όπως απαιτείται κατά τον νόμο και τη νομολογία [με παραπομπή στις αποφάσεις του ΔΕΕ επί των υποθέσεων C-601/15 PPU, C-373/13 και C-554/13]. Επικουρικώς, ο αιτών ζήτησε από την Επιτροπή Προσφυγών να αξιολογήσει τον χαρακτηρισμό του φερομένου ως "απορρήτου" επίμαχου εγγράφου, εφόσον κρίνει δε η Επιτροπή ότι δεν δικαιολογείται επαρκώς ο ανωτέρω χαρακτηρισμός, να γνωστοποιήσει στον αιτούντα ατομικώς ή στον πληρεξούσιο δικηγόρο του το επίμαχο έγγραφο ή, εν πάση περιπτώσει, να γνωστοποιήσει σε αυτόν το ουσιαστικό περιεχόμενο των λόγων περί επικινδυνότητας, τους οποίους επικαλείται η αρμόδια αρχή. (β) Παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, με επίκληση της απόφασης του ΔΕΕ της 14ης Μαΐου 2019 επί των υποθέσεων C-391/16, C-77/17 και C-78/17. Συναφώς, ανέφερε ότι, ενόψει των πληροφοριών σχετικά με τη χώρα καταγωγής του [Συρία] και των συντρεχουσών στην περίπτωσή του περιστάσεων, εξακολουθούν να πληρούνται στο πρόσωπό του οι όροι για το καθεστώς του πρόσφυγα, σύμφωνα με το άρθρο 1Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης. Επιπροσθέτως, ο αιτών προέβαλε ότι το δίκαιο της ΕΕ επιβάλλει την υποχρέωση να προσδιορίζεται με την απόφαση επιστροφής η χώρα προορισμού, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να είναι εφικτός ο έλεγχος της τήρησης της αρχής της μη επαναπροώθησης, κατ' επίκληση νομολογίας του ΔΕΕ. (γ) Παραβίαση του δικαιώματος οικογενειακής ζωής και (δ) παραβίαση του άρθρου 1 του 7ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που κατέθεσε ο αιτών στην Ανεξάρτητη Αρχή Προσφυγών, είχε υποβάλει αίτημα προς το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη [Τμήμα Sirene], προκειμένου να ενημερωθεί για τα προσωπικά δεδομένα που τυγχάνουν επεξεργασίας στο Εθνικό Σύστημα Πληροφοριών Schengen δεύτερης γενιάς [SIS II], καθώς και για τυχόν έγγραφό του στον κατάλογο SIS II από τις ελληνικές αρχές ή από αρχές άλλου κράτους μέλους· έλαβε δε την απάντηση ότι, βάσει διατάξεων του κανονισμού 2018/1862, η Υπηρεσία δεν δύναται να δώσει συνέχεια στο αίτημά του. Ο αιτών είχε, επίσης, καταθέσει αίτηση στον Υπεύθυνο Επεξεργασίας Δεδομένων του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, με την οποία, επικαλούμενος τις αποφάσεις του ΔΕΕ επί των υποθέσεων C-159/21 και C-300/11 και του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Muhammad και Muhammad, ζήτησε τη χορήγηση του μνημονεύμενου στην 405309/1.9.2023 κλήση απορρήτου εγγράφου, τη γνωστοποίηση κατ' ελάχιστον των ουσιαστών λόγων/πληροφοριών που αναφέρονται σε αυτό και τον περιορισμό της επεξεργασίας των δεδομένων του, καθώς και την αναστολή της διαδικασίας ανάκλησης, τουλάχιστον μέχρι την πλήρη ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης και ενημέρωσής του, κατά τα ανωτέρω. Ο αιτών υπέβαλε ακολούθως στην Επιτροπή Προσφυγών το ΙΡ/156739/6.3.2024 υπόμνημα, στο οποίο επικαλείται, εν σχέσει προς τη μεταχείριση της οποίας τυγχάνουν στη Συρία τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα, την πλέον πρόσφατη έκδοση (2023) του Οργανισμού της ΕΕ για το άσυλο (EUAA), παραθέτοντας σχετικά χωρία. Ισχυρίσθηκε δε ότι ενδεχόμενη πράξη για επιστροφή του στη Συρία θα συνιστούσε παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης και του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Η Υπηρεσία Ασύλου (Τμήμα Ανακλήσεων και Αποκλεισμού) κατέθεσε το ΙΡ/ έγγραφο απόψεων επί της ενδικοφανούς προσφυγής του αιτούντος. Κατά τα διαλαμβανόμενα στο έγγραφο αυτό, μετά τον ν. 4825/2021 με τον οποίο τροποποιήθηκαν οι διατάξεις του ν. 4636/2019 [άρθρα 68 παρ. 3 και 104 παρ. 4], όπως οι διατάξεις αυτές κωδικοποιήθηκαν στον ν. 4939/2022 [άρθρα 73 και 110], "η έκδοση και ενσωμάτωση απόφασης επιστροφής σε περίπτωση απόφασης ανάκλησης καθεστώτος πραγματοποιείται κατά δέσμια αρμοδιότητα της Υπηρεσίας, ο δε έλεγχος σχετικά με την τήρηση της ... αρχής της μη επαναπροώθησης αποτελεί πλέον αρμοδιότητα των αρμόδιων για την εκτέλεση της

απόφασης επιστροφής αστυνομικών οργάνων”. “στη συγκεκριμένη υπόθεση η Υπηρεσία τήρησε επακριβώς την εκ του νόμου διαδικασία”· η 412926/2023 πράξη και η 160007/2023 απόφαση “εκδόθηκαν υπό το σκεπτικό ότι σε περιπτώσεις όπως η προκειμένη, που η ανάκληση ερείδεται επί απόρρητων στοιχείων και χωρεί για λόγους προστασίας της Εθνικής Ασφάλειας, η Διοίκηση δεν υποχρεούται να αναφέρει τα πραγματικά δεδομένα που προκύπτουν από τα απόρρητα αυτά στοιχεία, αρκεί δε η επίκληση της συνδρομής στο πρόσωπο του ενδιαφερόμενου των λόγων τούτων, χωρίς να απαιτείται ειδικότερος προσδιορισμός των πραγματικών δεδομένων που συνιστούν τους λόγους αυτούς, ούτε επομένως, ειδικότερη αναφορά στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης που θεμελιώνουν αυτά τα πραγματικά δεδομένα (ΣτΕ 1651/1996, 4600/2005)”· στο ίδιο έγγραφο απόψεων επί της ενδικοφανούς προσφυγής γίνεται περαιτέρω επίκληση των διατάξεων του Συντάγματος που μνημονεύουν την εθνική ασφάλεια ως λόγο περιορισμού ατομικών δικαιωμάτων [άρθρα 5Α παρ. 1 και 9 παρ. 1, του άρθρου 4 παρ. 2 της ΣυνθΕΕ και του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας]. Στις 8.3.2024 διενεργήθηκε προφορική ακρόαση του αιτούντος, με την παρουσία του δικηγόρου του, σε σχετική ερώτηση του οποίου ο αιτών δήλωσε ότι σε περίπτωση επιστροφής του στη χώρα καταγωγής θα κινδυνεύσει με δίωξη λόγω του σεξουαλικού του προσανατολισμού, διότι η ομοφυλοφιλία είναι ποινικό αδίκημα στη χώρα του και η κοινωνία εκεί δεν την αποδέχεται. Μετά την προφορική ακρόαση, ο αιτών κατέθεσε το ΙΡ/168236/12.3.2024 υπόμνημα, με το οποίο επικαλέσθηκε την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση C-159/21, αποφάσεις της 12ης Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών, καθώς και την απόφαση της 3ης Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών, προς υποστήριξη των αιτιάσεών του. Περαιτέρω ο αιτών ζήτησε, σε περίπτωση που δεν έχει ήδη γνωστοποιηθεί στην 3η Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσφυγών το σύνολο των απόρρητων στοιχείων, εγγράφων, πηγών και πληροφοριών, η τελευταία να ζητήσει από τις αρμόδιες Αρχές Ασύλου ή/και τις αρμόδιες Αρχές Ασφαλείας να της γνωστοποιήσουν, κατά τρόπο συμβατό με τον απόρρητο χαρακτήρα των εγγράφων αυτών: (α) το πλήρες περιεχόμενο του απορρήτου εγγράφου, (β) κάθε άλλο έγγραφο και πληροφορία που σχετίζεται με τη διαπίστωση ότι ο αιτών συνιστά απειλή για την εθνική ασφάλεια, (γ) τις πηγές του απορρήτου εγγράφου και τις πηγές κάθε άλλου σχετικού εγγράφου/πληροφορίας που σχετίζεται με τη διαπίστωση ότι ο προσφεύγων συνιστά απειλή για την εθνική ασφάλεια ή/και (δ) σε περίπτωση κατά την οποία τα έγγραφα αυτά, οι πηγές και κάθε άλλη σχετική πληροφορία δεν είναι σε γνώση των αρμόδιων ελληνικών Αρχών Ασφαλείας, να ζητήσουν οι εν λόγω Αρχές να τους γνωστοποιηθούν τα ανωτέρω, μέσω των θεσμοθετημένων διαύλων αστυνομικής συνεργασίας με Αρχές Ασφαλείας άλλων χωρών (π.χ. Διεύθυνση Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας) και να τα γνωστοποιήσουν στην Επιτροπή. Τέλος, ζήτησε να γίνει δεκτή η προσφυγή του μετά από εξέταση του συνόλου των στοιχείων του φακέλου.

8. Επειδή, με την προσβαλλόμενη ΙΡ/ απόφαση η Ανεξάρτητη Αρχή Προσφυγών απέρριψε τις αιτιάσεις περί: (α) μη επαρκούς αιτιολογίας, (β) παράβασης των διαδικαστικών εγγυήσεων, (γ) μη κοινοποίησης των ουσιωδών λόγων επί των οποίων ερείδεται η επίμαχη ανάκληση και (δ) μη συνδρομής στο πρόσωπο του αιτούντος λόγων βάσει των οποίων θεωρείται κίνδυνος για την εθνική ασφάλεια, με την ακόλουθη αιτιολογία: Σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας [άρθρο 5 παρ. 3], “στην περίπτωση κατά την οποία η διοικητική πράξη βασίζεται σε απόρρητο κατά νόμο στοιχείο, όπως εν προκειμένω, η Διοίκηση δεν υποχρεούται να αναφέρει στο σώμα της πράξης τα πραγματικά δεδομένα που προκύπτουν από το στοιχείο αυτό, αλλά αρκεί η επίκληση της συνδρομής των λόγων τούτων, χωρίς να απαιτείται ειδικότερος προσδιορισμός των πραγματικών δεδομένων ... πάντως, η πρόσβαση στα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης ρυθμίζεται ειδικά στο άρθρο 76 παρ. 4 του ν. 4939/2022, το οποίο θέτει σαφή περιορισμό για την περίπτωση των διαβαθμισμένων πληροφοριών που σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας [και] επί τη βάσει του οποίου εκδόθηκε η υπ’ αριθ. πρωτ. 412926/07.09.2023 σχετική αιτιολογημένη πράξη [και] αποφασίστηκε η απαγόρευση γνωστοποίησης του ... απόρρητου εγγράφου στον προσφεύγοντα, καθώς και σε κάθε πληρεξούσιό του”. Στη συνέχεια η Αρχή Προσφυγών έλαβε υπόψη το .2023 απόρρητο έγγραφο, το οποίο, όπως αναγράφεται στο προοίμιο της προσβαλλόμενης απόφασης, “της επιδείχθηκε” και από το περιεχόμενο του οποίου προκύπτει, σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην προσβαλλόμενη, ότι “στο πρόσωπο του [αιτούντος] συντρέχουν λόγοι ώστε αυτός να θεωρείται ευλόγως ότι συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια της χώρας”. Επί τη βάσει των ανωτέρω, η Αρχή Προσφυγών έκρινε ότι συντρέχει περίπτωση ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγα, κατά το άρθρο 13 παρ. 4 περ. α’ του ν. 4939/2022, και απέρριψε την προσφυγή. Περαιτέρω, η Αρχή Προσφυγών, αφού έλαβε υπόψη το ανωτέρω πραγματικό, καθώς και ότι: (α) “ο προσφεύγων δεν επικαλείται σοβαρούς λόγους υγείας”, (β) “δεν προκύπτει η έκδοση από την αρμόδια αρχή άδειας διαμονής στο όνομά του για ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους”, (γ) δεν προκύπτει “αντικειμενική αδυναμία απομάκρυνσης ή επιστροφής στη χώρα για λόγους ανωτέρας βίας [όπως διεθνής αποκλεισμός της χώρας του ή συνδρομή στο πρόσωπό του της ρήτρας μη επαναπροώθησης]”, και (δ) “δεν διαπιστώθηκε θεμελίωση σε τέτοιο βαθμό του ιδιωτικού του

βίου στη χώρα, ώστε ενδεχόμενη απομάκρυνσή του να συνιστούσε υπέρμετρη και δυσανάλογη επέμβαση στο δικαίωμά του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής”, έκρινε, κατ’ εφαρμογή των άρθρων 100 παρ. 10 του ν. 4939/2022 και 21, 22 του ν. 3907/2011, ότι πρέπει να επιβληθεί εις βάρος του αιτούντος το μέτρο της επιστροφής, με οικειοθελή αναχώρηση από τη χώρα, εντός προθεσμίας επτά (7) ημερών από την επίδοση της απόφασης της Επιτροπής. Εξ άλλου, όπως έκρινε η Επιτροπή, δεν προκύπτει κάποια από τις εξαιρετικές περιπτώσεις του άρθρου 41 παρ. 1 του ν. 3907/2011, που δικαιολογούν την απαγόρευση λήψης του μέτρου της επιστροφής, πάντως δε οι εξαιρετικές περιπτώσεις δεν εφαρμόζονται όταν ο αλλοδαπός είναι επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια, σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου. Όπως ήδη εκτέθηκε, κατά της IP/433248/18.7.2024 απόφασης της Επιτροπής Προσφυγών ο αιτών άσκησε αίτηση ακυρώσεως, καθώς και αίτηση αναστολής, επί της οποίας εκδόθηκε ήδη η 21/2025 απόφαση της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας.

9. Επειδή, με την ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση ο αιτών προβάλλει τους εξής λόγους ακυρώσεως: (α) Η προσβαλλομένη έχει εκδοθεί κατά παράβαση του άρθρου 76 παρ. 4 του ν. 4939/2022 και του άρθρου 23 παρ. 1 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, καθόσον ουδέποτε γνωστοποιήθηκαν στον ίδιο ατομικώς ή στον πληρεξούσιο δικηγόρο του, παρά τα επανειλημμένα αιτήματά του, ούτε καν οι ουσιώδεις λόγοι βάσει των οποίων έλαβε χώρα η ανάκληση, με αποτέλεσμα να καταστεί απολύτως αδύνατη η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος άμυνας, υπεράσπισης και αποτελεσματικής προσφυγής. (β) Η προσβαλλομένη έχει εκδοθεί κατά παράβαση νόμου, και δη της υποχρέωσης της αρμόδιας Επιτροπής Προσφυγών να εξετάσει την προσφυγή του αιτούντος νόμω και ουσία, η οποία προϋποθέτει την πρόσβαση της Επιτροπής στο σύνολο των πληροφοριών, διαβαθμισμένων ή μη, προκειμένου να εκδώσει αιτιολογημένη απόφαση· εν προκειμένω, δεν προκύπτει ότι η αρμόδια Επιτροπή έλαβε πλήρη γνώση των στοιχείων βάσει των οποίων ο αιτών θεωρείται επικίνδυνος για την εθνική ασφάλεια, προκειμένου να ελέγξει τον σχετικό ισχυρισμό της Διοίκησης. (γ) Η προσβαλλομένη είναι ακυρωτέα λόγω πλημμελούς αιτιολογίας, διότι χωρίς καμία απολύτως εξατομικευμένη κρίση, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ατομική συμπεριφορά του αιτούντος και το σύνολο των περιστάσεων, χωρίς να τεκμηριώνονται οι λόγοι για τους οποίους αυτός θεωρείται “πραγματική, ενεστώσα και αρκούντως σοβαρή απειλή” και με μόνη την αναφορά στο απόρρητο έγγραφο, η αποφαινόμενη αρχή καταλήγει στην επίμαχη κρίση και σε ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα. (δ) Η προσβαλλομένη είναι μη νόμιμη κατά το μέρος που διατάσσει την επιστροφή του αιτούντος, διότι παραβιάζει την αρχή της μη επαναπροώθησης· κατά τους ισχυρισμούς του αιτούντος, όπως είναι κοινώς γνωστό, καμία απομάκρυνση δεν πραγματοποιείται προς την χώρα καταγωγής του και εξακολουθούν να συντρέχουν, ως προς αυτόν, οι ουσιαστικές προϋποθέσεις της Σύμβασης της Γενεύης. (ε) Η προσβαλλομένη, κατά το μέρος που ανακαλεί το καθεστώς του πρόσφυγα, παραβιάζει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ εκδόθηκε δε και κατά παράβαση των εγγυήσεων του άρθρου 1 του 7ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

10. Επειδή, το πρώτο ζήτημα προς επίλυση του οποίου η αίτηση εισάγεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας, κατά το άρθρο 1 του ν. 3900/2010, συναρτάται με τους ανωτέρω υπό στοιχεία (α), (β) και (γ) λόγους ακυρώσεως και αφορά, όπως προεκτέθηκε, την ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 76 παρ. 4 του ν. 4939/2022 και το συμβατό ή μη των διατάξεων αυτών με το ενωσιακό δίκαιο, ενόψει των οριζόμενων στο άρθρο 23 παρ. 1 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ και της σχετικής νομολογίας του ΔΕΕ.

11. Επειδή, στο άρθρο 78 του Κεφαλαίου 2 “Πολιτικές σχέσεις με τους ελέγχους στα σύνορα, το άσυλο και τη μετανάστευση”, του Τίτλου V “Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης” της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) [βλ. ενοποιημένη απόδοση: ΕΕ C 202 της 7ης Ιουνίου 2016, σελ. 47 επ.] προβλέπονται τα εξής: “1. Η Ένωση αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας με στόχο να παρέχεται το κατάλληλο καθεστώς σε οποιοδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας χρήζει διεθνούς προστασίας και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Η πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και με το Πρωτόκολλο της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις. 2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ... λαμβάνουν μέτρα όσον αφορά κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου ... 3. Εφόσον ένα ή περισσότερα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν επείγουσα κατάσταση, λόγω αιφνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών, το Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει, μετά από πρόταση της Επιτροπής, προσωρινά μέτρα υπέρ του εν λόγω κράτους μέλους ή των εν λόγω κρατών μελών ...”. Στο άρθρο 79 του ίδιου Κεφαλαίου προβλέπεται η ανάπτυξη από την Ένωση κοινής μεταναστευτικής πολιτικής και στο άρθρο 80 ορίζεται ότι: “Οι πολιτικές της Ένωσης που προβλέπονται στο παρόν κεφάλαιο και η εφαρμογή τους διέπονται από την αρχή της αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών ...”. Τα δε άρθρα 72 και 73 της ΣΛΕΕ ορίζουν,

αντιστοίχως, ότι “Ο (τίτλος V) δεν θίγει την άσκηση των ευθυνών που εμπίπτουν στα κράτη μέλη για την τήρηση της δημόσιας τάξης και τη διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας” και ότι “Τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να οργανώνουν μεταξύ τους και υπ’ ευθύνη τους μορφές συνεργασίας και συντονισμού τις οποίες κρίνουν πρόσφορες μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών των διοικήσεών τους που είναι επιφορτισμένες με τη διασφάλιση της εθνικής ασφάλειας”. Περαιτέρω, στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ) [βλ. ενοποιημένη απόδοση: ΕΕ C 202 της 7ης Ιουνίου 2016, σελ. 389 επ.], ο οποίος είναι νομικά δεσμευτικός, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 της από 13.12.2007 Συνθήκης της Λισσαβώνας [ν. 3671/2008 (Α΄ 129)], προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: Άρθρο 18: “Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και του Πρωτοκόλλου της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων και σύμφωνα με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής οριζόμενες ως ‘οι Συνθήκες’).” Άρθρο 19: “1. Απαγορεύονται οι ομαδικές απελάσεις. 2. Κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση”. Άρθρο 41 [“Δικαίωμα χρηστής διοίκησης”] παρ. 1 και 2: “1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του από τα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης. 2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει ιδίως: -το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση προτού ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του, -το δικαίωμα κάθε προσώπου να έχει πρόσβαση στον φάκελό του, τηρουμένων των νομίμων συμφερόντων της εμπιστευτικότητας και του επαγγελματικού και επιχειρηματικού απορρήτου, -την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις αποφάσεις της”. Άρθρο 47: “Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευέται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπησή του. Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται δικαστική αρωγή, εφόσον η αρωγή αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη”. Άρθρο 52 παρ. 2-4: “2. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τον παρόντα Χάρτη και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διατάξεων των Συνθηκών ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται σε αυτές. 3. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία. 4. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης αναγνωρίζει θεμελιώδη δικαιώματα όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, τα εν λόγω δικαιώματα πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με τις παραδόσεις αυτές ...”. Άρθρο 53: “Καμία διάταξη του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως περιορίζουσα ή θίγουσα τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που αναγνωρίζονται στα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής από το δίκαιο της Ένωσης, το διεθνές δίκαιο καθώς και από τις διεθνείς συμβάσεις, στις οποίες είναι μέρη η Ένωση, ή όλα τα κράτη μέλη, και ιδίως από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, καθώς και από τα Συντάγματα των κρατών μελών”. Δυνάμει των ανωτέρω διατάξεων του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου εκδόθηκαν οι οδηγίες 2011/95/ΕΕ (L 337), 2013/32/ΕΕ (L 180) και 2013/33/ΕΕ (L 180) για το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου [βλ. κατωτέρω], που είναι εφαρμοστέες εν προκειμένω [ήδη έχουν εκδοθεί ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1347 σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, ο οποίος εφαρμόζεται από την 1η Ιουλίου 2026 και προβλέπει την κατάργηση της οδηγίας 2011/95/ΕΕ (βλ. άρθρα 41 και 42 παρ. 2), και ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1348 για την θέσπιση κοινής διαδικασίας διεθνούς προστασίας στην Ένωση και την κατάργηση της οδηγίας 2013/32/ΕΚ, ο οποίος εφαρμόζεται από τις 12 Ιουνίου 2026 (βλ. άρθρα 78 και 79 παρ. 2)].

12. Επειδή, η εκδοθείσα δυνάμει του άρθρου 78 παρ. 2 στοιχεία α΄ και β΄ της ΣΛΕΕ οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 (ΕΕ L 337) περιέχει ρυθμίσεις που αφορούν τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, “ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία”, καθώς και το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας. Κατά

τα διαλαμβανόμενα στο προοίμιο, επιβεβαιώνονται οι αρχές της οδηγίας 2004/83/EK (ΕΕ L 304), η αρχή της μη επαναπροώθησης και η διασφάλιση “ότι κανείς δεν αποστέλλεται πίσω σε μέρος όπου θα υφίστατο διώξεις”, και επιδιώκεται “υψηλότερο επίπεδο προσέγγισης των κανόνων για την αναγνώριση και το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας βάσει υψηλότερων απαιτήσεων”, με στόχο τον περιορισμό των δευτερογενών μετακινήσεων εξαιτίας των διαφορών στο ισχύον στα κράτη μέλη νομικό πλαίσιο. Ως προς την έννοια της εθνικής ασφάλειας και της δημόσιας τάξης, στο προοίμιο αναφέρονται τα εξής [βλ. σημείο (37)]: “Η έννοια της εθνικής ασφάλειας και της δημόσιας τάξης καλύπτει επίσης τις περιπτώσεις στις οποίες υπήκοος τρίτης χώρας ανήκει σε οργάνωση που υποστηρίζει τη διεθνή τρομοκρατία ή υποστηρίζει οργάνωση αυτού του είδους”. Στην ανωτέρω οδηγία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ρυθμίσεις σχετικά με την αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και ορίζεται ότι η αξιολόγηση πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση (άρθρο 4), προσδιορίζονται οι φορείς δίωξης ή σοβαρής βλάβης (άρθρο 6), οι φορείς προστασίας (άρθρο 7), οι πράξεις δίωξης, κατά την έννοια του άρθρου 1Α της Σύμβασης της Γενεύης (άρθρο 9), οι λόγοι δίωξης (άρθρο 10), καθώς και οι λόγοι παύσης (άρθρο 11), αποκλεισμού (άρθρο 12) και ανάκλησης, τερματισμού ή άρνησης ανανέωσης του καθεστώτος του πρόσφυγα (άρθρο 14). Ειδικότερα, κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 14, “τα κράτη μέλη ανακαλούν, τερματίζουν ή αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς πρόσφυγα ενός υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ... εφόσον το πρόσωπο αυτό έχει παύσει να είναι πρόσφυγας σύμφωνα με το άρθρο 11”· κατά την παράγραφο 2 δε του ίδιου άρθρου, “το κράτος μέλος που χορήγησε το καθεστώς πρόσφυγα καταδεικνύει σε εξατομικευμένη βάση ότι ο ενδιαφερόμενος έχει παύσει να είναι πρόσφυγας ή δεν υπήρξε πρόσφυγας σύμφωνα με την παράγραφο 1”. Στις επόμενες παραγράφους του άρθρου 14 ορίζονται τα εξής: “3. Τα κράτη μέλη ανακαλούν, τερματίζουν ή αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς πρόσφυγα ενός υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς εάν, αφού του χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα, το οικείο κράτος μέλος αποδείξει ότι: α) το εν λόγω πρόσωπο θα έπρεπε να είχε αποκλεισθεί από το καθεστώς ή αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 12· β) η εκ μέρους του ενδιαφερομένου διαστρέβλωση ή παράλειψη γεγονότων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης πλαστών εγγράφων, υπήρξε αποφασιστική για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα. 4. Τα κράτη μέλη δύνανται να ανακαλούν, να τερματίζουν ή να αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς που χορηγήθηκε σε πρόσφυγα από κυβερνητικό, διοικητικό, δικαστικό ή οιοδήποτε δικαστικό όργανο, όταν: α) μπορεί για εύλογους λόγους να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο αυτό συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται· β) δεδομένου ότι έχει καταδικασθεί τελεσίδικα για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος, συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία του κράτους μέλους αυτού. 5. Στις περιπτώσεις της παραγράφου 4, τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν να μην χορηγήσουν καθεστώς σε πρόσφυγα ... 6. Τα πρόσωπα στα οποία έχουν εφαρμογή οι παράγραφοι 4 ή 5 απολαύουν δικαιωμάτων που προβλέπονται ή είναι ανάλογα των προβλεπόμενων στα άρθρα 3, 4, 16, 22, 31, 32 και 33 της σύμβασης της Γενεύης, εφόσον είναι παρόντα στο κράτος μέλος”. Η ίδια οδηγία περιέχει επίσης ρυθμίσεις για το καθεστώς επικουρικής προστασίας (άρθρα 15-19), στο δε άρθρο 21, που εντάσσεται στους γενικούς κανόνες για το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας, ορίζεται ότι “[τ]α κράτη μέλη σέβονται την αρχή της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με τις διεθνείς τους υποχρεώσεις”.

13. Επειδή, περαιτέρω, η εκδοθείσα δυνάμει του άρθρου 78 παρ. 2 στοιχείο δ' της ΣΛΕΕ οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013 (ΕΕ L 180) περιέχει ρυθμίσεις “σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας”, με στόχο “τη δημιουργία ισοδύναμων συνθηκών για την εφαρμογή της οδηγίας 2011/95/ΕΕ στα κράτη μέλη”. Οι ρυθμίσεις αυτές αφορούν, ιδίως, τη λήψη των αποφάσεων από αρχές που διαθέτουν την απαραίτητη γνώση ή κατάρτιση, κατά τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο, τη διασφάλιση πραγματικής πρόσβασης στις οικείες διαδικασίες, τη θέσπιση επαρκών διαδικαστικών εγγυήσεων [μεταξύ άλλων, δυνατότητας προσωπικής συνέντευξης, δυνατότητας επικοινωνίας με εκπρόσωπο του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και με οργανώσεις που παρέχουν ενημέρωση ή συμβουλές σε αιτούντες διεθνή προστασία, δυνατότητας συνεννόησης σε γλώσσα που κατανοούν], καθώς και τη διασφάλιση δικαιώματος ουσιαστικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου (βλ. ιδίως άρθρα 10-12, 14-17, 46 της οδηγίας) (βλ. και ΣτΕ 2347-2348/2017 Ολομ). Ειδικότερα: Στο άρθρο 2 της οδηγίας περιέχονται ορισμοί για: τη Σύμβαση της Γενεύης [: η σύμβαση της 28ης Ιουλίου 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων, όπως τροποποιήθηκε από το πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης της 31ης Ιανουαρίου 1967], την αίτηση διεθνούς προστασίας [: η αίτηση παροχής προστασίας από κράτος μέλος που υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί ότι αιτείται καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας και ο οποίος δεν αιτείται ρητώς να του παρασχεθεί άλλη μορφή προστασίας μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, δυνάμει να ζητηθεί αυτοτελώς], την αποφαινόμενη αρχή [: κάθε οιοδήποτε δικαστική ή διοικητική αρχή κράτους μέλους υπεύθυνη για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και

αρμοδία για τη λήψη αποφάσεων πρωτοβαθμώς στις εν λόγω υποθέσεις], τον πρόσφυγα [: ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής που πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 2 στοιχείο δ) της οδηγίας 2011/95/ΕΕ], τη διεθνή προστασία [: το καθεστώς πρόσφυγα και το καθεστώς επικουρικής προστασίας], το καθεστώς πρόσφυγα [: η αναγνώριση από ένα κράτος μέλος υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως πρόσφυγα] και την ανάκληση διεθνούς προστασίας [: η απόφαση της αρμόδιας αρχής να ανακαλέσει, να τερματίσει ή να αρνηθεί να ανανεώσει το καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ]. Το άρθρο 23 της οδηγίας, υπό τον τίτλο “Πεδίο εφαρμογής της νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης”, ορίζει στην παρ. 1 τα εξής: “Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο νομικός ή άλλος σύμβουλος, που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει της εθνικής νομοθεσίας και που παρέχει συνδρομή ή εκπροσώπηση σε αιτούντα βάσει της εθνικής νομοθεσίας, να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες του φακέλου του αιτούντος βάσει των οποίων λαμβάνεται ή θα ληφθεί απόφαση. Τα κράτη μέλη δύνανται να κάνουν εξαίρεση όταν η αποκάλυψη των πληροφοριών ή των πηγών ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια, την ασφάλεια των οργανισμών ή προσώπων που παρέχουν τις πληροφορίες ή την ασφάλεια των προσώπων τα οποία αφορούν οι πληροφορίες ή εάν θίγονται οι έρευνες σχετικά με την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ή οι διεθνείς σχέσεις των κρατών μελών. Στις περιπτώσεις αυτές, τα κράτη μέλη: α) καθιστούν προσβάσιμες στις αρχές που αναφέρονται στο κεφάλαιο V τις εν λόγω πληροφορίες ή πηγές· και β) θεσπίζουν στο εθνικό δίκαιο διαδικασίες που εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης του αιτούντος. Όσον αφορά το στοιχείο β), τα κράτη μέλη μπορούν, ιδίως, να παρέχουν σε νομικό ή άλλο σύμβουλο, ο οποίος έχει υποβληθεί σε έλεγχο ασφαλείας, πρόσβαση στις συγκεκριμένες πληροφορίες ή πηγές, εφόσον οι πληροφορίες έχουν σημασία για την εξέταση της αίτησης ή για τη λήψη απόφασης περί ανάκλησης της διεθνούς προστασίας”. Σύμφωνα με το άρθρο 44, υπό τον τίτλο “Ανάκληση διεθνούς προστασίας”: “Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να μπορεί να αρχίζει εξέταση για την ανάκληση διεθνούς προστασίας συγκεκριμένου προσώπου, όταν έρχονται στο φως νέα στοιχεία ή πορίσματα που δείχνουν ότι υπάρχουν λόγοι επανεξέτασης της διεθνούς προστασίας του”. Κατά τους “Διαδικαστικούς κανόνες” που προβλέπονται στο άρθρο 45: “1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, όταν η αρμόδια αρχή εξετάζει το ενδεχόμενο ανάκλησης διεθνούς προστασίας υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς σύμφωνα με το άρθρο 14 ή 19 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, ο ενδιαφερόμενος απολαύει των ακόλουθων εγγυήσεων: α) ενημερώνεται εγγράφως ότι η αρμόδια αρχή επανεξετάζει αν συγκεντρώνει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας και ενημερώνεται επίσης για τους λόγους της επανεξέτασης αυτής και β) έχει τη δυνατότητα να προβάλει, στο πλαίσιο προσωπικής συνέντευξης σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο β) και τα άρθρα 14 έως 17 ή με γραπτή δήλωση, τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι δεν πρέπει να ανακληθεί η διεθνής προστασία του. 2. Επιπλέον, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας που καθορίζεται στην παράγραφο 1: α) η αρμόδια αρχή είναι σε θέση να λαμβάνει ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες από διάφορες πηγές, όπως, ανάλογα με την περίπτωση, πληροφορίες από την ΕΥΥΑ και τον UNHCR, όσον αφορά τη γενική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες καταγωγής των ενδιαφερομένων προσώπων· και β) όταν συλλέγονται πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη περίπτωση προκειμένου να επανεξετασθεί η διεθνής προστασία, οι πληροφορίες αυτές δεν λαμβάνονται από τους υπεύθυνους της δίωξης ή της πρόκλησης σοβαρής βλάβης κατά τρόπο που θα είχε ως αποτέλεσμα να πληροφορούνται απευθείας οι εν λόγω φορείς ότι ο ενδιαφερόμενος είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας του οποίου το καθεστώς είναι υπό επανεξέταση, ή να τίθεται σε κίνδυνο η σωματική ακεραιότητα του ενδιαφερομένου ή των προσώπων που εξαρτώνται από αυτόν, ή η ελευθερία και η ασφάλεια των μελών της οικογενείας του που εξακολουθούν να διαμένουν στη χώρα καταγωγής. 3. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η απόφαση της αρμόδιας αρχής να ανακαλέσει τη διεθνή προστασία δίδεται γραπτώς. Η απόφαση αναφέρει τους πραγματικούς και νομικούς λόγους και παρέχονται γραπτώς πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες προσβολής της απόφασης. 4. Μόλις ληφθεί από την αρμόδια αρχή η απόφαση περί ανάκλησης διεθνούς προστασίας, ισχύουν εξίσου τα άρθρα 20 και 22 [διατάξεις περί νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης], το άρθρο 23 παράγραφος 1 [βλ. ανωτέρω] και το άρθρο 29 [διατάξεις για τον ρόλο του UNHCR] [βλ. αντιστοίχως, το αγγλικό και το γαλλικό κείμενο: “Once the competent authority has taken the decision to withdraw international protection, Article 20, Article 22, Article 23(1) and Article 29 are equally applicable”· “Une fois que l’ autorité compétente a pris la décision de retirer la protection internationale, l’ article 20, l’ article 22, l’ article 23, paragraphe 1, et l’ article 29 sont également applicables”]”. Στο άρθρο 46, το οποίο εντάσσεται στο Κεφάλαιο V υπό τον τίτλο “Διαδικασίες άσκησης ενδίκου μέσου”, ορίζεται ότι: “1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά των ακόλουθων αποφάσεων: α) απόφαση επί της αιτήσεως διεθνούς προστασίας ... γ) απόφαση ανάκλησης διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 45. 2. ... 3. Προκειμένου να τηρούν τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πραγματική προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και ex nunc εξέταση τόσο

των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ, τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. 4. ... 5. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 6, τα κράτη μέλη επιτρέπουν στους αιτούντες να παραμείνουν στο έδαφός τους μέχρι να λήξει η προθεσμία εντός της οποίας μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμά τους σε πραγματική προσφυγή και, σε περίπτωση άσκησης εντός της προθεσμίας του εν λόγω δικαιώματος, εν αναμονή της έκβασης της προσφυγής". Σύμφωνα δε με το άρθρο 48, ενόψει του χαρακτήρα των υποθέσεων και του κινδύνου που ενδεχομένως διατρέχουν οι αιτούντες διεθνή προστασία στη χώρα καταγωγής (βλ. ΣτΕ 2347, 2348/2017 Ολομ), "Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρχές που εφαρμόζουν την παρούσα οδηγία να δεσμεύονται από την αρχή του απορρήτου, όπως ορίζεται στην εθνική νομοθεσία, σε σχέση με οποιαδήποτε πληροφορία λαμβάνουν στο πλαίσιο της εργασίας τους" [πρβλ. και άρθρο 30]. Στο προοίμιο της οδηγίας 2013/32/ΕΕ αναφέρονται τα ακόλουθα: "(49) Όσον αφορά την ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα άτομα που τυγχάνουν διεθνούς προστασίας ενημερώνονται δεόντως για την πιθανή επανεξέταση του καθεστώτος τους και έχουν τη δυνατότητα ακροάσεως προτού οι αρχές λάβουν αιτιολογημένη απόφαση ανάκλησής του. (50) Σύμφωνα με βασική αρχή της ενωσιακής νομοθεσίας, οι αποφάσεις επί αιτήσεως διεθνούς προστασίας ... και οι αποφάσεις περί ανακλήσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα ή του καθεστώτος επικουρικής προστασίας πρέπει να επιδέχονται αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου. (51) Σύμφωνα με το άρθρο 72 της [ΣΛΕΕ], η παρούσα οδηγία δεν θίγει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών όσον αφορά την τήρηση του νόμου και της τάξης και τη διασφάλιση της εσωτερικής ασφάλειας. (52) ... (60) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται στον Χάρτη. Ειδικότερα, η παρούσα οδηγία σκοπεύει να διασφαλίσει τον πλήρη σεβασμό της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και να προωθήσει την εφαρμογή των άρθρων 1, 4 18, 19, 21, 23, 24 και 47 του Χάρτη και πρέπει να εφαρμοστεί αναλόγως".

14. Επειδή, όπως συνάγεται από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων του άρθρου 14 παρ. 4 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ και των άρθρων 23 παρ. 1, 44, 45 και 46 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, το καθεστώς του πρόσφυγα δύναται να ανακαλείται από το οικείο κράτος μέλος, μεταξύ άλλων, όταν μπορεί να θεωρηθεί "για εύλογους λόγους" ότι το πρόσωπο στο οποίο χορηγήθηκε το καθεστώς αυτό "συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια" του εν λόγω κράτους. Η ανάκληση χωρεί υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι προβλεπόμενοι στο άρθρο 45 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ διαδικαστικοί κανόνες, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι κανόνες του άρθρου 23 παρ. 1 για την πρόσβαση του ενδιαφερομένου στα στοιχεία του φακέλου, και ότι διασφαλίζεται επίσης το "δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου".

15. Επειδή, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Σύμβαση της Γενεύης [από 28.7.1951 Διεθνής Σύμβαση της Γενεύης περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων (εφεξής Σύμβαση της Γενεύης), που κυρώθηκε με το ν.δ. 3989/1959 (Α' 201), και από 31.1.1967 Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης, που κυρώθηκε με τον α.ν. 389/1968 (Α' 125)] αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού συστήματος για την προστασία των προσφύγων και οι διατάξεις των οδηγιών που συγκροτούν το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, όπως, μεταξύ άλλων, οι οδηγίες 2011/95/ΕΚ και 2013/32/ΕΕ, θεσπίσθηκαν με σκοπό τη διευκόλυνση των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της Σύμβασης αυτής, με βάση κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 13.9.2018, Ahmed, C-369/17, σκ. 40, ΣτΕ 2347-2348/2017 Ολομ, 1371/2023). Μολονότι η Ένωση δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης της Γενεύης, τα ως άνω άρθρα 78 παρ. 1 της ΣΛΕΕ και 18 του Χάρτη την υποχρεώνουν παρά ταύτα να τηρεί τους κανόνες της Σύμβασης αυτής (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 14.5.2019, M κατά Ministerstvo vnitra και X κλπ κατά Commissaire Général aux réfugiés et aux apatrides, C-391/16, C-77/17 και C-78/17, σκ. 74-75). Οι ανωτέρω οδηγίες 2011/95/ΕΚ και 2013/32/ΕΕ πρέπει, επομένως, όχι μόνο να συνάδουν με τους κανόνες της Σύμβασης της Γενεύης, αλλά και να ερμηνεύονται με τέτοιο τρόπο ώστε να τηρείται το επίπεδο προστασίας το οποίο εγγυώνται οι εν λόγω συμβατικοί κανόνες. Οι διατάξεις των οδηγιών πρέπει, ως εκ τούτου, να ερμηνεύονται συμπληρωματικώς, υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού τους, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές συναφείς διεθνείς συμβάσεις, κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 78 παρ. 1 της ΣΛΕΕ. Κατά την ερμηνεία αυτή πρέπει, επίσης, να γίνονται σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζει ο ΧΘΔΕΕ (βλ. και ΣτΕ 2347-2348/2017 Ολομ, 1371/2023). Εξ άλλου, τα κράτη μέλη οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μην στηρίζονται σε ερμηνεία αντίθετη προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει η έννομη τάξη της Ένωσης ή προς τις λοιπές γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης (βλ. και ΣτΕ 2347-2348/2017 Ολομ, 1371/2023).

16. Επειδή, ως προς τις διατάξεις αυτές των οδηγιών 2011/95/ΕΕ και 2013/32/ΕΕ, το ΔΕΕ στην απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, εκδοθείσα στην υπόθεση GM κατά Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (C-159/21) που αφορούσε ανάκληση καθεστώτος πρόσφυγα για λόγους εθνικής ασφάλειας, έκρινε τα εξής [σκ. 32-60· η ανωτέρω απόφαση εκδόθηκε επί προδικαστικών ερωτημάτων που υποβλήθηκαν από δικαστήριο της Ουγγαρίας]: Το άρθρο 45 παρ. 4 της οδηγίας 2013/32 διευκρινίζει ότι το άρθρο 23 παρ. 1 της οδηγίας αυτής “ισχύει στις διαδικασίες ανακλήσεως του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, μόλις ληφθεί από την αρμόδια αρχή η απόφαση περί ανακλήσεως διεθνούς προστασίας”. Επομένως, από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι οι κανόνες που θεσπίζονται στο άρθρο 23 παρ. 1 της ίδιας οδηγίας “επιβάλλονται όχι μόνο στις διαδικασίες εξετάσεως αιτήσεως διεθνούς προστασίας, αλλά και στις διαδικασίες ανακλήσεως της εν λόγω προστασίας”. Όσον αφορά το άρθρο 41 του ΧΘΔΕΕ, η συγκεκριμένη διάταξη, καίτοι δεν απευθύνεται στα κράτη μέλη αλλά αποκλειστικώς στα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, “αποτυπώνει μια γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία ισχύει ως προς τα κράτη μέλη όταν εφαρμόζουν το δίκαιο αυτό”. αυτή δε η γενική αρχή πρέπει να ληφθεί υπόψη προκειμένου να διευκρινισθούν οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή του άρθρου 23 παρ. 1 της οδηγίας 2013/32. Το άρθρο 23 παρ. 1 πρώτο εδάφιο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο νομικός ή άλλος σύμβουλος, που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει της εθνικής νομοθεσίας και παρέχει συνδρομή ή εκπροσώπηση σε ενδιαφερόμενο, να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες του φακέλου του αιτούντος βάσει των οποίων λαμβάνεται ή θα ληφθεί απόφαση. Εντούτοις, το δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από τον κανόνα αυτόν, όταν η αποκάλυψη των πληροφοριών ή των πηγών ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο, μεταξύ άλλων, την εθνική ασφάλεια ή την ασφάλεια των εν λόγω πηγών. Στην περίπτωση αυτή τα κράτη μέλη οφείλουν, αφενός, σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ. 1 δεύτερο εδάφιο στοιχείο α’, “να καθιστούν προσβάσιμες τις εν λόγω πληροφορίες ή πηγές στα δικαστήρια που είναι αρμόδια να αποφαινούνται επί της νομιμότητας της αποφάσεως περί διεθνούς προστασίας” και, αφετέρου, κατ’ εφαρμογή του στοιχείου β’ του ως άνω δευτέρου εδαφίου, “να θεσπίζουν, στο εθνικό τους δίκαιο, διαδικασίες που εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης του ενδιαφερομένου” [ως δεύτερο εδάφιο νοούνται οι ακόλουθες διατάξεις της παρ. 1: “Τα κράτη μέλη δύνανται ... ή οι διεθνείς σχέσεις των κρατών μελών. Στις περιπτώσεις αυτές ... (α) ... (β) ... τις εν λόγω πληροφορίες ή πηγές”]. Συναφώς, επισημαίνεται ότι “το περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής διευκρινίζεται” στο τρίτο εδάφιο του άρθρου 23 παρ. 1, κατά το οποίο “τα κράτη μέλη μπορούν, ιδίως, να παρέχουν σε σύμβουλο του ενδιαφερομένου, ο οποίος έχει υποβληθεί σε έλεγχο ασφαλείας, πρόσβαση στις πληροφορίες του φακέλου ή στις πηγές των οποίων η αποκάλυψη ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια, εφόσον οι πληροφορίες ή οι πηγές αυτές έχουν σημασία για την εξέταση της αίτησης ή για τη λήψη απόφασης περί ανάκλησης της διεθνούς προστασίας. Ωστόσο, από το γράμμα της διάταξης [ήτοι του άρθρου 23 παρ. 1, τρίτο εδάφιο], και ειδικότερα από τη χρήση του όρου ‘ιδίως’ προκύπτει σαφώς ότι η θέσπιση της διαδικασίας που μνημονεύεται στη διάταξη αυτή δεν αποτελεί τη μόνη δυνατότητα που παρέχεται στα κράτη μέλη για να συμμορφωθούν προς το άρθρο 23, παρ. 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β’, της οδηγίας 2013/32 και ότι, επομένως, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να θεσπίσουν τέτοια διαδικασία. Επομένως, δοθέντος ότι η οδηγία 2013/32 δεν διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας του ενδιαφερομένου σε περίπτωση που το δικαίωμα προσβάσεως στον φάκελό του περιορίζεται κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 23, παρ. 1, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας, οι ειδικότερες λεπτομέρειες των θεσπιζόμενων προς τον σκοπό αυτό διαδικασιών εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους, βάσει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας)” [σκ. 32-43]. Τα κράτη μέλη, όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης, “είναι υποχρεωμένα να εξασφαλίζουν την τήρηση των απαιτήσεων που απορρέουν από το δικαίωμα χρηστής διοικήσεως” και το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη, “τα οποία επιβάλλουν, κατά τη διοικητική διαδικασία αλλά και κατά μια ενδεχόμενη ένδικη διαδικασία αντιστοίχως, τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας του ενδιαφερομένου ... [Ο]σον αφορά, πρώτον, τη διοικητική διαδικασία, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας προϋποθέτει ότι ο αποδέκτης αποφάσεως που θίγει αισθητά τα συμφέροντά του πρέπει να έχει τη δυνατότητα να διατυπώσει λυσιτελώς την άποψή του σχετικά με τα στοιχεία επί των οποίων η διοίκηση σκοπεύει να στηρίξει την απόφασή της, υποχρέωση που βαρύνει τις διοικητικές αρχές των κρατών μελών όταν λαμβάνουν αποφάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης ... Η απαίτηση αυτή αποσκοπεί, ιδίως, στο πλαίσιο διαδικασίας σχετικά με τη διεθνή προστασία, να καταστήσει δυνατό στη διοικητική αρχή να προβεί με πλήρη γνώση των πραγματικών

περιστατικών της υποθέσεως στην εξατομικευμένη εκτίμηση των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων, γεγονός που επιβάλλει την παροχή προς τον αποδέκτη της αποφάσεως της δυνατότητας να διορθώσει ένα λάθος ή να προβάλει στοιχεία σχετικά με την προσωπική του κατάσταση που συνηγούνται υπέρ του να ληφθεί ή να μη ληφθεί η απόφαση ή να έχει αυτή συγκεκριμένο περιεχόμενο ... Καθόσον [η] εν λόγω απαίτηση προϋποθέτει κατ' ανάγκην την παροχή στον αποδέκτη της αποφάσεως, ενδεχομένως διά του νομικού συμβούλου του, συγκεκριμένης δυνατότητας να γνωρίζει τα στοιχεία στα οποία η διοίκηση προτίθεται να στηρίξει την απόφασή της, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας συνεπάγεται το δικαίωμα πρόσβασης σε όλα τα στοιχεία του φακέλου κατά τη διοικητική διαδικασία ... [Ο]σον αφορά, δεύτερον, την ένδικη διαδικασία, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, ο οποίος επιβάλλεται ιδίως στο πλαίσιο διαδικασιών που αφορούν προσφυγές ασκηθείσες στον τομέα της διεθνούς προστασίας ... προϋποθέτει ότι ο προσφεύγων έχει τη δυνατότητα να έχει πρόσβαση όχι μόνο στο σκεπτικό της διοικητικής αποφάσεως που τον αφορά, αλλά και σε όλα τα στοιχεία στα οποία η διοίκηση στήριξε την απόφασή της, προκειμένου να είναι σε θέση να λάβει, πράγματι, θέση επί των στοιχείων αυτών ... Περαιτέρω, η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, η οποία συγκαταλέγεται μεταξύ των προβλεπόμενων από το άρθρο 47 του Χάρτη δικαιωμάτων άμυνας, συνεπάγεται ότι οι διάδικοι έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν γνώση των εγγράφων ή των παρατηρήσεων που υποβάλλονται στο δικαστήριο για να επηρεάσουν την απόφασή του και να εκφέρουν σχετικώς τη γνώμη τους ... όπερ προϋποθέτει ότι πρέπει να παρέχεται στο πρόσωπο το οποίο αφορά απόφαση περί διεθνούς προστασίας η δυνατότητα να λάβει γνώση των στοιχείων του φακέλου του που έχουν τεθεί στη διάθεση του δικαστηρίου το οποίο καλείται να αποφανθεί επί της ασκηθείσας κατά της εν λόγω αποφάσεως προσφυγής". Πάντως, "πρέπει να υπομνησθεί ότι τα δικαιώματα υπεράσπισης δεν συνιστούν απόλυτες προνομίες και ότι το δικαίωμα προσβάσεως στον φάκελο -το οποίο απορρέει από τα δικαιώματα αυτά- μπορεί, επομένως, να περιορισθεί, βάσει σταθμίσεως μεταξύ, αφενός, του δικαιώματος χρηστής διοικήσεως καθώς και του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής του ενδιαφερομένου και, αφετέρου, των συμφερόντων των οποίων γίνεται επίκληση [στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 23] προς δικαιολόγηση της μη κοινοποίησης στοιχείου του φακέλου στο πρόσωπο αυτό, ιδίως σε περίπτωση που τα συμφέροντα αυτά άπτονται της εθνικής ασφάλειας". Εντούτοις, "δεδομένης της ανάγκης τηρήσεως του άρθρου 47 του Χάρτη, η στάθμιση αυτή δεν πρέπει να στερεί τα δικαιώματα υπεράσπισης του ενδιαφερομένου από κάθε αποτελεσματικότητα και να καθιστά άνευ περιεχομένου το δικαίωμα προσφυγής που προβλέπεται στο άρθρο 45, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32, ιδίως διά της μη γνωστοποίησης στον ίδιο, ή ενδεχομένως στον σύμβουλό του, τουλάχιστον του ουσιαστικού περιεχομένου των λόγων στους οποίους βασίστηκε η απόφαση που ελήφθη και αφορά το πρόσωπό του ... Αντιθέτως, η εν λόγω στάθμιση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μη γνωστοποίηση στον ενδιαφερόμενο ορισμένων στοιχείων του φακέλου, σε περίπτωση που η κοινοποίηση των εν λόγω στοιχείων ενδέχεται να θίγει κατά τρόπο άμεσο και συγκεκριμένο την εθνική ασφάλεια του οικείου κράτους μέλους, καθόσον μπορεί, μεταξύ άλλων, να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή, την υγεία ή την ελευθερία ατόμων ή να αποκαλύψει τις ειδικές μεθόδους έρευνας που μετέρχονται όργανα επιφορτισμένα με εξειδικευμένα καθήκοντα συνδεδεμένα με την εθνική ασφάλεια και, συνεπώς, να παρακωλύσει σοβαρά ή ακόμη και να εμποδίσει τη μελλοντική άσκηση των καθηκόντων των εν λόγω οργάνων ... Ως εκ τούτου, μολονότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2013/32 επιτρέπει στα κράτη μέλη, ιδίως όταν το απαιτεί η εθνική ασφάλεια, να μην παρέχουν στον ενδιαφερόμενο άμεση πρόσβαση στο σύνολο του φακέλου του, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί, χωρίς να θίγονται η αρχή της αποτελεσματικότητας, το δικαίωμα χρηστής διοικήσεως και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, υπό την έννοια ότι επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές να περιάγουν το πρόσωπο αυτό σε κατάσταση κατά την οποία ούτε το ίδιο ούτε ο σύμβουλός του είναι σε θέση να λάβουν λυσιτελώς γνώση, ενδεχομένως στο πλαίσιο συγκεκριμένης διαδικασίας κατατείνουσας στη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, του ουσιαστικού περιεχομένου των καθοριστικών στοιχείων του εν λόγω φακέλου. Στο πλαίσιο αυτό, διαπιστώνεται ... ότι όταν η δημοσιοποίηση πληροφοριών του φακέλου περιορίζεται για λόγους εθνικής ασφάλειας, ο σεβασμός των δικαιωμάτων υπεράσπισης του ενδιαφερομένου δεν διασφαλίζεται επαρκώς με το να παρέχεται στο πρόσωπο αυτό η δυνατότητα να λάβει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, άδεια προσβάσεως στις πληροφορίες αυτές συνοδευόμενη από πλήρη απαγόρευση χρησιμοποίησης των πληροφοριών που ελήφθησαν κατ' αυτόν τον τρόπο στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας ή τυχόν ένδικης διαδικασίας. Πράγματι, από τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων υπεράσπισης ... προκύπτει ότι το δικαίωμα προσβάσεως στις πληροφορίες του φακέλου αποσκοπεί στο να έχει ο ενδιαφερόμενος τη δυνατότητα, ενδεχομένως διά του συμβούλου του, να προβάλει, ενώπιον των αρμόδιων αρχών ή δικαστηρίων, την άποψή του επί των πληροφοριών αυτών και ως προς τη λυσιτελεία τους για την εκδοθησόμενη ή ήδη εκδοθείσα απόφαση. Επομένως, διαδικασία παρέχουσα στον ενδιαφερόμενο ή στον σύμβουλό του τη δυνατότητα προσβάσεως στις πληροφορίες αυτές, ενώ τους απαγορεύει να χρησιμοποιούν τις εν λόγω πληροφορίες για τους σκοπούς της διοικητικής διαδικασίας ή τυχόν ένδικης διαδικασίας, δεν είναι

επαρκής για την προάσπιση των δικαιωμάτων υπεράσπισης του προσώπου αυτού ...” [σκ. 44-56]. Η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στην απόφαση περί παραπομπής και στις παρατηρήσεις της Ουγγρικής Κυβερνήσεως, “στηρίζεται στην εκτίμηση ότι τα δικαιώματα υπεράσπισης του ενδιαφερομένου διασφαλίζονται επαρκώς διά της παροχής στο αρμόδιο δικαστήριο της δυνατότητας να έχει πρόσβαση στον φάκελο”. Συναφώς, “πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η ευχέρεια αυτή δεν μπορεί να υποκαταστήσει την πρόσβαση του ενδιαφερομένου ή του συμβούλου του στις πληροφορίες του φακέλου. Συγκεκριμένα, εκτός του ότι η ευχέρεια αυτή είναι ανεφάρμοστη κατά τη διοικητική διαδικασία, σεβασμός των δικαιωμάτων υπεράσπισης δεν σημαίνει να διαθέτει το αρμόδιο δικαστήριο όλα τα κρίσιμα στοιχεία για να λάβει την απόφασή του, αλλά να μπορεί ο ενδιαφερόμενος, ενδεχομένως διά του συμβούλου του, να υπερασπιστεί τα συμφέροντά του εκφράζοντας την άποψή του επί των στοιχείων αυτών”. Όπως προκύπτει άλλωστε από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 23 παρ. 1, δεύτερο εδάφιο, “ο νομοθέτης της Ένωσης έκρινε ότι η πρόσβαση των αρμοδίων δικαστηρίων στις πληροφορίες του φακέλου και η θέσπιση διαδικασιών που εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης του ενδιαφερομένου συνιστούν δύο διακριτές και σωρευτικές απαιτήσεις”. Ενόψει των προεκτεθέντων, το ΔΕΕ στην ανωτέρω υπόθεση GM (C-159/21) έκρινε ότι: “το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/32, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 45, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής και υπό το πρίσμα της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης σχετικά με το δικαίωμα χρηστής διοίκησης καθώς και του άρθρου 47 του Χάρτη” αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση σύμφωνα με την οποία, “όταν απόφαση περί απορρίψεως αιτήσεως διεθνούς προστασίας ή περί ανακλήσεως του καθεστώτος διεθνούς προστασίας στηρίζεται σε πληροφορίες των οποίων η δημοσιοποίηση ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια του οικείου κράτους μέλους, ο ενδιαφερόμενος ή ο σύμβουλος του δύνανται να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές μόνον αφότου λάβουν σχετική άδεια, δεν τους κοινοποιείται δε ούτε το ουσιώδες περιεχόμενο των λόγων επί των οποίων στηρίζονται οι αντίστοιχες αποφάσεις και δεν δύνανται, εν πάση περιπτώσει, να χρησιμοποιήσουν στο πλαίσιο διοικητικής ή ένδικης διαδικασίας τις πληροφορίες στις οποίες μπόρεσαν να αποκτήσουν πρόσβαση” [σκ. 57-60].

17. Επειδή, κατά την πάγια, άλλωστε, νομολογία του ΔΕΕ, “ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, αναπόσπαστο μέρος των οποίων είναι το δικαίωμα ακροάσεως σε κάθε διαδικασία, συνιστά θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Ένωσης”. Το δικαίωμα ακροάσεως κατοχυρώνεται όχι μόνο με τα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη, αλλά και με το άρθρο 41 το οποίο διασφαλίζει το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, εγγυάται δε σε όλους τη δυνατότητα να καθιστούν γνωστή, λυσιτελώς και ουσιαστικώς, την άποψή τους κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας και πριν από την έκδοση οποιασδήποτε απόφασης που θα μπορούσε να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντά τους. Ο κανόνας ότι ο αποδέκτης μιας βλαπτικής πράξης πρέπει να έχει τη δυνατότητα να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του πριν ληφθεί η σχετική απόφαση αποσκοπεί στο “να είναι η αρμόδια αρχή σε θέση να λάβει λυσιτελώς υπόψη όλα τα στοιχεία που ασκούν επιρροή”. Για να εξασφαλίσει την αποτελεσματική προστασία του ενδιαφερομένου, ο κανόνας αυτός αποβλέπει στην παροχή προς αυτόν της δυνατότητας να διορθώσει ένα λάθος ή να προβάλει στοιχεία για την προσωπική του κατάσταση, που συνηγορούν υπέρ του να ληφθεί ή να μη ληφθεί ορισμένη απόφαση ή να έχει η απόφαση αυτή ορισμένο περιεχόμενο. Το εν λόγω δικαίωμα συνεπάγεται, επίσης, την υποχρέωση της διοίκησης να μελετά με τη δέουσα προσοχή τις παρατηρήσεις του ενδιαφερομένου, εξετάζοντας με επιμέλεια και αμεροληψία όλα τα κρίσιμα στοιχεία της συγκεκριμένης υπόθεσης, και να αιτιολογεί εμπεριστατωμένα την απόφασή της· η υποχρέωση αρκούντως εξειδικευμένης και συγκεκριμένης αιτιολογίας, ώστε να παρέχεται στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα να κατανοήσει τους λόγους έκδοσης της βλαπτικής για τα συμφέροντά του πράξης, αποτελεί “το αναγκαίο συμπλήρωμα της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας”. Η υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας του αποδέκτη της απόφασης βαρύνει, κατ’ αρχήν, τις διοικητικές αρχές των κρατών μελών, όταν αυτές λαμβάνουν μέτρα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Όπως επισημαίνεται στη νομολογία, το δικαίωμα άμυνας δεν συνιστά, πάντως, απόλυτο προνόμιο και δύναται να υπόκειται σε περιορισμούς, υπό τον όρο ότι οι περιορισμοί αυτοί ανταποκρίνονται πράγματι στους σκοπούς γενικού συμφέροντος που επιδιώκει το επίμαχο μέτρο και δεν αποτελούν, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου σκοπού, υπέρμετρη και επαχθή επέμβαση, θίγουσα την ίδια την ουσία του δικαιώματος (βλ. ενδεικτικά, ΔΕΕ απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2014, C-166/13, Mukarubega, σκ. 42 επ.).

18. Επειδή, περαιτέρω, ως προς τις εξουσίες της αρμόδιας αρχής σε περίπτωση ανάκλησης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, το ΔΕΕ στην ως άνω υπόθεση GM (C-159/21) έκρινε τα ακόλουθα [βλ. σκέψεις 64-86]: Όπως προκύπτει από το άρθρο 45 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, “εναπόκειται στην αποφαινόμενη αρχή να αποφασίσει αν πρέπει να ανακαλέσει τη διεθνή προστασία”. Το δε άρθρο 14 παρ. 4 στοιχείο α’ της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, επιτρέπει στα κράτη μέλη να ανακαλούν το καθεστώς που

χορηγήθηκε σε πρόσφυγα όταν μπορεί για εύλογους λόγους να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο αυτό συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται. Η εφαρμογή της διάταξης αυτής “προϋποθέτει ότι η αρμόδια αρχή προβαίνει, σε κάθε περίπτωση ατομικώς, σε εκτίμηση των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών των οποίων έχει λάβει γνώση”, προκειμένου να κρίνει αν υπάρχουν σοβαροί λόγοι ώστε να θεωρείται ότι ο ενδιαφερόμενος, καίτοι “πληροί κατά τα λοιπά τα κριτήρια υπαγωγής στο καθεστώς διεθνούς προστασίας ή διατήρησης του καθεστώτος αυτού”, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14 παρ. 4 στοιχείο α’. Ως εκ τούτου, “στην αποφαινόμενη αρχή και μόνον απόκειται να προβεί, υπό τον έλεγχο των δικαστηρίων, στην αξιολόγηση του συνόλου των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων, περιλαμβανομένων και εκείνων που αναφέρονται στην εφαρμογή [του] άρθρου] 14 της οδηγίας 2011/95, αξιολόγηση κατόπιν της οποίας θα αποφανθεί επ’ αυτών”. Εξ άλλου, δοθέντος ότι, κατά το άρθρο 45 παρ. 3 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, η απόφαση της αρμόδιας αρχής να ανακαλέσει τη διεθνή προστασία αναφέρει τους πραγματικούς και νομικούς λόγους στους οποίους στηρίζεται, “οι λόγοι που οδήγησαν την αρμόδια αρχή να λάβει την απόφασή της πρέπει να εκτίθενται στην εν λόγω απόφαση. Από τις ανωτέρω σκέψεις, οι οποίες αφορούν τόσο τον ρόλο της αποφαινόμενης αρχής όσο και την υποχρέωση αιτιολογήσεως που αυτή επέχει, προκύπτει ότι η εν λόγω αρχή δεν μπορεί εγκύρως να περιορισθεί στην εφαρμογή αποφάσεως εκδοθείσας από άλλη αρχή, η οποία τη δεσμεύει βάσει της εθνικής νομοθεσίας, και να λάβει, επί της βάσεως αυτής και μόνον, την απόφαση ... περί ανακλήσεως προηγούμενως χορηγηθείσας διεθνούς προστασίας. Αντιθέτως, η αποφαινόμενη αρχή πρέπει να έχει στη διάθεσή της το σύνολο των σχετικών πληροφοριών και να προβαίνει, βάσει των πληροφοριών αυτών, στη δική της αξιολόγηση των γεγονότων και των περιστάσεων, προκειμένου να προσδιορίσει το περιεχόμενο της αποφάσεώς της και να την αιτιολογήσει πλήρως. Εξ άλλου ... η αρχή αυτή πρέπει να διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως, προκειμένου να αποφασίσει αν λόγοι σχετικοί με την εθνική ασφάλεια του οικείου κράτους μέλους πρέπει ή όχι να οδηγήσουν στην ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα, όπερ αποκλείει το ενδεχόμενο η διαπίστωση της υπάρξεως κινδύνου για την εθνική ασφάλεια να συνεπάγεται αυτομάτως την ανάκληση αυτή. Βεβαίως, οι ανωτέρω διαπιστώσεις ουδόλως αποκλείουν ... το ενδεχόμενο ένα μέρος των πληροφοριών που χρησιμοποιεί η αρμόδια αρχή για τη διενέργεια της εκτιμήσεώς της να έχει τεθεί στη διάθεσή της από ειδικά όργανα που είναι επιφορτισμένα με εξειδικευμένα καθήκοντα συνδεόμενα με την εθνική ασφάλεια ... ορισμένες [δε] από τις πληροφορίες αυτές μπορούν, ενδεχομένως, να υπαχθούν σε καθεστώς εμπιστευτικότητας εντός του πλαισίου που καθορίζεται στο άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/32. Εν τούτοις, λαμβανομένων υπόψη των καθηκόντων που έχουν ειδικώς ανατεθεί στην αποφαινόμενη αρχή, το περιεχόμενο των πληροφοριών αυτών και η λυσιτέλειά τους για την εκδοθησόμενη απόφαση πρέπει να εκτιμώνται ελεύθερα από την αρχή αυτή, η οποία δεν μπορεί, επομένως, να υποχρεωθεί να στηριχθεί σε μη αιτιολογημένη γνωμοδότηση εκδοθείσα από ειδικά όργανα που είναι επιφορτισμένα με εξειδικευμένα καθήκοντα συνδεόμενα με την εθνική ασφάλεια, βάσει εκτιμήσεως της οποίας η πραγματική βάση δεν της έχει γνωστοποιηθεί”.

19. Επειδή, στις κρίσεις της ως άνω απόφασης στην υπόθεση C-159/21 ως προς το δικαίωμα πρόσβασης στα στοιχεία του φακέλου παραπέμπει το ΔΕΕ και στην απόφαση της 25ης Απριλίου 2024 επί των υποθέσεων NW και PQ (C-420/22, C-528/22). Η απόφαση εκδόθηκε επί προδικαστικών ερωτημάτων δικαστηρίου της Ουγγαρίας και αφορούσε ερμηνεία της οδηγίας 2003/109/ΕΚ (ΕΕ L 16/2004) για το καθεστώς που εφαρμόζεται σε υπηκόους τρίτων χωρών επί μακρόν διαμένοντες σε κράτος μέλος· οι επίμαχες υποθέσεις αφορούσαν την ανάκληση του δελτίου μόνιμης διαμονής του NW στην Ουγγαρία, με την αιτιολογία ότι η διαμονή του έθετε σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια του εν λόγω κράτους μέλους, και την απόρριψη της αίτησης χορήγησης άδειας εγκατάστασης στον PQ, με την αιτιολογία ότι η διαμονή του στην Ουγγαρία έθιγε τα συμφέροντα του κράτους αυτού στον τομέα της εθνικής ασφάλειας. Το ΔΕΕ, παραπέμποντας, κατ’ αναλογία, στην απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022 [C-159/21], και ειδικότερα στις σκέψεις 44-54 και 57-58 της προηγούμενης απόφασης, έκρινε τα εξής [βλ. σκ. 80-101]: “[Τ]ο άρθρο 20 ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιβάλλει στις εθνικές αρχές την υποχρέωση να ανακαλούν ή να αρνούνται να χορηγήσουν άδεια διαμονής, για λόγο εθνικής ασφάλειας, σε υπήκοο τρίτης χώρας στον οποίο μπορεί να αναγνωρισθεί παράγωγο δικαίωμα διαμονής ... αποκλειστικώς και μόνο βάσει μη αιτιολογημένης δεσμευτικής γνώμης εκδοθείσας από όργανο επιφορτισμένο με εξειδικευμένα καθήκοντα συνδεόμενα με την εθνική ασφάλεια, χωρίς να εξετάζουν ενδελεχώς το σύνολο των ατομικών περιστάσεων και τη συμφωνία της εν λόγω απόφασης περί ανάκλησης ή άρνησης προς την αρχή της αναλογικότητας” [σκ. 85]. Περαιτέρω, “η γενική αρχή της χρηστής διοίκησης και το άρθρο 47 του Χάρτη, σε συνδυασμό με το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι, όταν μια απόφαση περί ανάκλησης ή άρνησης χορήγησης άδειας διαμονής, εκδιδόμενη εις βάρος υπηκόου τρίτης χώρας στον οποίο μπορεί να αναγνωρισθεί παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του εν λόγω άρθρου 20, στηρίζεται σε πληροφορίες των οποίων η δημοσιοποίηση

ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια του οικείου κράτους μέλους, ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο εκπρόσωπός του δεν μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές παρά μόνον αφού λάβουν σχετική άδεια, ενώ δεν τους γνωστοποιείται ούτε καν το ουσιώδες περιεχόμενο των λόγων επί των οποίων στηρίζεται μια τέτοια απόφαση και δεν δύνανται, εν πάση περιπτώσει, να χρησιμοποιήσουν, στο πλαίσιο της διοικητικής ή της ένδικης διαδικασίας, τις πληροφορίες στις οποίες μπόρεσαν ενδεχομένως να αποκτήσουν πρόσβαση” [σκ. 101].

20. Επειδή, εξ άλλου, σε σχέση με το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, τη νομολογία του ΔΕΕ έχει απασχολήσει το ζήτημα της υποχρέωσης ή μη των δικαστηρίων να κοινοποιούν στον ενδιαφερόμενο διαβαθμισμένες πληροφορίες. Ειδικότερα, στην προαναφερθείσα απόφαση της 25ης Απριλίου 2024 επί των υποθέσεων NW και PQ (C-420/22, C-528/22) το ΔΕΕ, κατ’ αναλογία και με παραπομπή στην απόφαση της 4ης Ιουνίου 2013, ZZ, υπόθεση C-300/11, έκρινε τα εξής [σκ. 102 επ]: “[Ο]ι κανόνες σχετικά με τη διαβάθμιση και τον αποχαρακτηρισμό πληροφοριών βάσει εθνικών ρυθμίσεων δεν αποτελούν αντικείμενο εναρμονισμένων κανόνων με πράξη της Ένωσης. Ομοίως, το δίκαιο της Ένωσης δεν περιέχει διατάξεις που να καθορίζουν επακριβώς τις εξουσίες που πρέπει να έχει το εθνικό δικαστήριο το οποίο είναι αρμόδιο να εξετάζει προσφυγή κατά αποφάσεως σχετικής με το δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ. Εντούτοις ... οι εξουσίες αυτές πρέπει να καθορίζονται από την εθνική νομοθεσία τηρουμένου ιδίως του άρθρου 47 του Χάρτη. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι θα ήταν ασύμβατο με το θεμελιώδες δικαίωμα για αποτελεσματική δικαστική προστασία το να στηρίζεται δικαστική απόφαση σε πραγματικά περιστατικά και έγγραφα των οποίων οι ίδιοι οι διάδικοι ή ένας εξ αυτών δεν μπόρεσαν να λάβουν γνώση και επί των οποίων δεν είχαν, συνεπώς, τη δυνατότητα να τοποθετηθούν ... Εντούτοις, σε εξαιρετικές περιπτώσεις επιτρέπεται στα κράτη μέλη, προκειμένου να αποφεύγουν, για λόγους αναγόμενους στην ασφάλεια του κράτους, την κοινοποίηση στον ενδιαφερόμενο της ακριβούς και πλήρους αιτιολογίας στην οποία στηρίζεται απόφαση περί διαμονής, να προβλέπουν μεθόδους και δικονομικούς κανόνες που να συμβιβάζουν, αφενός, την εύλογη ανάγκη εθνικής ασφάλειας όσον αφορά τη φύση και τις πηγές των πληροφοριών που ελήφθησαν υπόψη κατά την έκδοση τέτοιου είδους απόφασης και, αφετέρου, την ανάγκη διασφάλισης επαρκούς προστασίας των διαδικαστικών δικαιωμάτων του διαδίκου, όπως είναι το δικαίωμα ακρόασης καθώς και η αρχή της κατ’ αντιμωλίαν συζητήσεως ... Το Δικαστήριο έχει κρίνει συμβατό με το άρθρο 47 του Χάρτη ένα σύστημα στο πλαίσιο του οποίου το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να λάβει γνώση τόσο του συνόλου των λόγων όσο και των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων βάσει των οποίων ελήφθη η επίμαχη απόφαση, αλλά και να εξακριβώσει αν οι λόγοι οι οποίοι συνδέονται με την ασφάλεια του κράτους και τους οποίους επικαλείται η εθνική αρχή αντιτίθενται όντως στην πλήρη κοινοποίηση των λόγων αυτών και των αποδεικτικών στοιχείων ... Όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχο των λόγων αυτών, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αρκεί, προς διασφάλιση της τήρησης του άρθρου 47 του Χάρτη, να μπορεί το αρμόδιο δικαστήριο, σε περίπτωση που κρίνει ότι οι λόγοι αυτοί δεν είναι βάσιμοι, να παράσχει στην εθνική αρχή τη δυνατότητα να γνωστοποιήσει στον ενδιαφερόμενο τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία που ελλείπουν ... Σε μια τέτοια περίπτωση, αν η εθνική αρχή αποφασίσει να μη γνωστοποιήσει το σύνολο των λόγων και των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων, το αρμόδιο δικαστήριο οφείλει, προκειμένου να συμμορφωθεί προς το άρθρο 47 του Χάρτη, να προβεί στην εξέταση της νομιμότητας της επίμαχης αποφάσεως αποκλειστικώς βάσει των λόγων και των αποδεικτικών στοιχείων που κοινοποιήθηκαν ... Αντιστρόφως, στην περίπτωση που το αρμόδιο δικαστήριο κρίνει ότι οι λόγοι τους οποίους επικαλέστηκε η εθνική αρχή αποκλείουν την πλήρη κοινοποίηση των ως άνω λόγων και αποδεικτικών στοιχείων ... το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία αυτά σταθμίζοντας προσηκόντως τις σχετικές απαιτήσεις ... όταν το [αρμόδιο] δικαστήριο προτίθεται να ενεργήσει κατ’ αυτόν τον τρόπο, οφείλει να μεριμνά ώστε το ουσιώδες περιεχόμενο των λόγων στους οποίους στηρίζεται η επίμαχη απόφαση να γνωστοποιείται στον ενδιαφερόμενο κατά τρόπο ώστε να λαμβάνεται δεόντως υπόψη η αναγκαία εμπιστευτικότητα των αποδεικτικών στοιχείων ... Από τα προεκτεθέντα προκύπτει, αφενός, ότι η γνωστοποίηση του συνόλου ή μέρους των λόγων και των αποδεικτικών στοιχείων πρέπει, κατά περίπτωση, να εξετάζεται από το αρμόδιο δικαστήριο ανεξάρτητα από την ενδεχόμενη διαβάθμισή τους και, αφετέρου, ότι επιτρέπεται στα κράτη μέλη να επιφυλάσσουν υπέρ των οικείων αρχών την εξουσία να γνωστοποιούν ή όχι αυτούς τους λόγους ή τα αποδεικτικά στοιχεία, υπό τον όρο ότι το αρμόδιο δικαστήριο έχει την εξουσία να συναγάγει τις συνέπειες από την τελική απόφαση που έλαβαν συναφώς οι αρχές αυτές. Σε κάθε περίπτωση, μια τέτοια λύση είναι ικανή, όταν η εθνική αρχή εμποδίζει αδικαιολόγητα τη γνωστοποίηση του συνόλου ή μέρους των στοιχείων στα οποία στηρίζεται η επίμαχη απόφαση, να διασφαλίσει την πλήρη τήρηση του άρθρου 47 του Χάρτη, καθόσον εγγυάται ότι η εκ μέρους της εν λόγω αρχής παράβαση των διαδικαστικών υποχρεώσεων που υπέχει δεν θα οδηγήσει στην έκδοση δικαστικής απόφασης στηριζόμενης σε πραγματικά περιστατικά και έγγραφα των οποίων ο αιτών δεν μπόρεσε να λάβει γνώση και επί των οποίων δεν ήταν, επομένως, σε θέση να τοποθετηθεί”. Όπως κρίθηκε στην

απόφαση του ΔΕΕ, το άρθρο 47 του Χάρτη, σε συνδυασμό με το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, έχει την έννοια ότι το δικαστήριο, στο οποίο εναπόκειται να ελέγξει τη νομιμότητα απόφασης περί διαμονής που βασίζεται σε διαβαθμισμένες πληροφορίες, “δεν επιβάλλεται να έχει την αρμοδιότητα να ελέγχει τη νομιμότητα της διαβάθμισης των πληροφοριών καθώς και να επιτρέπει την πρόσβαση του ενδιαφερομένου στο σύνολο των εν λόγω πληροφοριών, σε περίπτωση που κρίνει παράνομη τη διαβάθμιση, ή στο ουσιώδες περιεχόμενο των πληροφοριών αυτών, σε περίπτωση που κρίνει νόμιμη τη διαβάθμιση. Αντιθέτως, το δικαστήριο αυτό οφείλει, προκειμένου να διασφαλίσει τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας του ενδιαφερομένου, να συνάγει, κατά περίπτωση, τις συνέπειες ενδεχόμενης απόφασης των αρμόδιων αρχών να μη γνωστοποιήσουν το σύνολο ή μέρος του σκεπτικού της εν λόγω απόφασης και των συναφών αποδεικτικών στοιχείων” (για το άρθρο 47 του Χάρτη και την αποτελεσματικότητα του δικαστικού ελέγχου, πρβλ. ΔΕΕ απόφαση της 4ης Ιουνίου 2013, ZZ, υπόθεση C-300/11, σκ. 51-69, απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, υποθέσεις C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, σκ. 98-129, καθώς και απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2022, BU κατά Bundesrepublik Deutschland, υπόθεση C-564/21, σκ. 34 επ., πρβλ. επίσης απόφαση της 29ης Ιουλίου 2024, protectus sro, C-185/23, σκ. 79 επ. [η υπόθεση αφορούσε την ακύρωση, από την αρμόδια για την εφαρμογή της απόφασης 2013/488/ΕΕ του Συμβουλίου περί κανόνων ασφαλείας για την προστασία διαβαθμισμένων πληροφοριών της Ένωσης (ΕΕ L 274) εθνική αρχή της Σλοβακίας, της χορηγηθείσας στην εταιρεία protectus βεβαίωσης, που της επέτρεπε να λαμβάνει γνώση διαβαθμισμένων πληροφοριών και να διαβιβάζει τέτοιες πληροφορίες, εχώρησε δε κατ’ επίκληση απόρρητων αποδεικτικών στοιχείων, μη γνωστοποιηθέντων στην εταιρεία αυτή]).

21. Επειδή, ως προς το “ουσιώδες περιεχόμενο” των πληροφοριών που πρέπει να κοινοποιούνται στο πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδίδεται απόφαση ανάκλησης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, με την αιτιολογία ότι ο αλλοδαπός συνιστά απειλή για την εθνική ασφάλεια, στις προτάσεις των Γενικών Εισαγγελέων επί των ανωτέρω υποθέσεων C-159/21, αφενός, και C-420/22 και C-528/22, αφετέρου, διαλαμβάνονται τα ακόλουθα: Με τις πληροφορίες οι οποίες απαιτείται να κοινοποιούνται στον ενδιαφερόμενο πρέπει κατ’ ελάχιστον να του παρέχεται “[η] δυνατότητα να γνωρίζει τα κύρια πραγματικά περιστατικά και τις συμπεριφορές που του αποδίδονται”, ώστε να μπορεί να εκφράσει την άποψή του στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και, εν συνεχεία, ενδεχομένως, της ένδικης διαδικασίας, “λαμβάνομένης συγχρόνως δεόντως υπόψη της ανάγκης προστασίας του εμπιστευτικού χαρακτήρα των αποδεικτικών στοιχείων”· και τούτο διότι, “σε ορισμένες περιπτώσεις, η κοινοποίηση των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων ενδέχεται να θίγει κατά τρόπο άμεσο και συγκεκριμένο την ασφάλεια του κράτους, καθόσον μπορεί, μεταξύ άλλων, να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή, την υγεία ή την ελευθερία ατόμων ή να αποκαλύψει τις ειδικές μεθόδους έρευνας που μετέρχονται οι εθνικές αρχές ασφαλείας και συνεπώς να παρακωλύσει σοβαρά ή ακόμη και να εμποδίσει τη μελλοντική άσκηση των καθηκόντων των εν λόγω αρχών”. Ο όρος ουσιώδες περιεχόμενο “πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο λειτουργικό”, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας, με διαφύλαξη, παραλλήλως, των συμφερόντων που άπτονται της εθνικής ασφαλείας [βλ. τις οικείες προτάσεις στην υπόθεση C-159/21 (παρ. 63) και στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-420/22 και C-528/22 (παρ. 116-118)].

22. Επειδή, τέλος, το ΔΕΕ, ενόψει ισχυρισμών που προβλήθηκαν για τη δικαιολόγηση παρεκκλίσεων από το ενωσιακό δίκαιο κατ’ επίκληση του άρθρου 4 παρ. 2 της ΣυνθΕΕ [κατά τη διάταξη αυτή: “Η Ένωση σέβεται ... τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους, ιδίως δε τις λειτουργίες που αποβλέπουν στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την προστασία της εθνικής ασφαλείας. Ειδικότερα, η εθνική ασφάλεια παραμένει στην ευθύνη κάθε κράτους μέλους”], καθώς και των άρθρων 72 και 73 της ΣΛΕΕ [βλ. ανωτέρω σκ. 11], έκρινε τα εξής: “[Μ]ολονότι [σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 της ΣυνθΕΕ] εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν τα ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας τους και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προάσπιση της εσωτερικής και εξωτερικής τους ασφαλείας, η λήψη και μόνον εθνικού μέτρου για την προστασία της εθνικής ασφαλείας δεν μπορεί να συνεπάγεται τη μη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης και την απαλλαγή των κρατών μελών από την υποχρέωση σεβασμού του δικαίου της Ένωσης” (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 29ης Ιουλίου 2024, protectus sro, C-185/23, σκ. 62 [η υπόθεση αφορούσε προδικαστικά ερωτήματα σε σχέση με την απόφαση 2013/488/ΕΕ του Συμβουλίου περί κανόνων ασφαλείας για την προστασία των διαβαθμισμένων πληροφοριών], απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 2024, C-33/22, Österreichische Datenschutzbehörde, σκ. 50 [η υπόθεση αφορούσε προδικαστικά ερωτήματα για την ερμηνεία του Γενικού Κανονισμού περί προστασίας δεδομένων]). Εξ άλλου, “η ΣΛΕΕ προβλέπει τη δυνατότητα ρητών παρεκκλίσεων σε περίπτωση καταστάσεων ικανών να απειλήσουν τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια μόνο σε σαφώς οριοθετημένες περιπτώσεις. Δεν μπορεί να συναχθεί εξ αυτού η ύπαρξη γενικής και εγγενούς στη Συνθήκη επιφύλαξης που εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της

Ένωσης όλα τα μέτρα που λαμβάνονται για τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια. Η αναγνώριση της ύπαρξης τέτοιας επιφύλαξης, εκτός των συγκεκριμένων προϋποθέσεων που θέτουν οι διατάξεις της Συνθήκης, θα μπορούσε να θίξει τον δεσμευτικό χαρακτήρα και την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, επιπλέον δε, “η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 72 της ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνεύεται στενά” (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 30ής Ιουνίου 2022, MA, C-72/22 PPU, σκ. 69-71 [η υπόθεση αφορούσε προδικαστικά ερωτήματα για την ερμηνεία της οδηγίας 2013/32]). Επομένως, τα άρθρα 72 και 73 της ΣΛΕΕ, “δεν μπορεί να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι παρέχουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να παρεκκλίνουν από την εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης στηριζόμενα απλώς και μόνο στην επίκληση των ευθυνών που υπέχουν για την τήρηση της δημόσιας τάξης και τη διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας” (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, GM, C-159/21, σκ. 84).

23. Επειδή, η οδηγία 2011/95/ΕΕ μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη αρχικώς με το π.δ. 141/2013 (Α΄ 226), στη συνέχεια με τον ν. 4636/2019 (Α΄ 169, διόρθωση σφαλμάτων Α΄ 173), ήδη δε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο ίσχυαν οι διατάξεις του “Κώδικα Νομοθεσίας για την υποδοχή, τη διεθνή προστασία πολιτών τρίτων χωρών και ανιθαγενών και την προσωρινή προστασία σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων αλλοδαπών”, ο οποίος κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4939/2022 (Α΄ 111) [έναρξη ισχύος από τη δημοσίευση του νόμου στην ΕτΚ, ήτοι από 10.6.2022 (βλ. άρθρο δεύτερο)]. Εξ άλλου, για τη μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη της οδηγίας 2013/32/ΕΕ εκδόθηκαν διαδοχικώς ο ν. 4375/2016 (Α΄ 51, διόρθωση σφαλμάτων Α΄ 57), ο ν. 4636/2019 και ο κυρωθείς με τον ν. 4939/2022 “Κώδικας Νομοθεσίας”.

24. Επειδή, στον ν. 4939/2022 [όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο] ορίζονται τα εξής: Στο άρθρο 1 [όπως διαμορφώθηκε με το άρθρο 3 του ν. 4960/2022 (Α΄ 145) και ισχύει μετά τις τροποποιήσεις του με το άρθρο 66 του ν. 5043/2023 (Α΄ 91)] δίδονται οι ακόλουθοι ορισμοί: αίτηση διεθνούς προστασίας ή αίτηση ασύλου ή αίτηση [περ. β΄] “είναι η αίτηση παροχής προστασίας από το ελληνικό κράτος που υποβάλει ο πολίτης τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής, με την οποία ζητά την αναγνώριση στο πρόσωπό του της ιδιότητας του πρόσφυγα, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης, ή τη χορήγηση καθεστώτος επικουρικής προστασίας, εφόσον ο ίδιος δεν ζητά ρητώς να του χορηγηθεί άλλη μορφή προστασίας που δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Κώδικα και μπορεί να ζητηθεί αυτοτελώς”. αιτών διεθνή προστασία ή αιτών άσυλο ή αιτών [περ. γ΄] “είναι ο πολίτης τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής, ο οποίος δηλώνει προφορικώς ή εγγράφως ενώπιον οποιασδήποτε ελληνικής αρχής, στα σημεία εισόδου στην ελληνική επικράτεια ή εντός αυτής, ότι ζητά άσυλο ή επικουρική προστασία στη χώρα μας ή με οποιονδήποτε τρόπο ζητά να μην απελαθεί σε κάποια χώρα εκ φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης ή επειδή κινδυνεύει να υποστεί σοβαρή βλάβη, σύμφωνα με το άρθρο 14 του παρόντος Κώδικα και επί του αιτήματος του οποίου δεν έχει ληφθεί ακόμη τελεσίδικη απόφαση. Επίσης, αιτών διεθνή προστασία θεωρείται και ο πολίτης τρίτης χώρας, ο οποίος υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ κατ’ εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ... (L 180) ή σε άλλο κράτος που δεσμεύεται από και εφαρμόζει τον ως άνω κανονισμό, και μεταφέρεται στην Ελλάδα βάσει των διατάξεων του ως άνω κανονισμού”. αποφαινόμενη αρχή [περ. ιθ΄] “είναι ο υπάλληλος της αρμόδιας Αρχής Παραλαβής, ο οποίος ορίζεται ως χειριστής για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας ... Στην περίπτωση του άρθρου 96 [το άρθρο αυτό ρυθμίζει την ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας], Αποφαινόμενη Αρχή είναι η Διεύθυνση Επιστροφών και Ανακλήσεων της Υπηρεσίας Ασύλου ...”. τελεσίδικη απόφαση [περ. κγ΄] “είναι: (α) η απόφαση των Ανεξάρτητων Επιτροπών Προσφυγών που ορίζει εάν ο πολίτης τρίτης χώρας ή ανιθαγενής αναγνωρίζεται ή όχι πρόσφυγας ή δικαιούχος επικουρικής προστασίας, η οποία εκδίδεται επί της προσφυγής που ασκείται κατά των αποφάσεων της Υπηρεσίας Ασύλου, σύμφωνα με το άρθρο 97 ή (β) η απόφαση της Υπηρεσίας Ασύλου κατά της οποίας δεν μπορεί να ασκηθεί η ως άνω προσφυγή λόγω παρόδου απράκτων των προθεσμιών άσκησης της”. πρόσφυγας [περ. κστ΄] “είναι ο πολίτης τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, βρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν μπορεί ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, βρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν μπορεί ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 11 [διάταξη για αποκλεισμό από το καθεστώς πρόσφυγα]”. καθεστώς πρόσφυγα [περ. κζ΄] “είναι η αναγνώριση από την αρμόδια ελληνική αρχή ενός πολίτη τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως πρόσφυγα” και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας [περ. λ΄] “είναι η απόφαση της Αποφαινόμενης Αρχής να ανακαλέσει καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας ...”. Κατά το

άρθρο 2: “Η ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Κώδικα τελεί σε συμφωνία με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων, όπως τροποποιήθηκε από το συναφές Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967 καθώς και τις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου που έχουν επικυρωθεί από την Ελλάδα”. Κατά το άρθρο 13 παρ. 4: “Η Αποφαινόμενη Αρχή ανακαλεί ή αρνείται να ανανεώσει το καθεστώς που χορηγήθηκε σε πρόσφυγα όταν: α) ευλόγως θεωρείται ότι το πρόσωπο αυτό συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια της χώρας, β) το πρόσωπο αυτό συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία της χώρας, λόγω τελεσίδικης καταδίκης του για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος ...” και κατά το άρθρο 20: “1. Οι αρμόδιες αρχές σέβονται την αρχή της μη επαναπροώθησης ... 2. Εφόσον δεν απαγορεύεται από διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας και τηρουμένων των σχετικών διαδικαστικών εγγυήσεων, οι αρμόδιες αρχές δύνανται να απομακρύνουν τον πρόσφυγα όταν: α) ευλόγως θεωρείται ότι το εν λόγω πρόσωπο συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια του Κράτους ή β) συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία λόγω τελεσίδικης καταδίκης του για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος ... 3. Η Αποφαινόμενη Αρχή ανακαλεί ή αρνείται να ανανεώσει την άδεια διαμονής πρόσφυγα εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της προηγούμενης παραγράφου”. Σύμφωνα με το άρθρο 76 υπό τον τίτλο “Παροχή πληροφοριών-Νομική εκπροσώπηση και συνδρομή”: “1. Οι αιτούντες έχουν δικαίωμα να συμβουλευθούν με δαπάνη τους δικηγόρο ή άλλο σύμβουλο σε θέματα σχετικά με την αίτησή τους ... 4. Οι πληρεξούσιοι δικηγόροι που εκπροσωπούν αιτούντες, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 1 του παρόντος άρθρου, έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες του φακέλου τους, βάσει των οποίων λαμβάνεται ή θα ληφθεί η απόφαση, υπό την επιφύλαξη του τέταρτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου και υπό την προϋπόθεση ότι οι ανωτέρω πληροφορίες δεν σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας. Άλλοι εξουσιοδοτημένοι σύμβουλοι ή πρόσωπα, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 1 του παρόντος άρθρου, που παρέχουν συνδρομή σε αιτούντες, έχουν πρόσβαση σε στοιχεία του φακέλου τους, υπό τις προϋποθέσεις του προηγούμενου εδαφίου, εφόσον αυτά σχετίζονται με την παρεχόμενη συνδρομή. Ο Προϊστάμενος της αρμόδιας Αρχής Παραλαβής, μετά από αιτιολογημένη πράξη του, απαγορεύει τη γνωστοποίηση πληροφοριών ή της πηγής αυτών, εφόσον πρόκειται για διαβαθμισμένες πληροφορίες που σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας, ενώ δύναται, μετά από αιτιολογημένη πράξη του, να απαγορεύει τη γνωστοποίησή τους, εφόσον η αποκάλυψή τους ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια, την ασφάλεια των οργανισμών ή των προσώπων που παρέχουν τις πληροφορίες ή την ασφάλεια των προσώπων, τα οποία αφορούν οι πληροφορίες, ή εάν θίγονται οι έρευνες σχετικά με την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ή οι διεθνείς σχέσεις των κρατών μελών. Η παραπάνω απαγόρευση δεν θα πρέπει να περιορίζει δυσανάλογα το δικαίωμα του αιτούντος σε εκπροσώπηση, νομική συμπαράσταση και υπεράσπιση. Η πρόσβαση στις εν λόγω απόρρητες πληροφορίες ή πηγές είναι δυνατή από την Αρχή Προσφυγών, στο πλαίσιο εξέτασης προσφυγής και από το Δικαστήριο, το οποίο είναι αρμόδιο για την εξέταση της προβλεπόμενης στο άρθρο 114 του παρόντος Κώδικα αίτησης ακύρωσης. 5. ... 6. Πληρεξούσιοι δικηγόροι ή άλλοι εξουσιοδοτημένοι σύμβουλοι κατά την παρ. 1 δικαιούνται να παρέχουν κάθε νόμιμη συνδρομή στον αιτούντα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ...”. Κατά το άρθρο 96: “1. Όταν προκύπτουν νέα στοιχεία που συνιστούν λόγο επανεξέτασης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, η Αποφαινόμενη Αρχή εξετάζει εάν συντρέχει περίπτωση ανάκλησης του καθεστώτος αυτού, βάσει των σχετικών διατάξεων του Πρώτου Μέρους του παρόντος Κώδικα. 2. Στις περιπτώσεις εφαρμογής της παρ. 1, ο ενδιαφερόμενος: α) ενημερώνεται εγγράφως από την Αποφαινόμενη Αρχή, μέσω της αρμόδιας Αρχής Παραλαβής, τουλάχιστον δεκαπέντε (15) εργάσιμες μέρες πριν την επανεξέταση της συνδρομής στο πρόσωπό του των αναγκαίων προϋποθέσεων διεθνούς προστασίας, καθώς και για τους λόγους της επανεξέτασης αυτής, β) δικαιούται να προβάλει με γραπτό υπόμνημά του στην Αποφαινόμενη Αρχή, μέσω της αρμόδιας Αρχής Παραλαβής, τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι δεν πρέπει να ανακληθεί το χορηγηθέν καθεστώς. 3. Η Αποφαινόμενη Αρχή, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής: α) ενημερώνεται εγγράφως από τη Διεύθυνση Υποστήριξης της Υπηρεσίας Ασύλου, όσον αφορά ιδίως τη γενική πολιτική, κοινωνική και οικονομική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες καταγωγής των ενδιαφερομένων προσώπων και β) δύναται, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, να συλλέγει περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να επανεξεταστεί το καθεστώς. Οι πληροφορίες αυτές δεν λαμβάνονται από τους φορείς δίωξης ή σοβαρής βλάβης κατά τρόπον που θα είχε ως αποτέλεσμα να πληροφορούνται απευθείας ότι ο ενδιαφερόμενος είναι πρόσφυγας ή δικαιούχος επικουρικής προστασίας ή να τίθεται σε κίνδυνο η σωματική ακεραιότητα του ενδιαφερομένου και των προσώπων που εξαρτώνται από αυτόν και η ελευθερία ή η ασφάλεια των μελών της οικογένειάς του που τυχόν εξακολουθούν να διαμένουν στη χώρα καταγωγής. 4. Η απόφαση ανάκλησης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας επιδίδεται βάσει του άρθρου 87 του παρόντος Κώδικα. Η απόφαση αναφέρει τους πραγματικούς και νομικούς λόγους ανάκλησης και παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες άσκησης προσφυγής κατ’ αυτής ενώπιον της Αρχής Προσφυγών. 5. Τα άρθρα 71 και 76 του παρόντος Κώδικα εφαρμόζονται και στην ανάκληση του

καθεστώτος διεθνούς προστασίας. 6. ...". Κατά το άρθρο 97: "1. Ο αιτών δικαιούται να ασκήσει ενδικοφανή προσφυγή σύμφωνα με τα οριζόμενα στο παρόν άρθρο και στο άρθρο 102 ενώπιον της Αρχής Προσφυγών ... 2. ... Σε περίπτωση άσκησης προσφυγής κατά απόφασης ανάκλησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 96 του παρόντος Κώδικα, επιστρέφεται στον προσφεύγοντα η άδεια διαμονής του [πρβλ. άρθρο 99 παρ. 4]. 3. Κατά τη διάρκεια της προθεσμίας για την άσκηση προσφυγής και μέχρι την επίδοση της απόφασης επ' αυτής, αναστέλλεται κάθε μέτρο απέλασης, επανεισδοχής ή επιστροφής του αιτούντος ...". Κατά το άρθρο 102: "1. Η διαδικασία ενώπιον της Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών είναι κατά κανόνα έγγραφη και η συζήτηση των προσφυγών διενεργείται με βάση τα στοιχεία του φακέλου. 2. Κατά τη διαδικασία ενώπιον των Ανεξάρτητων Επιτροπών Προσφυγών παρίσταται υποχρεωτικά ο προσφεύγων αυτοπροσώπως ή δια πληρεξουσίου δικηγόρου ... 3. Η Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσφυγών καλεί υποχρεωτικά τον προσφεύγοντα σε προφορική ακρόαση όταν: α) με την προσφυγή προσβάλλεται απόφαση ανάκλησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας, β) ... 4. Εφόσον ακολουθείται διαδικασία συζήτησης της προσφυγής με προφορική ακρόαση, η Αρχή Προσφυγών καλεί τον προσφεύγοντα ενώπιον της αρμόδιας Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών. Ο προσφεύγων ενημερώνεται το αργότερο δέκα (10) ημέρες πριν την ημερομηνία συζήτησης της προσφυγής του, σε γλώσσα που κατανοεί, για τον τόπο και την ημερομηνία συζήτησης, καθώς και για το δικαίωμά του να παρασταθεί αυτοπροσώπως ή με το δικηγόρο ή άλλο σύμβουλό του ενώπιόν της για να εκθέσει προφορικά, με τη βοήθεια κατάλληλου διερμηνέα, τα επιχειρήματά του και να δώσει τυχόν διευκρινίσεις. Στην ίδια προθεσμία ενημερώνεται με κάθε πρόσφορο μέσο σχετικώς και η Υπηρεσία Ασύλου, προκειμένου να εκθέσει τις απόψεις της για καθέναν από τους προβαλλόμενους λόγους, διευκρινίζοντας σαφώς το συναφές, με κάθε λόγο, πραγματικό μέρος. ... 10. Κατά τη συζήτηση της προσφυγής, η Επιτροπή εξετάζει την υπόθεση εξ υπαρχής κατά τον νόμο και την ουσία και αποφαινεται αιτιολογημένα επί της αίτησης διεθνούς προστασίας του προσφεύγοντος". Ρυθμίσεις για την Αρχή Προσφυγών περιέχονται, επίσης, στο άρθρο 4 του προαναφερθέντος ν. 4375/2016. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό: "1. Στο Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης συνιστάται αυτοτελής Υπηρεσία, με τίτλο 'Αρχή Προσφυγών', η οποία υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Η Αρχή Προσφυγών αποτελείται από την Κεντρική Διοικητική Υπηρεσία και από τις Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών, που εδρεύουν στην Αθήνα με κατά τόπον αρμοδιότητα όλη την επικράτεια. Οι Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών είναι αρμόδιες για τη συζήτηση, τη λήψη και την έκδοση αποφάσεων επί των ενδικοφανών προσφυγών κατά των αποφάσεων της Υπηρεσίας Ασύλου ... και υποστηρίζονται για την εκπλήρωση του έργου τους από την Κεντρική Διοικητική Υπηρεσία ..." [το σύνολο των αρμοδιοτήτων της Αρχής Προσφυγών μεταφέρθηκε στη Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής, Υποδοχής και Ασύλου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη με το άρθρο 4 παρ. 1 περ. ε' του π.δ. 84/2019 (Α' 123) και ακολούθως στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου με το άρθρο 1 του π.δ. 4/2020 (Α' 4), βλ. και π.δ. 18/2020 (Α' 34), π.δ. 106/2020 (Α' 255) περί Οργανισμού του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου]. Όπως έχει κριθεί, οι Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών δεν αποτελούν μεν δικαστήρια, κατά την έννοια του Συντάγματος, συνιστούν όμως όργανα δικαιοδοτικού χαρακτήρα που πληρούν την έννοια του "δικαστηρίου", κατά το άρθρο 46 της οδηγίας 2013/32 σε συνδυασμό και με το άρθρο 267 της ΣΛΕΕ, γνωρίσματα της οποίας αποτελούν η ίδρυση του οικείου δικαιοδοτικού οργάνου με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλία χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εφαρμογή κανόνων δικαίου και η ανεξαρτησία του. Η ασκούμενη ενώπιον των Επιτροπών αυτών προσφυγή συνεπάγεται εξέταση της υπόθεσης πλήρως και εξ υπαρχής, κατά νόμο και κατ' ουσίαν, συμπεριλαμβανομένης της *ex nunc*, δηλαδή της επικαιροποιημένης εκτίμησης αυτής, ώστε να αποτελεί "πραγματική προσφυγή" κατά το άρθρο 46 της οδηγίας 2013/32 (βλ. ΣΤΕ 1129/2024, πρβλ. 2347/2017 Ολομ, 1237/2017 Ολομ, 1371/2023, πρβλ. και 1580/2021 Ολομ).

25. Επειδή, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης έναντι του δικαίου των κρατών μελών επιβάλλει στις αρχές των κρατών μελών την υποχρέωση να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των κανόνων της ΕΕ. Η αρχή αυτή επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να ερμηνεύουν, στο μέτρο του δυνατού, το εσωτερικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης, προκειμένου να διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα του συνόλου των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Η αρχή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου δεν μπορεί, πάντως, να χρησιμεύσει ως βάση για να θεμελιώσει *contra legem* ερμηνεία του εσωτερικού δικαίου κράτους μέλους (βλ. ΔΕΕ αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 2022, Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως, Thelen Technopark Berlin GmbH, C-261/20, σκ. 25-29, της 24ης Ιουνίου 2019, Poplawski, C-573/17, σκ. 53 επ., της 11ης Ιουλίου 2024, C-279/23, σκ. 29).

26. Επειδή, από τις παρατεθείσες ανωτέρω διατάξεις του ν. 4939/2022, και ειδικότερα από τις διατάξεις των άρθρων 13 παρ. 4, 20, 76 παρ. 4, 96, 97 παρ. 1 και 102 του νόμου αυτού, ερμηνευόμενες κατά

τρόπο σύμφωνο προς τις διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 4-6 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ και των άρθρων 23 παρ. 1, 44, 45 και 46 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, όπως οι διατάξεις του δικαίου της ΕΕ έχουν ερμηνευθεί από το ΔΕΕ, συνάγονται τα εξής: Σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 4 του ν. 4939/2022, η Διοίκηση μπορεί να επανεξετάσει και να ανακαλέσει το καθεστώς πρόσφυγος που έχει χορηγηθεί από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές σε υπήκοο τρίτης χώρας, όταν θεωρείται “ευλόγως” ότι το πρόσωπο αυτό συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια του Κράτους [βλ. και άρθρο 14 παρ. 4 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ]. Στην περίπτωση αυτή, πριν από την έκδοση της απόφασης ανάκλησης, εφαρμόζονται οι προβλεπόμενοι στο άρθρο 96 του ν. 4939/2022 διαδικαστικοί κανόνες. Συγκεκριμένα, ο ενδιαφερόμενος ενημερώνεται εγγράφως για την πρόθεση της αρμόδιας αρχής να προβεί σε επανεξέταση του καθεστώτος του, καθώς και για τους λόγους που οδήγησαν στην επανεξέταση, και έχει τη δυνατότητα να προβάλει, στο πλαίσιο προσωπικής συνέντευξης ή εγγράφως, τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι δεν πρέπει να ανακληθεί το καθεστώς προστασίας [βλ. και άρθρο 45 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ]. Όπως, εξ άλλου, ρητώς ορίζεται στην παρ. 5 του άρθρου 96 του ν. 4939/2022, το άρθρο 76 του ίδιου νόμου, υπό τον τίτλο “Παροχή πληροφοριών-Νομική εκπροσώπηση και συνδρομή”, εφαρμόζεται “και στην ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας”. Αντιστοίχως δε, στο άρθρο 45 παρ. 4 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ ορίζεται ότι “[μ]όλις ληφθεί από την αρμόδια αρχή η απόφαση περί ανάκλησης διεθνούς προστασίας”, ισχύουν -μεταξύ άλλων- οι διατάξεις του άρθρου 23 παρ. 1 της οδηγίας αυτής. Περαιτέρω, με τις διατάξεις του άρθρου 76 του ν. 4939/2022 κατοχυρώνεται, ως κανόνας, το δικαίωμα του πληρεξουσίου δικηγόρου ή άλλου εξουσιοδοτημένου συμβούλου που παρέχει συνδρομή στον υπήκοο τρίτης χώρας, το καθεστώς προστασίας του οποίου επανεξετάζεται ενόψει ενδεχόμενης ανάκλησης, να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες του οικείου φακέλου. Η πρόσβαση στις κρίσιμες πληροφορίες αποτελεί έκφανση του δικαιώματος άμυνας κατά τη διοικητική διαδικασία, για την λυσιτελή άσκηση από τον ενδιαφερόμενο του δικαιώματος ακρόασης πριν από τη λήψη δυσμενούς μέτρου εις βάρος του, καθώς και του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον της αρμόδιας Ανεξάρτητης Επιτροπής Προσφυγών, ως οργάνου με δικαιοδοτικό χαρακτήρα που εξετάζει την ενδικοφανή προσφυγή κατά της απόφασης ανάκλησης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, και για την άσκηση, στη συνέχεια, του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Κατ’ εξαίρεση, ο προαναφερθείς κανόνας του δικαιώματος πρόσβασης του ενδιαφερομένου στις πληροφορίες του φακέλου, ενδεχομένως διά του δικηγόρου ή του εξουσιοδοτημένου συμβούλου του, μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς, μετά από στάθμιση μεταξύ, αφενός, του δικαιώματος ακρόασης που αποτελεί έκφανση της αρχής της χρηστής διοίκησης, καθώς και του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής σε όργανο δικαιοδοτικού χαρακτήρα, ήτοι την Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσφυγών, και στο αρμόδιο δικαστήριο, και, αφετέρου, συμφερόντων που άπτονται της εθνικής ασφάλειας και θα μπορούσαν, κατ’ αντικειμενική κρίση, να δικαιολογήσουν την μη κοινοποίηση στοιχείων του φακέλου στον ενδιαφερόμενο, όταν η αποκάλυψη των πληροφοριών ή των πηγών των πληροφοριών ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια ή την ασφάλεια των οργανισμών ή προσώπων που παρέχουν τις πληροφορίες. Η εξαίρεση, όμως, από τον κανόνα της πρόσβασης στις πληροφορίες είναι επιτρεπτή υπό αυστηρές, διαδικαστικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις. Ειδικότερα, ο περιορισμός δεν ισχύει για την αρμόδια προς εξέταση της ενδικοφανούς προσφυγής Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσφυγών [βλ. τα άρθρα 97 παρ. 2, 96 παρ. 4, 99 παρ. 4, 102 παρ. 3 του ν. 4939/2022], καθώς και για το δικαστήριο που εξετάζει την αίτηση ακυρώσεως κατά της απόφασης ανάκλησης [βλ. το άρθρο 114 του ν. 4939/2022], σύμφωνα και με τα οριζόμενα στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 76 του ν. 4939/2022. Εξ άλλου, κατά τη διοικητική διαδικασία που προηγείται της έκδοσης της απόφασης ανάκλησης, πρέπει ομοίως να καθίσταται δυνατή η αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας του ενδιαφερομένου, με την παροχή σε αυτόν της δυνατότητας να εκφράσει, λυσιτελώς, τους ισχυρισμούς του επί των λόγων οι οποίοι, κατά την αρμόδια αρχή, δικαιολογούν την ανάκληση του καθεστώτος προστασίας, με την αιτιολογία ότι αυτός συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια του Κράτους· καθόσον, υπό την αντίθετη εκδοχή, ότι δηλαδή πρόσβαση στις πληροφορίες παρέχεται μόνο κατά την ενδικοφανή διαδικασία και τη διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου, οι διαδικαστικοί κανόνες του άρθρου 96 του ν. 4939/2022, που προβλέπονται ενόψει της πρόθεσης της αρμόδιας αρχής να προβεί σε επανεξέταση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας για συγκεκριμένους λόγους, θα καθίσταντο ατελέσφοροι. Συνεπώς, όταν η αιτιολογία της πράξης ανάκλησης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας έχει ως έρεισμα πληροφορίες που σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας, πρέπει, πάντως, να διασφαλίζεται ότι ο ενδιαφερόμενος έχει πρόσβαση τουλάχιστον στο ουσιώδες περιεχόμενο των συγκεκριμένων λόγων που επικαλείται η διοικητική αρχή για να θεμελιώσει τη συνδρομή των νομίμων προϋποθέσεων ανάκλησης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, καθώς και στο ουσιώδες περιεχόμενο των καθοριστικών στοιχείων του φακέλου, ιδίως σε σχέση με τα κύρια πραγματικά περιστατικά και τις συμπεριφορές που αποδίδονται στον υπήκοο τρίτης χώρας, ακόμη και όταν πρόκειται για κατά νόμον διαβαθμισμένες πληροφορίες που καλύπτονται από το απόρρητο. Αυτή την έννοια έχει και η διάταξη του τετάρτου εδαφίου της παρ. 4 του άρθρου 76 του ν. 4939/2022, σε συνδυασμό με το πρώτο εδάφιο της ίδιας παραγράφου, σύμφωνα με την οποία, οι

προβλεπόμενες στο τρίτο εδάφιο της αυτής παραγράφου απαγορεύσεις δεν πρέπει να περιορίζουν “δυσανάλογα” το δικαίωμα υπεράσπισης του ενδιαφερομένου. Και προβλέπει μεν ο νομοθέτης, στο τρίτο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 76 του ν. 4939/2022, την έκδοση αιτιολογημένης πράξης από συγκεκριμένο όργανο [τον Προϊστάμενο της αρμόδιας Αρχής Παραλαβής· για τον ορισμό των “αρμόδιων Αρχών Παραλαβής και Εξέτασης Αίτησης Παροχής Διεθνούς Προστασίας”, βλ. άρθρο 1 (ιζ) του ν. 4939/2022], με την οποία, κατά το γράμμα της διάταξης, “απαγορεύει τη γνωστοποίηση πληροφοριών ή της πηγής αυτών”, στην περίπτωση που οι σχετικές με την ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας πληροφορίες “σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας”, προκειμένου να διαφυλάσσεται ο εμπιστευτικός χαρακτήρας πληροφοριών ή πηγών. Η διάταξη, όμως, αυτή που θεσπίστηκε από την εθνική νομοθεσία, στο πλαίσιο της “οικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών”, η οποία αναγνωρίζεται κατά το άρθρο 23 παρ. 1 της οδηγίας 2013/32 στα κράτη μέλη [ώστε να “θεσπίζουν στο εθνικό δίκαιο διαδικασίες που διασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης” όταν το δικαίωμα πρόσβασης στα στοιχεία του φακέλου περιορίζεται κατ’ εφαρμογή του δευτέρου εδαφίου της ίδιας παραγράφου του άρθρου 23 της οδηγίας αυτής], δεν έχει την έννοια ότι το εν λόγω όργανο -ο οικείος Προϊστάμενος της Αρχής Παραλαβής- δύναται να απαγορεύει την πρόσβαση του ενδιαφερομένου ακόμη και στο ουσιώδες περιεχόμενο των λόγων και των καθοριστικών αποδεικτικών στοιχείων βάσει των οποίων ανακαλείται το καθεστώς προστασίας του πρόσφυγα, όταν γνώση του ουσιώδους αυτού περιεχομένου είναι αναγκαία για την άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης, είτε στο πλαίσιο της διοικητικής είτε στο πλαίσιο της δικαστικής διαδικασίας. Κατά την έννοια της διάταξης αυτής, ο οικείος Προϊστάμενος της Αρχής Παραλαβής, ως προς μεν τις διαβαθμισμένες πληροφορίες που σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας, είναι αρμόδιος να εκδίδει αιτιολογημένη πράξη, με την οποία απαγορεύει είτε την γνωστοποίηση, στον ενδιαφερόμενο ή στον πληρεξούσιο δικηγόρο ή εξουσιοδοτημένο σύμβουλό του, αυτών τούτων των εγγράφων που είναι, κατά τις διατάξεις της σχετικής νομοθεσίας, χαρακτηρισμένα ως απόρρητα, είτε την γνωστοποίηση του πλήρους περιεχομένου των εγγράφων αυτών, ενώ ως προς τις λοιπές, μη διαβαθμισμένες πληροφορίες, που επίσης σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας, δύναται, ομοίως με αιτιολογημένη πράξη, να απαγορεύει την γνωστοποίηση του πλήρους περιεχομένου τους, σταθμίζοντας εκάστοτε τον βαθμό εμπιστευτικότητας των πληροφοριών και την διακινδύνευση της ανάγκης προστασίας της εθνικής ασφάλειας σε περίπτωση αποκάλυψης των πληροφοριών αυτών, αφενός, και την ανάγκη λυσιτελούς άσκησης των δικαιωμάτων υπεράσπισης του ενδιαφερομένου, αφετέρου. Σε κάθε, όμως, περίπτωση, όπως προεκτέθηκε, η απαγόρευση που επιβάλλει ο Προϊστάμενος της Αρχής Παραλαβής, με την αιτιολογημένη πράξη του, δεν δύναται να αφορά τη γνωστοποίηση του ουσιώδους περιεχομένου των συγκεκριμένων λόγων, κατ’ επίκληση των οποίων η διοικητική αρχή προβαίνει σε ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, καθώς και το ουσιώδες περιεχόμενο των καθοριστικών για την έκδοση της απόφασης ανάκλησης στοιχείων του φακέλου, είτε πρόκειται για κατά νόμον διαβαθμισμένες πληροφορίες είτε για άλλες, μη διαβαθμισμένες μεν, σχετιζόμενες όμως με ζητήματα εθνικής ασφάλειας πληροφορίες και στοιχεία. Συνεπώς, η παρ. 4 του άρθρου 76 του ν. 4939/2022 δεν θεσπίζει απόλυτη απαγόρευση γνωστοποίησης όλων ανεξαιρέτως των πληροφοριών, διαβαθμισμένων και μη, που σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας. Περαιτέρω, δοθέντος ότι η αξιολόγηση του συνόλου των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων, κατ’ εκτίμηση των οποίων λαμβάνεται η απόφαση ανάκλησης του χορηγηθέντος σε πρόσφυγα καθεστώτος προστασίας, όταν “ευλόγως θεωρείται ότι το πρόσωπο αυτό συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια της χώρας”, απόκειται στην αρχή που αποφαινείται για την ανάκληση κατά το άρθρο 13 παρ. 4 του ν. 4939/2022 και, επί ενδικοφανούς προσφυγής, στην Ανεξάρτητη Αρχή Προσφυγών, η οποία εξετάζει την υπόθεση πλήρως και εξ υπαρχής, κατά νόμο και κατ’ ουσίαν, και μάλιστα με επικαιροποιημένη εκτίμηση, η αποφαινόμενη αρχή και η Αρχή Προσφυγών πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους το σύνολο των σχετικών πληροφοριών και στοιχείων, ώστε να προβαίνουν στην δική τους αξιολόγηση των γεγονότων και των περιστάσεων και να αιτιολογούν προσηκόντως τις αποφάσεις τους. Δεν αποκλείεται, πάντως, μέρος των πληροφοριών που χρησιμοποιούν τα εν λόγω όργανα για τη διενέργεια των δικών τους αξιολογήσεων και τη συναγωγή των δικών τους κρίσεων, κατά λόγο της αρμοδιότητάς τους, να έχουν τεθεί στη διάθεσή τους από άλλα όργανα, κατά νόμον επιφορτισμένα με εξειδικευμένα καθήκοντα, συνδεδεμένα με την εθνική ασφάλεια, ορισμένες δε από τις πληροφορίες αυτές να υπάγονται στο ανωτέρω καθεστώς προστασίας της εμπιστευτικότητας του άρθρου 76 παρ. 4 του ν. 4939/2022. Σε κάθε περίπτωση, οι αρμόδιες για την έκδοση της κατά το άρθρο 13 παρ. 4 του ν. 4939/2022 απόφασης εκτιμούν ελευθέρως το περιεχόμενο των πληροφοριών αυτών και τη λυσιτέλειά τους για την εκδοθησόμενη απόφαση. Υπό το προεκτεθέν περιεχόμενο, η εθνική διάταξη του άρθρου 76 παρ. 4 του ν. 4939/2022 είναι συμβατή με το άρθρο 23 παρ. 1 της οδηγίας 2013/32.

27. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, σε σχέση με το πρώτο προς επίλυση από το Συμβούλιο της Επικρατείας ζήτημα [βλ. ανωτέρω, σκ. 10], η κρίση του Δικαστηρίου είναι η εξής: Το άρθρο 76 παρ. 4

του ν. 4939/2022 τυγχάνει εφαρμογής όταν η Διοίκηση ανακαλεί, κατά το άρθρο 13 παρ. 4 του ίδιου νόμου, το καθεστώς πρόσφυγας που έχει χορηγηθεί σε υπήκοο τρίτης χώρας, διότι το πρόσωπο αυτό θεωρείται ευλόγως ότι συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια του Κράτους. Το δικαίωμα πρόσβασης του ενδιαφερομένου στις πληροφορίες του φακέλου, διά του δικηγόρου ή του εξουσιοδοτημένου συμβούλου του, που προβλέπεται στην παρ. 4 του άρθρου 76, δύναται, κατ' εξαίρεση, να υπόκειται σε περιορισμούς, μετά από στάθμιση μεταξύ, αφενός, του δικαιώματος ακροάσεως και του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής, και, αφετέρου, συμφερόντων που άπτονται της εθνικής ασφάλειας και μπορούν να δικαιολογήσουν την μη κοινοποίηση στοιχείων του φακέλου, όταν η αποκάλυψη των πληροφοριών ή των πηγών ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια ή την ασφάλεια των οργανισμών ή προσώπων που παρέχουν τις πληροφορίες. Η εξαίρεση, όμως, από τον κανόνα της πρόσβασης στις πληροφορίες είναι επιτρεπτή υπό τις αυστηρές, διαδικαστικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις που εκτίθενται στην προηγούμενη σκέψη. Συνεπώς, υπό το προαναφερθέν περιεχόμενο, η παρ. 4 του άρθρου 76 του ν. 4939/2022, η οποία δεν θεσπίζει απόλυτη απαγόρευση γνωστοποίησης πληροφοριών σχετιζόμενων με την εθνική ασφάλεια, όταν το καθεστώς πρόσφυγας ανακαλείται, κατά το άρθρο 13 παρ. 4 του ίδιου νόμου, με την αιτιολογία ότι ο υπήκοος τρίτης χώρας συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια του Κράτους, είναι συμβατή με το άρθρο 23 παρ. 1 της οδηγίας 2013/32.

28. Επειδή, όπως προεκτέθηκε, με την αίτηση ακυρώσεως προβάλλεται, επίσης, ότι κατά το ενωσιακό δίκαιο, τα κράτη μέλη δεσμεύονται να τηρούν την αρχή της μη επαναπροώθησης, ακόμη και σε περίπτωση ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγα, και ότι επιβάλλεται να προσδιορίζεται στην απόφαση που διατάσσει την επιστροφή η χώρα προορισμού, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να είναι εφικτός ο έλεγχος της τήρησης από τη Διοίκηση της ανωτέρω αρχής. Συνεπώς, κατά τα προβαλλόμενα, καίτοι στο άρθρο 100 παρ. 10 του ν. 4939/2022 προβλέπεται η έκδοση από την Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσφυγών απόφασης επιστροφής, εάν απορριφθεί η ασκηθείσα κατά της πράξης ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγα ενδικοφανής προσφυγή, πάντως, σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/115 και το άρθρο 20 του ν. 3907/2011, δεν επιτρέπεται να εκδοθεί απόφαση επιστροφής κατά υπηκόου τρίτης χώρας, όταν στην απόφαση αυτή μνημονεύεται, ως χώρα προορισμού, χώρα στην οποία υπάρχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρείται ότι, σε περίπτωση εκτέλεσης της εν λόγω απόφασης, ο υπήκοος τρίτης χώρας θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο. Κατά τον αιτούντα, εν προκειμένω, με την 5029/2017 απόφαση του ΠΓΑ Αττικής, έχει αναγνωρισθεί από τις αρμόδιες αρχές η ιδιότητα του αιτούντος ως πρόσφυγας λόγω ουσιαστικής συνδρομής των κριτηρίων της Σύμβασης της Γενεύης, τα κριτήρια δε αυτά και, κατ' επέκταση, η ρήτρα περί μη επαναπροώθησης, συντρέχουν μέχρι και σήμερα, όπως αναλυτικώς αναφέρεται στην προσφυγή, το υπόμνημα και την από 8.3.2024 ακρόασή του ενώπιον της Επιτροπής Προσφυγών· παρά ταύτα, κατά παράβαση του ενωσιακού δικαίου, του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και της εθνικής νομοθεσίας, η Επιτροπή Προσφυγών έκρινε ότι δεν συντρέχουν στο πρόσωπο του αιτούντος οι όροι της ρήτρας περί μη επαναπροώθησης και διέταξε την επιστροφή του [βλ. ανωτέρω σκ. 9, λόγος ακυρώσεως υπό στοιχείο (δ)]. Ενόψει των προβαλλομένων, το δεύτερο ζήτημα αφορά την ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 100 παρ. 10 του ν. 4939/2022 και των διατάξεων του άρθρου 20 του ν. 3907/2011, σε συνδυασμό με τα άρθρα 21, 23, 24 παρ. 1 και 41 του ίδιου νόμου, και το συμβατό ή μη των εθνικών διατάξεων με το δίκαιο της ΕΕ, ειδικότερα δε με το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/115.

29. Επειδή, κατά την Σύμβαση της Γενεύης, θεμελιώδη κανόνα της προστασίας των προσφύγων αποτελεί η αρχή της μη επαναπροώθησης [*principe de non refoulement*], η οποία θεσπίζεται με το άρθρο 33 που ορίζει τα ακόλουθα: “1. Ουδμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελαύνει ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή η ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων. 2. Το εκ της παρούσης διατάξεως απορρέον ευεργέτημα δεν δύναται πάντως να επικαλήται πρόσφυξ όστις, διά σοβαράς αιτίας, θεωρείται επικίνδυνος εις την ασφάλειαν της χώρας ένθα ευρίσκεται ή όστις, έχων τελεσιδικώς καταδικασθή δι' ιδιαιτέρως σοβαρόν αδίκημα, αποτελεί κίνδυνον διά την Χώραν” [βλ. και το άρθρο 42 παρ. 1 της Σύμβασης, κατά το οποίο δεν είναι επιτρεπτή η διατύπωση επιφυλάξεων από τα συμβαλλόμενα κράτη επί του άρθρου 33, κατά την υπογραφή, επικύρωση ή προσχώρηση]. Εξ άλλου, κατά τα κριθέντα από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [ΕΔΔΑ], από το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ [ν.δ. 53/1974 (Α' 256)] προκύπτει η απαγόρευση της άμεσης ή έμμεσης επαναπροώθησης αλλοδαπού σε χώρα, στην οποία κινδυνεύει να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή· σε αντίθεση μάλιστα με την παρεχόμενη κατά την Σύμβαση της Γενεύης αντίστοιχη προστασία, η οποία τελεί υπό τους περιορισμούς των άρθρων 1ΣΤ και 33 παρ. 2 αυτής, η κατά το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ απαγόρευση της επαναπροώθησης δεν επιδέχεται εξαιρέσεις (ΕΔΔΑ, απόφαση της 28.2.2008, Saadi κατά Ιταλίας, αριθμός προσφυγής 37201/06, σκ. 127

και 137-149, ΣΤΕ 1661/2012, 886/2011) [πρβλ. το άρθρο 3 της κυρωθείσας με τον ν. 1782/1988 (Α' 116, διόρθωση σφαλμάτων Α' 168) Διεθνούς Σύμβασης της Νέας Υόρκης "κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας" (ΣΤΕ 886/2011), καθώς και το άρθρο 7 του κυρωθέντος με τον ν. 2462/1997 (Α' 25) Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα].

30. Επειδή, η αρχή της μη επαναπροώθησης κατοχυρώνεται ως θεμελιώδες δικαίωμα στα άρθρα 18 και 19 παρ. 2 του ΧΘΔΕΕ (κατά πάγια νομολογία του ΔΕΕ, βλ. απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2015, ΗΤ, C-373/13, σκ. 64-65, απόφαση της 19ης Ιουνίου 2018, Gnanadi, C-181/16, σκ. 53). Η ίδια αρχή κατοχυρώνεται, επίσης, ρητώς στο πλαίσιο του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Ειδικότερα, όπως ήδη αναφέρθηκε, στην οδηγία 2011/95/ΕΕ ορίζεται, στο μεν άρθρο 14 ότι: τα κράτη μέλη "δύνανται να ανακαλούν, να τερματίζουν ή να αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς που χορηγήθηκε σε πρόσφυγα", όταν "μπορεί για εύλογους λόγους να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο αυτό συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται" [παρ. 4], και ότι τα πρόσωπα στα οποία έχει εφαρμογή η ανωτέρω διάταξη "απολαύουν δικαιωμάτων που προβλέπονται ή είναι ανάλογα των προβλεπόμενων" στο άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης, "εφόσον είναι παρόντα στο κράτος μέλος" [παρ. 6], στο δε άρθρο 21 υπό τον τίτλο "Προστασία από την επαναπροώθηση" ότι: "1. Τα κράτη μέλη σέβονται την αρχή της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με τις διεθνείς τους υποχρεώσεις. 2. Οσάκις δεν απαγορεύεται από τις διεθνείς υποχρεώσεις της παραγράφου 1, ένα κράτος μέλος δύναται να επαναπροωθήσει πρόσφυγα, ανεξαρτήτως του αν αναγνωρίζεται επισήμως ως τέτοιος, όταν: α) υφίστανται εύλογοι λόγοι για να θεωρείται ότι το εν λόγω πρόσωπο αποτελεί κίνδυνο για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται· ή β) δεδομένου ότι έχει καταδικασθεί τελεσίδικα για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος, συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία του κράτους μέλους αυτού. 3. Τα κράτη μέλη δύνανται να ανακαλούν, να τερματίζουν ή να αρνούνται να ανανεώσουν ή να χορηγήσουν την άδεια διαμονής πρόσφυγα επί του οποίου έχει εφαρμογή η παράγραφος 2". Εξ άλλου, στην οδηγία 2013/32/ΕΕ η κατοχύρωση της αρχής της μη επαναπροώθησης συνάγεται από πλέγμα διατάξεων και, συγκεκριμένα από το άρθρο 9 παρ. 3 ["Ένα κράτος μέλος δύναται να εκδώσει έναν αιτούντα σε τρίτη χώρα κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2 μόνο εφόσον οι αρμόδιες αρχές έχουν πεισθεί ότι η απόφαση για την έκδοση δεν θα οδηγήσει σε άμεση ή έμμεση επαναπροώθηση κατά παράβαση των διεθνών και ενωσιακών υποχρεώσεων του εν λόγω κράτους μέλους"], το άρθρο 28 παρ. 2 ["Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε το πρόσωπο αυτό να μην απομακρυνθεί κατά παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης"], το άρθρο 35 ["Μια χώρα μπορεί να θεωρηθεί ως πρώτη χώρα ασύλου για ένα συγκεκριμένο αιτούντα εάν ... απολαύει άλλης επαρκούς προστασίας στην εν λόγω χώρα, επωφελούμενος μεταξύ άλλων από την αρχή της μη επαναπροώθησης"], το άρθρο 38 παρ. 1 ["Τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν την έννοια των ασφαλών τρίτων χωρών μόνο εφόσον οι αρμόδιες αρχές κρίνουν ότι η μεταχείριση του αιτούντος διεθνή προστασία στην οικεία τρίτη χώρα θα πληροί τα εξής κριτήρια: α) ... γ) τηρείται η αρχή της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης"], το άρθρο 39 παρ. 4 ["Τα οικεία κράτη μέλη θεσπίζουν στην εθνική νομοθεσία τους τις λεπτομερείς διατάξεις για την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 1 (περί ευρωπαϊκής ασφαλούς τρίτης χώρας) και ορίζουν τις συνέπειες των αποφάσεων δυνάμει των διατάξεων αυτών σύμφωνα με την αρχή της μη επαναπροώθησης"], το άρθρο 41 παρ. 1 [εξαιρέσεις από το δικαίωμα παραμονής σε περίπτωση μεταγενέστερης αίτησης: τα κράτη μέλη δύνανται να προβαίνουν σε εξαίρεση "μόνο όταν η αποφαινόμενη αρχή θεωρεί ότι η απόφαση επιστροφής δεν θα οδηγήσει σε άμεση ή έμμεση επαναπροώθηση κατά παράβαση των διεθνών και ενωσιακών υποχρεώσεων του οικείου κράτους μέλους"], καθώς και από το Παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής [σύμφωνα με το οποίο, κατά την εκτίμηση εάν μια χώρα θεωρείται ως ασφαλής χώρα καταγωγής, "λαμβάνεται μεταξύ άλλων υπόψη ο βαθμός στον οποίο παρέχεται προστασία κατά της δίωξης ή της κακομεταχείρισης με τα εξής: α) σχετικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις της χώρας και τρόπος εφαρμογής τους· β) τήρηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που ορίζονται στην (ΕΣΔΑ) ... γ) τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης· δ) πρόβλεψη μηχανισμού πραγματικής προσφυγής ..."].

31. Επειδή, την αρχή της μη επαναπροώθησης κατοχυρώνει και η οδηγία 2008/115/ΕΚ (ΕΕ L 348), που θεσπίζει κοινούς κανόνες και διαδικασίες για την "επιστροφή" από τα κράτη μέλη των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (άρθρο 1, άρθρο 2 παρ. 1). Ειδικότερα: Στο άρθρο 3 της οδηγίας παρατίθενται οι ακόλουθοι ορισμοί: "1. 'υπήκοος τρίτης χώρας': κάθε πρόσωπο που δεν είναι πολίτης της Ένωσης ... και δεν απολαύει του κοινοτικού δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας ... 2. 'παράνομη παραμονή': παρουσία στο έδαφος κράτους μέλους υπηκόου τρίτης χώρας που δεν πληροί, ή δεν πληροί πλέον, τις προϋποθέσεις εισόδου, όπως ορίζονται στο άρθρο 5 του Κώδικα Συνόρων του Σένγκεν ή τις λοιπές προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής ή διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος, 3.

‘επιστροφή’: διαδικασία επανόδου υπηκόου τρίτης χώρας -είτε με οικειοθελή συμμόρφωσή του προς την υποχρέωση επιστροφής είτε αναγκαστικά: -στη χώρα καταγωγής του/της, ή -σε χώρα διέλευσης σύμφωνα με κοινοτικές ή διμερείς συμφωνίες επανεισδοχής ή άλλες ρυθμίσεις, ή -σε άλλη τρίτη χώρα, στην οποία ο εν λόγω υπήκοος τρίτης χώρας αποφασίζει εθελοντικά να επιστρέψει και στην οποία γίνεται δεκτός, 4. ‘απόφαση επιστροφής’: διοικητική ή δικαστική απόφαση ή πράξη με την οποία κηρύσσεται ή αναφέρεται ως παράνομη η παραμονή υπηκόου τρίτης χώρας και του επιβάλλεται ή αναφέρεται υποχρέωση επιστροφής, 5. ‘απομάκρυνση’: εκτέλεση της υποχρέωσης επιστροφής, και συγκεκριμένα φυσική μεταφορά εκτός του κράτους μέλους, 6. ... 8. ‘οικειοθελής αναχώρηση’: η τήρηση της υποχρέωσης επιστροφής εντός της προθεσμίας που ορίζεται για τον σκοπό αυτό στην απόφαση επιστροφής ...”. Στο άρθρο 5, που εντάσσεται στο Κεφάλαιο I με τις γενικές διατάξεις, ορίζεται ότι: “Κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη: α) τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού, β) την οικογενειακή ζωή, γ) την κατάσταση της υγείας του συγκεκριμένου υπηκόου τρίτης χώρας, και τηρούν την αρχή της μη επαναπροώθησης”. Εξ άλλου, με τις διατάξεις του Κεφαλαίου II ρυθμίζεται η διαδικασία της επιστροφής. Στο άρθρο 6 ορίζεται ότι: “1. Τα κράτη μέλη εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπηκόους τρίτης χώρας που διαμένουν παράνομα στο έδαφός τους, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 5. 2. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν παρανόμως στο έδαφος κράτους μέλους και διαθέτουν έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής και έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος, υποχρεούνται να μεταβαίνουν αμέσως στο έδαφος αυτού του άλλου κράτους μέλους ... 3. Τα κράτη μέλη μπορούν να μην εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός τους, εφόσον άλλο κράτος μέλος αναλαμβάνει τον εν λόγω υπήκοο τρίτης χώρας δυνάμει διμερών συμφωνιών ή διευθετήσεων ... 4. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν, ανά πάσα στιγμή, να χορηγήσουν αυτόνομη άδεια διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής για λόγους φιλευσπλαχνίας, ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους, σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφός τους ... 5. Εφόσον εκκρεμεί διαδικασία ανανέωσης τίτλου διαμονής ή οποιασδήποτε άλλης άδειας που παρέχει δικαίωμα παραμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας, ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφος κράτους μέλους, τότε το εν λόγω κράτος μέλος εξετάζει το ενδεχόμενο να μην εκδώσει απόφαση επιστροφής έως ότου ολοκληρωθεί η εκκρεμούσα διαδικασία, με την επιφύλαξη της παραγράφου 6. 6. Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν απόφαση ως προς τη λήξη της νόμιμης παραμονής μαζί με απόφαση επιστροφής και/ή απόφαση απομάκρυνσης και/ή απαγόρευση εισόδου, στο πλαίσιο ατομικής διοικητικής ή δικαστικής απόφασης ή πράξης, όπως προβλέπεται στην εθνική τους νομοθεσία, με την επιφύλαξη των δικονομικών εγγυήσεων του Κεφαλαίου III και δυνάμει άλλων συναφών διατάξεων του κοινοτικού και εθνικού δικαίου”. Κατά το άρθρο 7: “1. Η απόφαση περί επιστροφής προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα για την οικειοθελή αναχώρηση που κυμαίνεται μεταξύ επτά και τριάντα ημερών, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 4 ... 2. Εφόσον απαιτείται, τα κράτη μέλη μπορούν να παρατείνουν την προθεσμία οικειοθελούς αναχώρησης για κατάλληλο χρονικό διάστημα, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης ... 3. Ορισμένες υποχρεώσεις που στοχεύουν στην αποφυγή κινδύνου διαφυγής, όπως η τακτική εμφάνιση ενώπιον των αρχών, η κατάθεση κατάλληλης οικονομικής εγγύησης, η κατάθεση εγγράφων ή η υποχρέωση παραμονής σε ορισμένο μέρος, μπορούν να επιβάλλονται για όλη τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος που προβλέπεται για την οικειοθελή αναχώρηση. 4. Εάν υπάρχει κίνδυνος διαφυγής, ή εάν αίτηση για νόμιμη παραμονή έχει απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη ή δολία, ή εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια, τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια, τα κράτη μέλη μπορούν να μη χορηγούν χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης ή μπορούν να χορηγούν χρονικό διάστημα κάτω των επτά ημερών”. Κατά το άρθρο 8: “1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εκτελέσουν την απόφαση επιστροφής ... 2. Εάν το κράτος μέλος έχει χορηγήσει χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης σύμφωνα με το άρθρο 7, η απόφαση επιστροφής μπορεί να εκτελείται μόνο μετά τη λήξη του χρονικού διαστήματος, εκτός εάν, κατά τη διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος, ανακύψει οιοσδήποτε από τους κινδύνους που ορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 4. 3. Τα κράτη μέλη μπορούν να εκδίδουν χωριστή διοικητική ή δικαστική απόφαση ή πράξη με την οποία διατάσσεται η απομάκρυνση. 4. Εφόσον τα κράτη μέλη εφαρμόζουν -ως έσχατη λύση- αναγκαστικά μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης απομάκρυνσης υπηκόου τρίτης χώρας, ο οποίος ανθίσταται σε αυτήν, τα εν λόγω μέτρα πρέπει να είναι αναλογικά ... 6. Τα κράτη μέλη προβλέπουν αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου της αναγκαστικής επιστροφής”. Κατά το άρθρο 9: “1. Τα κράτη μέλη αναβάλλουν την απομάκρυνση: α) όταν αυτή παραβιάζει την αρχή της μη επαναπροώθησης ... 3. Εάν αναβληθεί η απομάκρυνση κατά τα προβλεπόμενα από τις παραγράφους 1 και 2, μπορεί να επιβάλλονται στον υπήκοο τρίτης χώρας οι υποχρεώσεις που ορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 3”. Τέλος, στο Κεφάλαιο III περιλαμβάνονται διατάξεις για τις διαδικαστικές εγγυήσεις, ορίζεται δε, στο άρθρο 13, ότι “1. Στον ενδιαφερόμενο υπήκοο τρίτης χώρας διατίθεται αποτελεσματικό

ένδικο μέσο το οποίο του επιτρέπει να προσφεύγει κατά των αποφάσεων που αφορούν την επιστροφή ή να ζητεί την επανεξέτασή τους ... ενώπιον δικαστικής ή διοικητικής αρχής ή αρμόδιου οργάνου που απαρτίζεται από μέλη αμερόληπτα και απολαύοντα εχέγγυα ανεξαρτησίας. 2. Η αρχή ή το όργανο που αναφέρεται στην παράγραφο 1 έχει την εξουσία να επανεξετάζει αποφάσεις που αφορούν την επιστροφή...”, και στο Κεφάλαιο IV περιλαμβάνονται διατάξεις για την “κράτηση ενόψει απομάκρυνσης”. Στο προοίμιο της ανωτέρω οδηγίας αναφέρονται τα εξής: “(2) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών της 4ης και 5ης Νοεμβρίου 2004 ζήτησε την καθιέρωση μιας αποτελεσματικής πολιτικής απομάκρυνσης και επαναπατρισμού, με βάση κοινούς κανόνες, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να επιστρέφουν με ανθρωπίνους όρους και με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειάς τους ... (5) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να θεσπίσει ένα οριζόντιο σύνολο κανόνων που θα εφαρμόζονται σε όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι δεν πληρούν ή δεν πληρούν πλέον τις προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής ή διαμονής σε ένα κράτος μέλος ... (8) Αναγνωρίζεται ότι είναι νόμιμο τα κράτη μέλη να επιστρέφουν τους παρανόμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών, υπό την προϋπόθεση ότι εφαρμόζονται δίκαια και αποτελεσματικά συστήματα ασύλου, τα οποία τηρούν πλήρως την αρχή της μη επαναπροώθησης. (9) ... (23) Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση της Γενεύης [περί του καθεστώτος των Προσφύγων] ... (24) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται ιδίως από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης”.

32. Επειδή, όπως κρίθηκε από το ΔΕΕ (ΔΕΕ, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, απόφαση της 14ης Μαΐου 2019, Μ κατά Ministerstvo vnitra και Χ κλπ κατά Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, υποθέσεις C-391/16, C-77/17 και C-78/17, σκ. 80-92), το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, στο οποίο εντάσσεται η οδηγία 2011/95, “στηρίζεται στην πλήρη και συνολική εφαρμογή της Συμβάσεως της Γενεύης και του Πρωτοκόλλου, καθώς και στη δέσμευση ότι ουδείς θα υποχρεώνεται να επιστρέψει σε τόπο όπου διατρέχει κίνδυνο να υποστεί εκ νέου διώξεις”. Στο σύστημα της οδηγίας 2011/95, “ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος πληροί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του κεφαλαίου III της οδηγίας έχει, εξ αυτού και μόνον του λόγου, την ιδιότητα του πρόσφυγα” κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας και της Σύμβασης της Γενεύης. “Η τυπική αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα, η οποία επέρχεται με τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, συνεπάγεται ότι ο ενδιαφερόμενος πρόσφυγας δικαιούται, δυνάμει ... της οδηγίας 2011/95, διεθνούς προστασίας ... όπερ σημαίνει ότι απολαύει του συνόλου των δικαιωμάτων και των πλεονεκτημάτων που προβλέπονται στο κεφάλαιο VII της οδηγίας, όπου περιλαμβάνονται ... αφ’ ενός, δικαιώματα αντίστοιχα με εκείνα τα οποία κατοχυρώνονται στη Σύμβαση της Γενεύης και, αφ’ ετέρου, δικαιώματα που παρέχουν ευρύτερη προστασία”. Από τα παραπάνω “συνάγεται ότι η ιδιότητα του ‘πρόσφυγα’ κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ’, της οδηγίας 2011/95 και του άρθρου 1, Α, της Συμβάσεως της Γενεύης δεν εξαρτάται από την τυπική αναγνώριση της ιδιότητας αυτής με τη χορήγηση του ‘καθεστώτος πρόσφυγα’ κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ε’, σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της ίδιας οδηγίας”.

33. Επειδή, εξ άλλου, κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, ο κύριος σκοπός της οδηγίας 2008/115 συνίσταται στην καθιέρωση αποτελεσματικής πολιτικής περί απομάκρυνσης και επαναπατρισμού των υπηκόων τρίτων χωρών, με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ενδιαφερομένων (ΔΕΕ αποφάσεις της 19ης Ιουνίου 2018, Gnandi, C-181/16, σκ. 48, της 22ας Νοεμβρίου 2022, Χ κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-69/21, σκ. 88 και της 17ης Οκτωβρίου 2024, Κ κλπ κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-156/23, σκ. 30). Η οδηγία εφαρμόζεται σε κάθε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παρανόμως στο έδαφος κράτους μέλους [υπό την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων, βλ. άρθρο 2 παρ. 1 και 2]. Κάθε υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος βρίσκεται στο έδαφος κράτους μέλους χωρίς να πληροί τις προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής ή διαμονής, βρίσκεται εξ αυτού και μόνον του λόγου παρανόμως στο κράτος αυτό και εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας· επομένως, το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/115 καθορίζεται με μοναδικό γνώμονα την κατάσταση παράνομης διαμονής στην οποία τελεί υπήκοος τρίτης χώρας, ανεξαρτήτως των λόγων στους οποίους οφείλεται η κατάσταση αυτή ή των μέτρων που ενδέχεται να ληφθούν έναντι αυτού. Εφόσον δε υπήκοος τρίτης χώρας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/115, υπόκειται, κατ’ αρχήν, στους προβλεπόμενους στην οδηγία αυτή κοινούς κανόνες και διαδικασίες εν όψει της επιστροφής του (ΔΕΕ απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2024, C-156/23, σκ. 31-33). Συνεπώς, άπαξ και διαπιστωθεί το παράνομο της διαμονής, οι αρμόδιες εθνικές αρχές οφείλουν, δυνάμει του άρθρου 6 παρ. 1 της οδηγίας 2008/115/ΕΚ [και με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παρ. 2-5 του ίδιου άρθρου], να εκδώσουν απόφαση επιστροφής (ΔΕΕ απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2024, C-156/23, σκ. 34, απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ουγγαρίας, C-808/18, σκ. 249-253). Στην δε απόφαση επιστροφής απαιτείται να προσδιορίζεται, μεταξύ των τρίτων χωρών [βλ. άρθρο 3 σημείο 3 της οδηγίας 2008/115], εκείνη προς την οποία πρέπει

να απομακρυνθεί ο υπήκοος τρίτης χώρας (βλ. ΔΕΕ αποφάσεις της 21ης Σεπτεμβρίου 2023, Association Avocats pour la défense des droits des étrangers [ADDE] κλπ, C-143/221, σκ. 41, της 22ας Νοεμβρίου 2022, X κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-69/21, σκ. 53). Μετά την έκδοση της απόφασης επιστροφής, ο υπήκοος τρίτης χώρας πρέπει, κατά το άρθρο 7 της ως άνω οδηγίας, να διαθέτει, κατ' αρχήν, ορισμένο χρονικό διάστημα προκειμένου να αναχωρήσει οικειοθελώς από το έδαφος του οικείου κράτους μέλους· η αναγκαστική απομάκρυνση λαμβάνει χώρα μόνον ως έσχατη λύση, σύμφωνα με το άρθρο 8 της ίδιας οδηγίας, και υπό την επιφύλαξη του άρθρου 9 [το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη να αναβάλλουν την απομάκρυνση σε ορισμένες περιπτώσεις] (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ουγγαρίας, C-808/18, σκ. 252).

34. Επειδή, σε σχέση με την έκδοση απόφασης επιστροφής, δυνάμει της ανωτέρω οδηγίας 2008/115, και την αρχή της μη επαναπροώθησης, το ΔΕΕ έχει, ειδικότερα, κρίνει τα εξής: Το άρθρο 19 παρ. 2 του Χάρτη ορίζει ότι κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί όχι μόνον προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου, αλλά και προς κράτος όπου διατρέχει κίνδυνο να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 4 του Χάρτη απαγόρευση των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή ανάλογης μεταχείρισης είναι απόλυτη, καθόσον συνδέεται ευθέως με τον σεβασμό της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, ο οποίος κατοχυρώνεται στο άρθρο 1 του Χάρτη. Η απαγόρευση αυτή απηχεί μια από τις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης και των κρατών μελών της (ΔΕΕ απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2024, K κλπ κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-156/23, σκ. 36). Επομένως, όταν υφίστανται σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι υπήκοος τρίτης χώρας, που διαμένει παρανόμως σε κράτος μέλος, θα εκτεθεί, σε περίπτωση επιστροφής σε τρίτη χώρα, σε πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 και το άρθρο 19 παρ. 2 του Χάρτη, δεν μπορεί να εκδοθεί εις βάρος του απόφαση επιστροφής στη χώρα αυτή, για όσο διάστημα εξακολουθεί να υφίσταται τέτοιος κίνδυνος. Ομοίως, δεν είναι δυνατή η απομάκρυνσή του κατά το ίδιο διάστημα [όπως άλλωστε προβλέπει ρητώς το άρθρο 9 παρ. 1 της οδηγίας 2008/115]. Το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/115 αποτελεί γενικό κανόνα που δεσμεύει τα κράτη μέλη όταν εφαρμόζουν την οδηγία (βλ. ΔΕΕ αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 2022, X κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-69/21, σκ. 57-59) και παράγει άμεσο αποτέλεσμα· επομένως, οι μόνον ιδιώτες μπορούν να το επικαλούνται, οι δε διοικητικές αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών μπορούν να το εφαρμόζουν (ΔΕΕ απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2024, K κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-156/23, σκ. 35). Κατ' εφαρμογή του άρθρου αυτού, όταν η αρμόδια εθνική αρχή προτίθεται να εκδώσει απόφαση επιστροφής, οφείλει, αφενός, να τηρεί την αρχή της μη επαναπροώθησης [και να λαμβάνει, επίσης, υπόψη τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού, την οικογενειακή ζωή και την κατάσταση της υγείας του οικείου υπηκόου τρίτης χώρας] και, αφετέρου, να ακούει την άποψη του ενδιαφερομένου (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ουγγαρίας, C-808/18, σκ. 250). Κατά συνέπεια, το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/115 δεν επιτρέπει να εκδοθεί απόφαση επιστροφής κατά υπηκόου τρίτης χώρας όταν στην απόφαση αυτή μνημονεύεται, ως χώρα προορισμού, χώρα στην οποία υπάρχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι ο ως άνω υπήκοος, σε περίπτωση εκτέλεσης της εν λόγω απόφασης, θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 18 ή το άρθρο 19 παρ. 2 του Χάρτη (ΔΕΕ αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 2024, K κλπ κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-156/23, σκ. 36, της 6ης Ιουλίου 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, C-663/21, σκ. 50, της 22ας Νοεμβρίου 2022, X κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-69/21, σκ. 55-56).

35. Επειδή, περαιτέρω, το προαναφερθέν άρθρο 5 της οδηγίας 2008/115 υποχρεώνει την αρμόδια εθνική αρχή να τηρεί την αρχή της μη επαναπροώθησης σε όλα τα στάδια της διαδικασίας επιστροφής (βλ. ΔΕΕ αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 2024, K κλπ κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-156/23, σκ. 35, της 6ης Ιουλίου 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, C-663/21, σκ. 49). Ενόψει τούτου, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να επικαλούνται οποιαδήποτε μεταβολή των περιστάσεων, η οποία επήλθε μετά την έκδοση της απόφασης περί επιστροφής και δύναται να έχει ουσιώδη σημασία για την εκτίμηση της κατάστασης του υπηκόου τρίτης χώρας βάσει, ιδίως, του άρθρου 5 της οδηγίας 2008/115 (ΔΕΕ απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2024, K κλπ κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-156/23, σκ. 37). Το άρθρο 5 της οδηγίας, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των άρθρων 4 και 19 παρ. 2 του Χάρτη, υποχρεώνει, ως εκ τούτου, την εθνική αρχή να προβεί, πριν από την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής, σε επικαιροποιημένη εκτίμηση των κινδύνων που διατρέχει ο υπήκοος τρίτης χώρας να υποστεί μεταχείριση απολύτως απαγορευόμενη από τις δύο αυτές διατάξεις του Χάρτη. Η εν λόγω εκτίμηση, η οποία πρέπει να είναι χωριστή και αυτοτελής σε σχέση με εκείνη που πραγματοποιείται κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης επιστροφής, πρέπει να παρέχει στην εθνική αρχή τη δυνατότητα να

εξακριβώσει, λαμβάνοντας υπόψη οποιαδήποτε μεταβολή των περιστάσεων, καθώς και κάθε νέο στοιχείο που ενδεχομένως προβάλλει ο υπήκοος τρίτης χώρας, ότι δεν υφίστανται σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι αυτός θα εκτεθεί, σε περίπτωση επιστροφής σε τρίτη χώρα, σε πραγματικό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση. Πράγματι, μια τέτοια επικαιροποιημένη εκτίμηση είναι η μόνη που μπορεί να παράσχει στην εν λόγω αρχή τη δυνατότητα να εξακριβώσει ότι η απομάκρυνση πληροί τις απαιτούμενες νόμιμες προϋποθέσεις, ιδίως δε, τις απαιτήσεις του άρθρου 5 της οδηγίας 2008/115. Εάν η αρμόδια εθνική αρχή καταλήξει, κατόπιν της εκτίμησης αυτής, στο συμπέρασμα ότι η απομάκρυνση του ενδιαφερόμενου υπηκόου τρίτης χώρας τον εκθέτει σε σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση, η εθνική αρχή οφείλει, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 στοιχείο α' της οδηγίας 2008/115, να αναβάλει την απομάκρυνση για όσο διάστημα εξακολουθεί να υφίσταται τέτοιος κίνδυνος (ΔΕΕ απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2024, Κ κλπ κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-156/23, σκ. 38-39).

36. Επειδή, οι κοινοί κανόνες και διαδικασίες που θεσπίζει η οδηγία 2008/115 αφορούν, πάντως, μόνον την έκδοση αποφάσεων επιστροφής και την εκτέλεσή τους, δεδομένου ότι η οδηγία αυτή δεν αποσκοπεί στην εναρμόνιση του συνόλου των σχετικών με τη διαμονή των αλλοδαπών κανόνων των κρατών μελών. Ως εκ τούτου, η ως άνω οδηγία δεν ρυθμίζει ούτε τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να παρέχεται δικαίωμα διαμονής στους υπηκόους τρίτων χωρών ούτε τις συνέπειες της παράνομης διαμονής, στο έδαφος κράτους μέλους, υπηκόων τρίτων χωρών ως προς τους οποίους δεν μπορεί να εκδοθεί απόφαση επιστροφής σε τρίτη χώρα. Επομένως, η οδηγία 2008/115 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαιτεί από κράτος μέλος να χορηγήσει άδεια διαμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παρανόμως στο έδαφός του, όταν δεν μπορεί να ληφθεί εις βάρος του ούτε απόφαση επιστροφής ούτε μέτρο απομάκρυνσης, διότι υφίστανται σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι ο ενδιαφερόμενος θα εκτεθεί, στη χώρα προορισμού, σε πραγματικό κίνδυνο. Ειδικότερα, το άρθρο 6 παρ. 4 της οδηγίας 2008/115 απλώς επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρέχουν, σε υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι διαμένουν παρανόμως στο έδαφός τους, δικαίωμα διαμονής για λόγους ανθρωπιστικούς, βάσει του εθνικού τους δικαίου, όχι δε βάσει του δικαίου της Ένωσης, και δεν μπορεί να γίνει δεκτό, κατ' επίκληση του άρθρου 7 του Χάρτη, ότι κράτος μέλος μπορεί να υποχρεωθεί από το δίκαιο της ΕΕ να παράσχει δικαίωμα διαμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ως άνω οδηγίας (βλ. απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2022, Χ κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-69/21, σκ. 84-87).

37. Επειδή, εξ άλλου, το ΔΕΕ έκρινε τα εξής σε σχέση, ειδικώς, με τις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 4 και 5 της οδηγίας 2011/95, που ορίζουν ότι τα κράτη μέλη δύνανται να ανακαλέσουν ή να αρνηθούν τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα σε ορισμένες περιπτώσεις [βλ. τις διατάξεις αυτές στη σκέψη 12 (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 14ης Μαΐου 2019, Μ κατά Ministerstvo vnútra και Χ κλπ κατά Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, σκ. 93-100)]: Οι περιπτώσεις του άρθρου 14, παράγραφοι 4 και 5, της οδηγίας 2011/95, κατ' ουσίαν, αντιστοιχούν "στις περιπτώσεις στις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να επαναπροωθήσουν πρόσφυγα, βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 και του άρθρου 33, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Γενεύης. Εντούτοις ... ενώ το άρθρο 33, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Γενεύης στερεί, στις περιπτώσεις αυτές, από τον πρόσφυγα την προστασία που παρέχει η αρχή της μη επαναπροώθησης σε χώρα όπου απειλείται η ζωή ή ελευθερία του, το άρθρο 21, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 πρέπει ... να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται κατά τρόπο που να συνάδει με τα δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται στον Χάρτη, ιδίως δε με το άρθρο 4 και με το άρθρο 19, παράγραφος 2, του Χάρτη, τα οποία απαγορεύουν απολύτως τα βασανιστήρια και κάθε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, ανεξαρτήτως της συμπεριφοράς του ενδιαφερόμενου, καθώς και την απομάκρυνση προς κράτος όπου υφίσταται σοβαρός κίνδυνος να υποστεί ο ενδιαφερόμενος τέτοια μεταχείριση. Επομένως, τα κράτη μέλη δεν επιτρέπεται να απομακρύνουν, να απελαύνουν ή να εκδίδουν αλλοδαπό σε περίπτωση που συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι θα διατρέξει στη χώρα προορισμού πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση η οποία απαγορεύεται από το άρθρο 4 και το άρθρο 19, παράγραφος 2, του Χάρτη ... Κατά συνέπεια, εφόσον η επαναπροώθηση πρόσφυγα ο οποίος εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις του άρθρου 14, παράγραφοι 4 και 5, και του άρθρου 21, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 θα μπορούσε να τον εκθέσει σε κίνδυνο προσβολής των θεμελιωδών του δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο άρθρο 4 και στο άρθρο 19, παράγραφος 2, του Χάρτη, το κράτος μέλος υποδοχής δεν επιτρέπεται να παρεκκλίνει από την αρχή της μη επαναπροώθησης, κατ' επίκληση του άρθρου 33, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Γενεύης". Κατά τούτο, το δίκαιο της Ένωσης προβλέπει, υπέρ των προσφύγων οι οποίοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 14 παρ. 4 και 5 της οδηγίας 2011/95, "διεθνή προστασία ευρύτερη από εκείνη που διασφαλίζει

η Σύμβαση [της Γενεύης]”. Το άρθρο 14, παρ. 4 και 5, “πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, στο πλαίσιο του συστήματος που εγκαθιδρύεται με την οδηγία, η ανάκληση ή η άρνηση της χορήγησης του καθεστώτος πρόσφυγα δεν έχει ως αποτέλεσμα να χάνει ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ο οποίος πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 2, στοιχείο δ΄, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του κεφαλαίου III της οδηγίας αυτής, την ιδιότητα του πρόσφυγα ... Σε περίπτωση που κράτος μέλος αποφασίσει να ανακαλέσει το καθεστώς πρόσφυγα ή να μην το χορηγήσει, κατ’ επίκληση του άρθρου 14, παράγραφος 4 ή 5, της οδηγίας 2011/95, οι ενδιαφερόμενοι υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς, ασφαλώς, στερούνται ή χάνουν το εν λόγω καθεστώς και, ως εκ τούτου, δεν αποκτούν ή παύουν να διαθέτουν πρόσβαση στο σύνολο των δικαιωμάτων και των πλεονεκτημάτων στα οποία αναφέρεται το κεφάλαιο VII της οδηγίας ... Εντούτοις, όπως ρητώς ορίζει το άρθρο 14, παράγραφος 6, της οδηγίας 2011/95, τα πρόσωπα αυτά αποκτούν ή διατηρούν πρόσβαση σε ορισμένα δικαιώματα τα οποία προβλέπονται από τη Σύμβαση της Γενεύης”, κάτι που “επιβεβαιώνει ότι έχουν ή διατηρούν την ιδιότητα του πρόσφυγα ... ανεξαρτήτως της ανάκλησης ή της άρνησης χορήγησης του καθεστώτος. Επομένως, οι διατάξεις του άρθρου 14, παράγραφοι 4 έως 6, της οδηγίας 2011/95 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η ανάκληση ή η άρνηση χορήγησης του καθεστώτος πρόσφυγα δεν έχει ως αποτέλεσμα να στερείται ή να χάνει ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ο οποίος πληροί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του άρθρου 2, στοιχείο δ΄, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του κεφαλαίου III της ίδιας οδηγίας, την ιδιότητα του πρόσφυγα κατά την έννοια του άρθρου 1, Α, της Συμβάσεως της Γενεύης και, ως εκ τούτου, να αποκλείεται από τη διεθνή προστασία που επιβάλλεται, κατά το άρθρο 18 του Χάρτη, να του διασφαλίζεται σύμφωνα με τη Σύμβαση αυτή”. Σύμφωνα με την ίδια απόφαση του ΔΕΕ [σκ. 101-112], “τα κράτη μέλη, όταν εφαρμόζουν το άρθρο 14, παράγραφος 4 ή 5, της οδηγίας 2011/95, οφείλουν κατ’ αρχήν να παρέχουν στους πρόσφυγες που βρίσκονται στο έδαφός τους μόνον τα δικαιώματα στα οποία αναφέρεται ρητώς το άρθρο 14, παράγραφος 6, της οδηγίας, καθώς και τα δικαιώματα τα οποία η Σύμβαση της Γενεύης εγγυάται σε οποιονδήποτε πρόσφυγα βρίσκεται στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους, χωρίς προϋπόθεση νόμιμης διαμονής”. ο πρόσφυγας δε, εις βάρος του οποίου έχει ληφθεί μέτρο βάσει του άρθρου 14 παρ. 4 ή 5 της οδηγίας 2011/95, μπορεί, όσον αφορά “το ζήτημα του προσδιορισμού των δικαιωμάτων που πρέπει να του παρασχεθούν υπό το καθεστώς της Συμβάσεως της Γενεύης, να θεωρηθεί ότι δεν διαμένει ή παύει να διαμένει νομίμως στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής”. Ανεξαρτήτως, όμως, “της στέρησης του τίτλου διαμονής που συναρτάται με το καθεστώς πρόσφυγα κατά την έννοια της οδηγίας 2011/95, μπορεί να επιτραπεί, βάσει άλλου νομικού ερείσματος, στον πρόσφυγα ο οποίος εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις του άρθρου 14, παράγραφοι 4 και 5, της οδηγίας αυτής να διαμένει νομίμως στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής ... Σε μια τέτοια περίπτωση, το άρθρο 14, παράγραφος 6, της οδηγίας 2011/95 δεν εμποδίζει με κανέναν τρόπο το κράτος μέλος αυτό να εγγυάται στον ενδιαφερόμενο όλα τα δικαιώματα τα οποία η Σύμβαση της Γενεύης συναρτά με την ιδιότητα του ‘πρόσφυγα’. Ως εκ τούτου, το άρθρο 14, παράγραφος 6, της οδηγίας 2011/95 πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και με το άρθρο 18 του Χάρτη, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το κράτος μέλος το οποίο κάνει χρήση των δυνατοτήτων που προβλέπονται στο άρθρο 14, παράγραφοι 4 και 5, της οδηγίας, οφείλει να παρέχει σε όποιον πρόσφυγα εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις των τελευταίων αυτών διατάξεων και βρίσκεται εντός του εδάφους του συγκεκριμένου κράτους, τουλάχιστον, τα κατοχυρωμένα με τη Σύμβαση της Γενεύης δικαιώματα στα οποία ρητώς αναφέρεται το ίδιο το άρθρο 14, παράγραφος 6, καθώς και όσα δικαιώματα προβλέπονται από την εν λόγω Σύμβαση χωρίς προϋπόθεση νόμιμης διαμονής [λαμβάνομένων υπόψη τυχόν επιφυλάξεων που έχει διατυπώσει το οικείο κράτος μέλος]”. Με τις σκέψεις αυτές, η προμνησθείσα απόφαση κατέληξε στην ακόλουθη κρίση: “[Ε]ν, υπό το καθεστώς της Συμβάσεως της Γενεύης, στα πρόσωπα τα οποία εμπίπτουν σε μία από τις περιπτώσεις που περιγράφονται στο άρθρο 14, παράγραφοι 4 και 5, της οδηγίας 2011/95 είναι δυνατό να επιβληθεί, δυνάμει του άρθρου 33, παράγραφος 2, της Συμβάσεως, μέτρο επαναπροώθησης ή απέλασης προς τη χώρα καταγωγής τους, και μάλιστα ακόμη και αν η ζωή ή ελευθερία τους ενδέχεται να απειλείται εκεί, τα ίδια πρόσωπα δεν επιτρέπεται αντιθέτως, βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 2, της οδηγίας, να επαναπροωθηθούν σε περίπτωση που αυτό σημαίνει ότι θα διατρέξουν κίνδυνο προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους τα οποία κατοχυρώνονται στο άρθρο 4 και στο άρθρο 19, παράγραφος 2, του Χάρτη. Ασφαλώς, κατά των προσώπων αυτών μπορεί να εκδοθεί στο κράτος μέλος υποδοχής απόφαση ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγα ... ή απόφαση περί μη χορήγησης του εν λόγω καθεστώτος, πλην όμως η έκδοση των ως άνω αποφάσεων δεν επηρεάζει την ιδιότητα του πρόσφυγα, την οποία έχουν εφόσον πληρούν τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που απαιτούνται προκειμένου να θεωρούνται ως πρόσφυγες ... [Η ανωτέρω] ερμηνεία του άρθρου 14 παρ. 4 έως 6 της οδηγίας 2011/95 διασφαλίζει ότι δεν θίγεται το ελάχιστο επίπεδο προστασίας που προβλέπεται από τη Σύμβαση της Γενεύης, όπως επιτάσσουν το άρθρο 78 παρ. 1 ΣΛΕΕ και το άρθρο 18 του Χάρτη”. Όπως κρίθηκε, συναφώς, από το ΔΕΕ (βλ. απόφαση της 6ης Ιουλίου 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, C-663/21, σκ. 35-52), η αρμόδια αρχή μπορεί μεν να έχει το δικαίωμα να ανακαλέσει, κατ’ εφαρμογή

του άρθρου 14 παράγραφος 4 της οδηγίας 2011/95, το καθεστώς πρόσφυγα που χορηγήθηκε σε υπήκοο τρίτης χώρας [επρόκειτο για περίπτωση εφαρμογής του στοιχείου β΄ της παρ. 4, κατά το οποίο επιτρέπεται η ανάκληση όταν ο υπήκοος τρίτης χώρας “συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία” του οικείου κράτους μέλους, “δεδομένου ότι έχει καταδικασθεί τελεσίδικα για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος”], με συνέπεια ο υπήκοος τρίτης χώρας να θεωρείται, κατ’ αρχήν, ως παρανόμως διαμένων, χωρίς ωστόσο κατ’ ανάγκην να δύναται να τον απομακρύνει προς την χώρα καταγωγής του. Από διαδικαστική άποψη, μια τέτοια απομάκρυνση προϋποθέτει, επί πλέον, την έκδοση απόφασης επιστροφής, σύμφωνα με τις ουσιαστικές και διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπει η οδηγία 2008/115, η οποία ορίζει, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 5 ότι τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά την εφαρμογή της οδηγίας αυτής, να τηρούν την αρχή της μη επαναπροώθησης. Συνεπώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα, κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 14, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/95, συνεπάγεται τη λήψη θέσης όσον αφορά το διακριτό ζήτημα αν το πρόσωπο αυτό μπορεί να απομακρυνθεί προς τη χώρα καταγωγής του· η δε διαδικαστική εγγύηση του άρθρου 5 της οδηγίας 2008/115 “δεν επιτρέπει να εκδοθεί απόφαση επιστροφής ... όταν στην απόφαση αυτή μνημονεύεται, ως χώρα προορισμού, χώρα στην οποία υπάρχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι, σε περίπτωση εκτέλεσης της απόφασης, ο ως άνω υπήκοος θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης προς [τα άρθρα 18 ή 19 παρ. 2] του Χάρτη”.

38. Επειδή, τέλος, ενόψει των οριζόμενων στα άρθρα 19 παρ. 2 και 47 του ΧΘΔ και τα άρθρα 13 παρ. 1-2 και 5 της οδηγίας 2008/115, το εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται του ελέγχου νομιμότητας πράξης με την οποία η αρμόδια εθνική αρχή ανακαλεί το καθεστώς πρόσφυγα και διατάσσει την επιστροφή του, κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 14 παρ. 4 της οδηγίας 2011/95, υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως, βάσει των στοιχείων της δικογραφίας τα οποία έχουν τεθεί υπόψη του, όπως συμπληρώθηκαν ή αποσαφηνίσθηκαν κατόπιν κατ’ αντιμωλίαν διαδικασίας, ενδεχόμενη παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, λόγω της εκτέλεσης της απόφασης επιστροφής (πρβλ. ΔΕΕ απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2024, Κ κλπ κατά Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, C-156/23, σκ. 45-51). Ειδικότερα: Οι διαδικαστικοί κανόνες που προβλέπονται στο άρθρο 13 παρ. 1 και 2 της οδηγίας 2008/115 [αποτελεσματική δικαστική προσφυγή] “έχουν ως σκοπό να διασφαλίσουν ότι υπήκοος τρίτης χώρας εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής δεν θα απομακρυνθεί υπό συνθήκες αντίθετες προς το άρθρο 5 της οδηγίας. Επομένως, σκοπός των διαδικαστικών αυτών κανόνων είναι η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης, η οποία ... έχει απόλυτο χαρακτήρα. Εναπόκειται στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια να διασφαλίσουν, ενδεχομένως αυτεπαγγέλτως, την τήρηση της αρχής αυτής όταν από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχουν τεθεί υπόψη τους συνάγεται παραβίασή της. Πράγματι ... η δικαστική προστασία την οποία εγγυάται το άρθρο 47 του Χάρτη και η οποία εξειδικεύεται στο άρθρο 13, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/115 δεν θα ήταν ούτε αποτελεσματική ούτε πλήρης, εάν το εθνικό δικαστήριο δεν είχε την υποχρέωση να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, όταν τα στοιχεία της δικογραφίας που έχουν τεθεί υπόψη του, όπως συμπληρώθηκαν ή αποσαφηνίσθηκαν κατά την ενώπιόν του κατ’ αντιμωλίαν διαδικασία, καταδεικνύουν ότι η απόφαση επιστροφής στηρίζεται σε παρωχημένη εκτίμηση των κινδύνων που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας να υποστεί μεταχείριση απαγορευόμενη από την αρχή αυτή σε περίπτωση επιστροφής του στην ... τρίτη χώρα, και να συναγάγει εξ αυτού όλες τις συνέπειες όσον αφορά την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης. Τυχόν περιορισμός των εξουσιών του εθνικού δικαστηρίου θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής, ακόμη και αν από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι ο ενδιαφερόμενος διατρέχει κίνδυνο να υποστεί στην εν λόγω τρίτη χώρα μεταχείριση απολύτως απαγορευόμενη από το άρθρο 4 του Χάρτη”.

39. Επειδή, η ανωτέρω οδηγία 2008/115/EK μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο με τον ν. 3907/2011 (Α΄ 7). Στον νόμο αυτό ορίζονται τα ακόλουθα: Άρθρο 18: Κατά τους σχετικούς ορισμούς, νοούνται: ως “παράνομη παραμονή”: η παρουσία στην ελληνική επικράτεια υπηκόου τρίτης χώρας που δεν πληροί ή δεν πληροί πλέον, τις προϋποθέσεις εισόδου του άρθρου 5 του Κώδικα Συνόρων του Σένγκεν, ή τις λοιπές προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής ή διαμονής της κείμενης νομοθεσίας· ως “επιστροφή”: η διαδικασία επανόδου υπηκόου τρίτης χώρας “είτε με οικειοθελή συμμόρφωσή του προς υποχρέωση επιστροφής είτε αναγκαστικά: α) στη χώρα καταγωγής του ή β) σε χώρα διέλευσης, σύμφωνα με κοινοτικές ή διμερείς συμφωνίες επανεισδοχής ή άλλες ρυθμίσεις ή γ) σε άλλη τρίτη χώρα, στην οποία αποφασίζει εθελοντικά να επιστρέψει και στην οποία γίνεται δεκτός”· ως “απόφαση επιστροφής”: η διοικητική πράξη με την οποία κηρύσσεται ή αναφέρεται ως παράνομη η παραμονή υπηκόου τρίτης χώρας και του επιβάλλεται η υποχρέωση επιστροφής· ως “απομάκρυνση”: η εκτέλεση της απόφασης επιστροφής με φυσική μεταφορά του υπηκόου τρίτης χώρας εκτός της ελληνικής επικράτειας· ως “οικειοθελής αναχώρηση”: η τήρηση της υποχρέωσης επιστροφής εντός της προθεσμίας που ορίζεται

για τον σκοπό αυτόν στην απόφαση επιστροφής. Άρθρο 20: “Οι αρμόδιες αρχές κατά την εφαρμογή του παρόντος Κεφαλαίου λαμβάνουν δεόντως υπόψη: α) ... β) ... γ) ... και τηρούν την αρχή της μη επαναπροώθησης”. Άρθρο 21 παρ. 1 [όπως η παρ. 1 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 4825/2021 (Α’ 157)]: “Σε περίπτωση απόρριψης αίτησης διεθνούς προστασίας ... ή ανάκλησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας ή απόρριψης αιτήματος χορήγησης ή ανανέωσης τίτλου διαμονής, καθώς και σε περίπτωση ανάκλησης ισχύοντος τίτλου διαμονής, η αρμόδια αρχή εκδίδει απόφαση επιστροφής του υπηκόου τρίτης χώρας. Η απόφαση επιστροφής αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της απόφασης απόρριψης της αίτησης διεθνούς προστασίας ... ή της απόφασης ανάκλησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας ή της απόφασης απόρριψης του αιτήματος διαμονής ή ανάκλησης του τίτλου διαμονής. Εφόσον υφίσταται ήδη σε ισχύ άλλη απόφαση επιστροφής ή απέλασης, θεωρείται ότι η προηγούμενη απόφαση επιστροφής ή απέλασης ενσωματώνεται στο κεφάλαιο της απορριπτικής απόφασης που διατάσσει την επιστροφή ... Οι αποφάσεις επιστροφής εκδίδονται με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων των παρ. 2 έως 5 [οι παρ. 2-5 περιέχουν διατάξεις που στοιχούν κατά βάση στα οριζόμενα στις παρ. 2 επ. του άρθρου 6 της οδηγίας 2008/115/ΕΚ]”. Άρθρο 22 [ρυθμίσεις σχετικά με τη χορήγηση χρονικού διαστήματος για οικειοθελή αναχώρηση]. Άρθρο 23: “1. Οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής εφόσον: α) δεν έχει χορηγηθεί χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης ... και β) ο υπήκοος τρίτης χώρας δεν έχει συμμορφωθεί με την υποχρέωση επιστροφής εντός της ταχθείσας προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης. 2. Οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές, στην περίπτωση που έχει χορηγηθεί προθεσμία οικειοθελούς αναχώρησης ... εκτελούν την απόφαση επιστροφής μόνο μετά τη λήξη του ως άνω χρονικού διαστήματος, εκτός αν, κατά τη διάρκεια αυτού ανακύψει οποιοσδήποτε από τους λόγους που αναφέρονται στην παρ. 4 του άρθρου 22. 3. Στις περιπτώσεις της παραγράφου 1 δεν εκδίδεται αυτοτελής απόφαση απομάκρυνσης. Στην περίπτωση που η απόφαση επιστροφής καθίσταται άμεσα εκτελεστή πριν τη λήξη της ταχθείσας προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης για τους λόγους του άρθρου 22 παρ. 4, η αρμόδια αστυνομική αρχή εκδίδει διαπιστωτική πράξη η οποία επιδίδεται στον υπήκοο τρίτης χώρας. 4. Σε βάρος του υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος ανθίσταται κατά την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να εφαρμόζουν τα μέτρα καταναγκασμού που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 80 του ν. 3386/2005 ...”. Άρθρο 24 παρ. 1: “Η απομάκρυνση υπηκόου τρίτης χώρας που τελεί υπό διαδικασία επιστροφής αναβάλλεται υποχρεωτικά στις περιπτώσεις που: α) παραβιάζεται η αρχή της μη επαναπροώθησης ...”. Άρθρο 27 παρ. 1: “Οι αποφάσεις επιστροφής και οι αποφάσεις απαγόρευσης εισόδου, που εκδίδονται δυνάμει των διατάξεων του παρόντος Κεφαλαίου, περιβάλλονται τον έγγραφο τύπο και περιλαμβάνουν σαφή αιτιολογία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999, Α’ 45), όπως αυτός ισχύει κάθε φορά. Οι προαναφερθείσες αποφάσεις κοινοποιούνται στον ενδιαφερόμενο και αναφέρουν τους νομικούς και πραγματικούς λόγους για την έκδοσή τους, καθώς και πληροφορίες για τα διαθέσιμα ένδικο μέσα. Οι πληροφορίες σχετικά με την αιτιολογία της απόφασης επιστροφής μπορούν να είναι περιορισμένες, εφόσον αυτό απαιτείται για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, της άμυνας και της δημόσιας ασφάλειας, καθώς και σε περιπτώσεις πρόληψης, διερεύνησης, βεβαίωσης και δίωξης αξιόποινων πράξεων”. Άρθρο 28: “1. Κατά των αποφάσεων επιστροφής που εκδίδονται από τις αστυνομικές αρχές, οι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν να ασκήσουν την ενδικοφανή προσφυγή του άρθρου 77 του ν. 3386/2005. Κατά των αποφάσεων επιστροφής που ενσωματώνονται σε αποφάσεις απόρριψης του αιτήματος χορήγησης ή ανανέωσης τίτλου διαμονής, καθώς και σε αποφάσεις ανάκλησης ισχύοντος τίτλου διαμονής οι υπήκοοι τρίτων χωρών έχουν δικαίωμα προσφυγής του άρθρου 24 του ν. 2690/1999 (Α’ 45) εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο (2) μηνών από την επίδοση της απόφασης. 2. Τα διοικητικά όργανα που είναι αρμόδια να αποφαινούνται επί των προσφυγών της παραγράφου 1, έχουν την αρμοδιότητα να επανεξετάζουν αυτεπαγγέλτως τόσο τη νομιμότητα όσο και την ουσία των αποφάσεων επιστροφής και να αναστέλλουν προσωρινώς την εφαρμογή τους. Προσωρινή δικαστική προστασία παρέχεται κατά τις διατάξεις του ν. 3900/2010 (Α’ 213) και του π.δ. 18/1989 (Α’ 8). 3. ... 5. Αίτηση ακύρωσης κατά των αποφάσεων επιστροφής ασκείται σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 15 του ν. 3068/2002 (Α’ 274)”. Άρθρο 41 [όπως, με την παρ. 6 του άρθρου 10 του ν. 4332/2015 (Α’ 76), αντικαταστάθηκε η περίπτωση α’ της παραγράφου 1 και προστέθηκε η περίπτωση ζ’ της παραγράφου αυτής, με το άρθρο 4 παρ. 5 του ν. 4531/2018 (Α’ 62), προστέθηκε η περίπτωση η’ στην ίδια παράγραφο και, με την παρ. 6 του άρθρου 10 του ν. 4332/2015, τροποποιήθηκε η παράγραφος 2 του άρθρου 41]: “1. Απαγορεύεται η επιστροφή αλλοδαπού εφόσον: α. Είναι ανήλικος που παρακολουθεί Ελληνικό σχολείο ... β. Είναι γονέας ημεδαπού ανηλίκου ... γ. Έχει υπερβεί το 80ό έτος της ηλικίας του. δ. Του έχει χορηγηθεί καθεστώς διεθνούς προστασίας ή έχει ζητήσει την παροχή τέτοιου καθεστώτος και το αίτημα του δεν έχει κριθεί οριστικά, υπό την επιφύλαξη των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951. ε. Είναι ανήλικος στον οποίο έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ... στ. Διαπιστώνεται η ομογενειακή του ιδιότητα. Στην απαγόρευση της επιστροφής περιλαμβάνονται και οι έγκυες γυναίκες κατά τη διάρκεια της κύησης και για έξι μήνες μετά τον τοκετό.

ζ. Είναι θύμα ή ουσιώδης μάρτυρας εγκληματικών πράξεων ... και προσέρχεται προς υποβολή καταγγελίας ή αναφορά του περιστατικού ... η) είναι θύμα ενδοοικογενειακής βίας ... και προσέρχεται προς υποβολή καταγγελίας ή αναφορά του περιστατικού ... 2. Δεν απαγορεύεται η επιστροφή στις περιπτώσεις β', γ', στ' και ζ' της προηγούμενης παραγράφου, όταν ο αλλοδαπός είναι επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία". Περαιτέρω, ο προαναφερθείς ν. 4939/2022 για την μεταφορά των οδηγιών 2011/95/ΕΕ και 2013/32/ΕΕ ορίζει στο άρθρο 100 παρ. 10 ότι: "Σε περίπτωση απόρριψης της προσφυγής, η Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσφυγών εκδίδει απόφαση επιστροφής του πολίτη τρίτης χώρας, σύμφωνα με τον ν. 3907/2011 ή τον ν. 3386/2005 κατά περίπτωση, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της απορριπτικής απόφασης. Εφόσον υφίσταται ήδη σε ισχύ άλλη απόφαση επιστροφής ή απέλασης, θεωρείται ότι η προηγούμενη απόφαση επιστροφής ή απέλασης ενσωματώνεται στο κεφάλαιο της απορριπτικής απόφασης που διατάσσει την επιστροφή".

40. Επειδή, από τις ανωτέρω διατάξεις του ν. 3907/2011, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του ν. 4939/2022, ειδικότερα δε με τα άρθρα 13 παρ. 4, 20, 96 και 100 παρ. 10 του νόμου αυτού, συνάγονται τα εξής: Όταν το αρμόδιο όργανο ανακαλεί το καθεστώς πρόσφυγος, με την αιτιολογία ότι ο υπήκοος τρίτης χώρας "συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια", δύναται να εκδίδει ταυτοχρόνως και απόφαση επιστροφής, κατά το άρθρο 21 παρ. 1 του ν. 3907/2011, εφόσον ο εν λόγω υπήκοος θεωρείται πλέον ως παρανόμως διαμένων στην ελληνική επικράτεια. Στην απόφαση επιστροφής απαιτείται να προσδιορίζεται, μεταξύ των τρίτων χωρών, εκείνη προς την οποία πρέπει να απομακρυνθεί ο υπήκοος τρίτης χώρας. Το ως άνω όργανο οφείλει όμως, κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης επιστροφής, να τηρεί την αρχή της μη επαναπροώθησης, σύμφωνα, άλλωστε, με τη ρητή διάταξη του άρθρου 20 του ν. 3907/2011. Δεν απαγορεύεται, συνεπώς, η σώρευση σε μια διοικητική πράξη των δύο αποφάσεων, ήτοι, της ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγος και της απόφασης επιστροφής του υπηκόου τρίτης χώρας. Ωστόσο, η κρίση για τη συνδρομή των προϋποθέσεων ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγος, που έχει ως αποτέλεσμα να μη διαθέτει πλέον ο υπήκοος τρίτης χώρας το σύνολο των δικαιωμάτων και των πλεονεκτημάτων που συναρτώνται με το καθεστώς αυτό και να θεωρείται ως παρανόμως κατ' αρχήν διαμένων, είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη από την κρίση για την έκδοση απόφασης επιστροφής και τον συναφή προσδιορισμό της χώρας στην οποία διατάσσεται η απομάκρυνσή του. Η κρίση για την έκδοση της απόφασης επιστροφής προϋποθέτει την εξέταση, εν πρώτοις, κατά πόσον ο υπήκοος τρίτης χώρας, του οποίου έχει ανακληθεί το καθεστώς διεθνούς προστασίας, εξακολουθεί παρά ταύτα να έχει την ιδιότητα του πρόσφυγα· και τούτο διότι, όπως προεκτέθηκε, η ιδιότητα του πρόσφυγα, κατά την έννοια της Σύμβασης της Γενεύης και της οδηγίας 2011/95, δεν εξαρτάται από την τυπική αναγνώριση της ιδιότητας αυτής με τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγος. Εφόσον δε ο υπήκοος τρίτης χώρας εξακολουθεί να έχει την ιδιότητα του πρόσφυγα, δεν στερείται της προστασίας που παρέχεται με τα άρθρα 18 και 19 του ΧΘΔΕΕ, στα οποία κατοχυρώνεται η αρχή της μη επαναπροώθησης, αρχή που κατοχυρώνεται επίσης στις οδηγίες για το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου και την οδηγία 2008/115, οι οποίες παρέχουν "προστασία ευρύτερη" από εκείνη της Σύμβασης της Γενεύης [βλ. ανωτέρω], καθώς και στις οικείες διατάξεις του εθνικού δικαίου. Συνεπώς, η αρμόδια αρχή, κατά την έκδοση της απόφασης επιστροφής και τον προσδιορισμό της χώρας στην οποία θα γίνει η επιστροφή, δεν επιτρέπεται να διατάσσει την επιστροφή του υπηκόου τρίτης χώρας, του οποίου ανακλήθηκε το καθεστώς πρόσφυγος, σε χώρα όπου υφίστανται σοβαροί λόγοι να θεωρηθεί ότι ο εν λόγω υπήκοος, διαμένων πλέον παρανόμως στην ελληνική επικράτεια και υποκείμενος, ως εκ τούτου, στο καθεστώς της οδηγίας 2008/115 και των συναφών διατάξεων του εθνικού δικαίου, θα εκτεθεί, σε περίπτωση επιστροφής του στην τρίτη αυτή χώρα, σε πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης. Δοθέντος δε ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης πρέπει να τηρείται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας επιστροφής, την ίδια υποχρέωση έχει τόσο η οικεία Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσφυγών, είτε εξετάζοντας ενδικοφανή προσφυγή κατά απόφασης ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγος στην οποία σωρεύεται και απόφαση επιστροφής είτε όταν η Επιτροπή αυτή διατάσσει, το πρώτον, την επιστροφή του υπηκόου τρίτης χώρας, μετά την απόρριψη της ενδικοφανούς προσφυγής του κατά της απόφασης ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγος, όσο και οι αστυνομικές αρχές, όταν λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής. Προδήλως, το άρθρο 41 παρ. 2 του ν. 3907/2011, το οποίο επικαλείται η προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής Προσφυγών, δεν θέτει εκποδών την γενικής εφαρμογής, θεμελιώδη αρχή της μη επαναπροώθησης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του ίδιου νόμου. Εξ άλλου, σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, η κρίση περί ενδεχόμενης παραβίασης της αρχής της μη επαναπροώθησης πρέπει να είναι εξατομικευμένη και επίκαιρη, να αιτιολογείται δε, εν αναφορά προς την οριζόμενη ως χώρα προορισμού. Τα ανωτέρω ισχύουν, κατά μείζονα λόγο, όταν προβάλλονται από τον ενδιαφερόμενο ειδικοί και συγκεκριμένοι ισχυρισμοί, εν σχέσει προς τους λόγους που κατ' αυτόν επιτάσσουν την τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης, οι οποίοι και πρέπει να

αξιολογούνται. Τέλος, την τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης υποχρεούται να διασφαλίζει, ακόμη και αυτεπαγγέλτως, το αρμόδιο δικαστήριο, ενώπιον του οποίου προσβάλλονται οι αποφάσεις των διοικητικών οργάνων.

41. Επειδή, σε σχέση με το δεύτερο προς επίλυση από το Συμβούλιο της Επικρατείας ζήτημα [βλ. σκ. 28], η κρίση του Δικαστηρίου είναι η εξής: Όταν το αρμόδιο όργανο ανακαλεί το καθεστώς πρόσφυγος, με την αιτιολογία ότι ο υπήκοος τρίτης χώρας “συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια”, δύναται να εκδίδει ταυτοχρόνως και απόφαση επιστροφής, στην απόφαση δε αυτή απαιτείται να προσδιορίζεται, μεταξύ των τρίτων χωρών, εκείνη προς την οποία πρέπει να απομακρυνθεί ο υπήκοος τρίτης χώρας. Το ως άνω όργανο οφείλει όμως, κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης επιστροφής, να τηρεί την αρχή της μη επαναπροώθησης και η κρίση για τη συνδρομή των προϋποθέσεων ανάκλησης του καθεστώτος πρόσφυγος είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη από την κρίση για την έκδοση απόφασης επιστροφής και τον συναφή προσδιορισμό της χώρας στην οποία διατάσσεται η απομάκρυνση. Η αρχή της μη επαναπροώθησης πρέπει, εξ άλλου, να τηρείται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας επιστροφής, και συνεπώς την ίδια υποχρέωση έχει τόσο η Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσφυγών, όσο και οι αστυνομικές αρχές κατά την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής. Σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, η κρίση περί ενδεχόμενης παραβίασης της αρχής της μη επαναπροώθησης πρέπει να είναι εξατομικευμένη και επίκαιρη. Την τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης υποχρεούται να διασφαλίζει, αυτεπαγγέλτως, και το αρμόδιο δικαστήριο. Με το ανωτέρω περιεχόμενο, οι διατάξεις του ν. 3907/2011 και του άρθρου 100 παρ. 10 του ν. 4939/2022 δεν έρχονται σε αντίθεση προς το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/115.

42. Επειδή, μετά την επίλυση των ανωτέρω δύο ζητημάτων για τα οποία η κρινόμενη αίτηση ακυρώσεως εισάγεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας, κατ’ εφαρμογή του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010, η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί προς εκδίκαση στο Δ’ Τμήμα του Δικαστηρίου.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Επιλύει τα ανωτέρω δύο γενικότερου ενδιαφέροντος ζητήματα για τα οποία η υπόθεση εισάγεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010 και

Παραπέμπει την υπόθεση στο Δ’ Τμήμα του Δικαστηρίου προς περαιτέρω εκδίκαση.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 27 Φεβρουαρίου 2025 και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 21ης Απριλίου 2026.

Ο Πρόεδρος Η Γραμματέας

Μιχαήλ Πικραμένος Σταυρούλα Χάρου

./.